

Vulnerabilitățile și riscurile la corupție din sistemul apărării în contextul racordării Republicii Moldova la statutul de țară candidată a aderării la Uniunea Europeană

Chișinău, 2022

CUPRINS

ABREVIERI	2
1. INTRODUCERE	3
2. ANGAJAREA ȘI PROMOVAREA AGENȚILOR PUBLICI ÎN BAZĂ DE MERIT ȘI DE INTEGRITATE PROFESIONALĂ.....	8
3. INTOLERANȚA FAȚĂ DE INCIDENTELE DE INTEGRITATE	12
4. RESPECTAREA NORMELOR DE ETICĂ ȘI DEONTOLOGIE	16
5. ACCESUL LA INFORMAȚIE.....	22
5.1 <i>Obligațiuni pozitive privind accesul la informație</i>	24
5.2 <i>Evaluarea accesului la informație</i>	25
6. TRANSPARENȚA ȘI RESPONSABILITATEA DECIZIONALĂ.....	28
6.1 <i>Obligațiuni pozitive privind transparența decizională</i>	28
6.2 <i>Evaluarea transparenței deciziei</i>	31
6.3 <i>Evaluare deciziilor financiar-bugetare</i>	35
6.4 <i>Gestionare patrimoniu</i>	38
7. RESPECTAREA REGIMULUI JURIDIC AL INCOMPATIBILITĂȚILOR, RESTRICȚIILOR ÎN IERARHIE ȘI AL LIMITĂRILOR DE PUBLICITATE	41
8. RESPECTAREA REGIMULUI JURIDIC AL DECLARĂRII DE AVERE ȘI A INTERESELOR.....	49
9. RESPECTAREA REGIMULUI JURIDIC AL CONFLICTELOR DE INTERESE	55
10. NEADMITEREA FAVORITISMULUI	61
11. RESPECTAREA REGIMUL JURIDIC AL CADOURILOR	62
12. NEADMITEREA, DENUNȚAREA ȘI TRATAREA INFLUENȚELOR NECORESPUNZĂTOARE ÎN CADRUL MINISTERULUI APĂRĂRII ȘI SUBDIVIZIUNILE SALE	66
13. NEADMITEREA, DENUNȚAREA MANIFESTĂRILOR DE CORUPȚIE ȘI PROTECȚIA AVERTIZORILOR DE INTEGRITATE ÎN CADRUL MINISTERULUI APĂRĂRII ȘI SUBDIVIZIUNILE SALE	68
14. REFERINȚE, NOTE, ANEXE.....	71

ABREVIERI

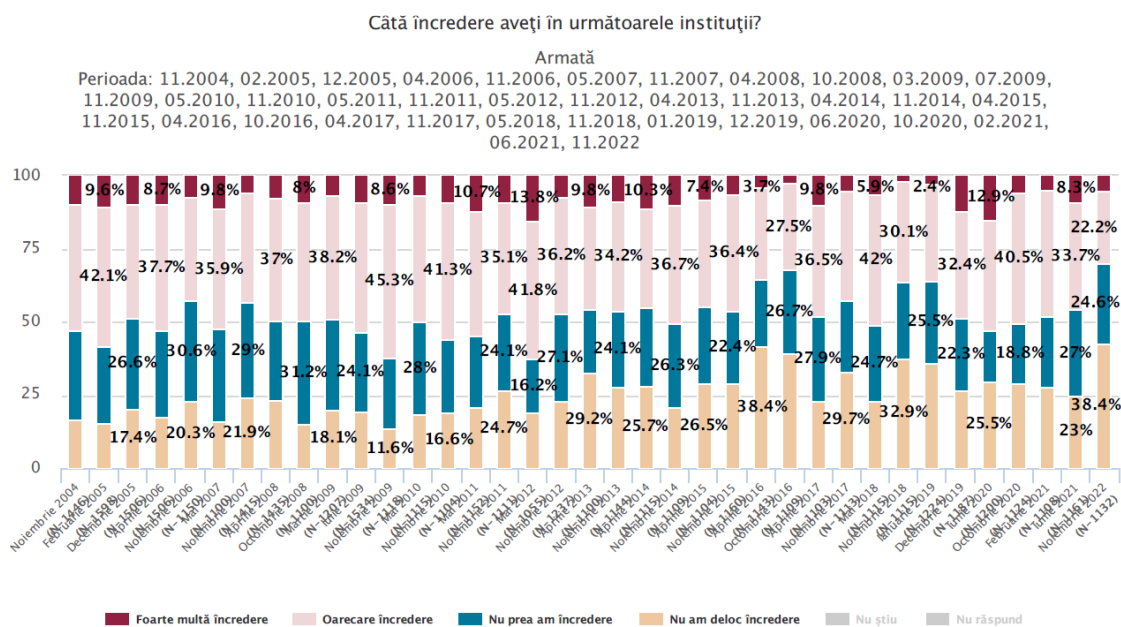
ASA	Analiza Strategică de Apărare
CNA	Centrul Național Anticorupție
ANI	Autoritatea Națională de Integritate
AN	Armata Națională
H.G.	Hotărârea Guvernului
H.P.	Hotărârea Parlamentului
IPAP	Planul Individual de Acțiuni a Parteneriatului
MA	Ministerul Apărării al Republicii Moldova
NAC	Consiliul Nord Atlantic
MStM	Marele Stat Major
IMMA	Inspectoratul Militar al Ministerului Apărării
NATO	Organizația Tratatului Atlanticului de Nord
OCC	Conceptul Capabilităților Operaționale
ONU	Organizația Națiunilor Unite
OSCE	Organizația pentru Securitate și Cooperare în Europa
PARP	Procesul de Planificare și Revizuire a Parteneriatului
PDS	Programul de Dezvoltare Strategică
PESC	Politica externă și de securitate comună
PSAC	Politici de Securitate și Apărare Comună
RM	Republica Moldova
SMRM	Strategia Militară a Republicii Moldova
SNA	Strategia Națională Anticorupție
SICAS	Strategia de informare și comunicare în domeniul apărării și securității
SSN	Strategia Securității Naționale
UE	Uniunea Europeană

1. INTRODUCERE

Guvernele au la dispoziția lor un spectru larg de opțiuni în eforturile de minimalizare a fenomenului corupției. Acestea pot fi împărțite în trei categorii: consolidarea integrității; intensificarea transparenței și sporirea responsabilității.

Opinia privind sectorul de apărare

Armată se bucură de un grad înalt de încredere în societate, ocupând primele 2-3 poziții în topul instituțiilor publice. Sondajele de opinie nu diferențiază măsurarea dintre Ministerul Apărării și Marele Stat Major care au funcții instituțional- sectoriale diferite. Sondajul cu datele istorice pentru ultimii 10 ani¹ arată schimbarea gradului de încredere în armată în unele perioade de timp. Spre exemplu, pentru ultimul deceniu, observăm scăderi de încredere în armată înregistrate în perioadele: 2021-2022 (de la 42% la 27%) și 2015-2016 (de la 42% la 32%), dar și creșteri de încredere în perioadele: 2016-2017 (de la 27% la 47%) și 2019-2020 (de la 33% la 43%). La momentul actual armată înregistrează cel mai mic grad de încredere (27%) și cel mai mare grad de neîncredere (63%) din 2004 conform datelor sondajului.

Datele istorice prezentate coroborează cu datele sondajului specializat în securitate desfășurat de CID NATO din octombrie 2021² care demonstrează că 34% in respondenți au oricare încredere și 8.8% deplină încredere în Ministerul Apărării, acesta se află pe locul 2, și în armată (40.9% și 30.1%). Războiul din Ucraina este atestat ca preocupare de către 31%, iar conflictul militar cu Transnistria de 43%, rolul armatei în apărarea hotarelor țării este definit de 78.2% de respondenți.

Sondajele date nu explică cauzele schimbării percepției de încredere. Ipotezele explicative ar putea referi la destabilizări militare din regiunea noastră și percepția asupra capacității armatei noastre de a face față situației date. O altă ipoteză concurentă și complimentară este legată de acțiunile decizionalilor din acest domeniu dar și percepția societății asupra integrității și calității actului de guvernare în acest sector.

Percepția corupției în sectorul apărării

¹ <http://bop.ipp.md/>

² <https://infocenter.md/wp-content/uploads/2021/08/Date-Studiu-Strategia-de-Securitate.pdf>

Cea mai recentă măsurare a percepției despre corupției în sectorul de apărare a fost realizată în 2015³. Astfel, nu există o bază pentru comparație cu perioada supusă evaluării din acest raport. Datele din 2015 nu atestă corupția ca principală problemă din acest sector, mai mult indică un grad scăzut. Dintre instituțiile sectorului, Ministerul Apărării se afla doar pe locul 4 după centrele militare, spitalul militar și departamentul dotări la nivelul afectării de corupție.

Considerații Generale

Politica națională de securitate și apărare a oricărui stat de drept reprezintă un element necesar în cadrul național de politici. Această politică poate fi determinată și exprimată printr-un document cuprinzător sau în mai multe documente sectoriale. Documentul respectiv reflectă principalele obiective de securitate ale statului (ceea ce deseori este definit ca “interesele securității naționale”). Acesta determină acțiunile care se impun pentru protejarea și asigurarea acestor interese și principiile fundamentale de care se conduce statul în politica de asigurare a securității și apărării sale naționale. Documentul determină vulnerabilitățile și riscurile de corupție care afectează securitatea și apărarea națională, principalele metode de neutralizare ale acestora, mijloacele și resursele care urmează a fi utilizate în acest scop.

Astfel, importanța acestei investigații constă în identificarea și evaluarea gradului de vulnerabilități și riscuri ce pot afecta integritatea instituțională în cadrul Ministerului Apărării, în mare parte doar cu referire la aparatul central al Ministerului Apărării. Cercetarea va fi realizată din perspectiva integrității și securității, prin prisma acordării Republicii Moldova a statutului de țară candidată la UE. Aprofundarea cercetărilor și cunoștințelor în domeniul apărării, în definirea formelor politicii de apărare a Republicii Moldova, în stabilirea obiectivelor sistemului securității naționale și identificării căilor și mijloacele de asigurare a securității naționale.

Rezultatele scontate ale investigației constau în îmbunătățirea calității proceselor politice, elaborării criteriilor de integritate specifice domeniului apărării, identificării și evaluării vulnerabilităților și riscurilor de corupție în domeniul apărării naționale și promovării integrității instituționale în domeniul apărării naționale.

Despre Ministerul Apărării

Ministerul Apărării este organul de specialitate al administrației publice centrale, care conduce și desfășoară, potrivit legii, activitățile în domeniul apărării țării, având ca obiectiv general apărarea și promovarea intereselor vitale ale Republicii Moldova, îndeplinirea misiunilor constituționale și angajamentelor asumate în plan internațional în domeniul militar.

Misiunea Ministerului Apărării este să elaboreze politica de apărare, să conducă și să coordoneze construcția și dezvoltarea Armatei Naționale, să determine riscurile și amenințările cu caracter militar și necesitățile privind pregătirea sistemului național de apărare pentru asigurarea securității militare a statului.

Ministerul Apărării administrează domeniul public central de specialitate prin intermediul Aparatului Central al ministerului, iar conducerea politico-militară a Armatei Naționale – prin intermediul Marelui Stat Major. Din momentul instituirii în stat a stării de urgență, de asediu sau de război, ministerul, în calitate sa de organ guvernamental, întreprinde toate măsurile de asigurare politică, legislativă (juridică), tehnico-materială și financiară, de pregătire și protecție socială a cadrelor, îndreptate spre executarea sarcinilor militare puse în seama Armatei Naționale de către Președintele Republicii Moldova - Comandant Suprem al Forțelor Armate.¹

Armata este o importantă instituție a statului de drept, cu misiuni complexe și de o largă diversitate într-o societate democratică. Cu alte cuvinte, armata ca instrument specializat în apărarea teritoriului

---

³ https://www.army.md/img/userfiles/anticoruptie/perceptie_fenomem_coruptie.pdf

național, contribuie la asigurarea cadrului legal prielnic de manifestare a democrației constituționale prin însuși faptul că există ca instituție legitimă a statului, cu funcții strict definite în Constituție și în alte legi ale țării.

Responsabilitățile instituționale în domeniul apărării

Cu referire la domeniul de apărare, Parlamentul are următoarele atribuții de bază (art.66 Constituția)⁴ în adoptarea cadrului legislativ, declară mobilizarea și starea de urgență. Președintele (art.87 Constituția) este comandantul suprem, inițiază mobilizarea, conduce măsurile pentru respingerea agresiunii, declară stare de război. Guvernul (art.4 Legea Guvernului⁵) gestionează sectorul de apărare și securitate națională. Ministerul are funcțiile sectoriale de elaborare, coordonarea implementării și evaluării politicilor și reglementărilor^{6, i} în următoarele domenii: 1) politica de apărare; 2) planificarea apărării naționale; 3) analiză și informații militare; 4) resursele sistemului național de apărare; 5) dezvoltarea resurselor umane în domeniul militar; 6) învățământul în domeniul militar; 7) cooperarea internațională în domeniul militar; 8) interoperabilitatea militară.

În cadrul sectorului de apărare funcționează o serie de instituții publice cu funcțiile sectoriale distincte^{7, 8}:

- *Marele Stat Major*⁹ (funcții de coordonare, servicii de apărare) este organul central al Armatei Naționale care are misiunea de a asigura actul de comandă al Armatei Naționale, conducerea, organizarea și planificarea acțiunilor de luptă și de alt gen; menținerea și perfecționarea capacității de luptă și mobilizare a trupelor; planificarea și gestionarea resurselor militare. Realizarea misiunii și obiectivelor se efectuează prin intermediul a 12 structuri manageriale, forțele militare se compun din Comandamentul Forțelor Terestre și Comandamentul Forțelor Aeriene.
- *Inspectoratul Militar*¹⁰ (funcții de supraveghere, inspectare conformitate) responsabil de supravegherea și controlul activității structurilor organizaționale Ministerului, investigarea și implementarea politicilor de prevenire a manifestărilor de corupție și conflictelor de interese, prin controale: complexe, planificate, inopinate și repetate, evaluarea performanțelor structurilor organizaționale, verificarea integrității și a modului de utilizare a patrimoniului din dotare; prevenirea manifestărilor de corupție și cercetarea cazurilor de fraudă; realizarea măsurilor de asigurare a integrității instituționale; supravegherea sănătății; supravegherea sanitar-veterinară și a siguranței alimentelor; controlul activităților profilactice, curative și de diagnosticare în Forțele Armate și asigurarea organizatorică a expertizei medico-militare.
- *Agenția Informații Militare*¹¹ (funcții de suport intelligence) cel mai probabil asigură informații de intelligence pentru activitatea sectorului de apărare.
- *Agenția Asigurare Resurse și Administrare Patrimoniu*¹² (funcții de suport administrare) asigură cu resurse și administrează patrimoniul Armatei Naționale, anume: *managementul achizițiilor, realizarea programelor de asistență externă; planificarea, organizarea și monitorizarea lucrărilor de reparație și renovare; managementul cadastrului militar și al administrării bunurilor imobile; planificarea și desfășurarea proiectelor de parteneriat public-privat; dezvoltarea și gestionarea fondului locativ de serviciu, planificarea și organizarea asigurării personalului cu spațiu locativ;*

⁴ https://www.legis.md/cautare/getResults?doc_id=111918&lang=ro

⁵ https://www.legis.md/cautare/getResults?doc_id=105700&lang=ro

⁶ https://www.legis.md/cautare/getResults?doc_id=119191&lang=ro

⁷ Legea nr.345/2003 privind apărarea națională <https://www.legis.md/cautare/>, Legea nr.143/2012 privind controlul spațiului aerian https://www.legis.md/cautare/getResults?doc_id=15378&lang=ro

⁸ Funcțiile sectoriale definite conform metodologiei OECD și a Băncii Mondiale privind organizarea eficientă a managementului public.

⁹ <https://www.army.md/?lng=2&action=show&cat=119>

¹⁰ <https://www.army.md/?lng=2&action=show&cat=228>

¹¹ Lipsesc informații publice

¹² <https://www.army.md/?lng=2&action=show&cat=132>

organizarea și desfășurarea activităților militar-protocolare ale conducerii statului organizarea și desfășurarea activităților protocolare; asigurarea activităților de ceremonial militar.

- *Centrul mass-media militară*¹³ (funcții de suport informare) contribuie prin mijloacele specifice la informarea opiniei publice și personalului armatei cu privire la activitățile desfășurate în Armata Națională.
- *Academia Militară*¹⁴ și *Agenția pentru Știință și Memorie Militară*¹⁵ (funcții de servicii, suport educațional, cercetare militară) Academia ca unitatea de învățământ militar superior, centru de instruire, științific, cultural și militar-patriotic pregătește cadrele militare, perfecționare și reciclare. Agenția desfășoară activități de cercetare științifică fundamentală și aplicativă, artei militare, istoriei militare naționale și internaționale; inclusiv prin intermediul revistelor de istorie militară și de cultivare a spiritului militar, editează monografii, culegeri de studii, materiale promoționale.
- *Spitalul Clinic Militar Central*¹⁶ și *Centrul consultativ-diagnostic*¹⁷ (funcții de servicii medicale). Spitalul acordă serviciile medicale militarilor. Centrul acordă asistență medicală calificată și tratament ambulator militarilor.

Politicele relevante domeniului apărării

Guvernarea domeniului de apărare este realizată printr-o serie de politici care sunt codificate prin intermediul documentelor de politiciⁱⁱ.

Tabelul 1. Politicile relevante

Politici	Internațional	Umbrelă	Sectorial ¹⁸	Transversal
1.Pe termen lung	1.3 Concluzii GRECO ¹⁹ ,	1.1 <i>Strategia națională de dezvoltare "Moldova Europeană 2030"</i> ^{20, 21} nu conține obiective privind apărarea și securitatea militară, descrierea problemelor succint se redă agresiunea militară în Ucraina ⁱⁱⁱ . 1.2 <i>Strategia Securității Naționale (din 2011 fără termen de acțiune)</i> ²² în baza legii 619/1995 privind organele securității statului ²³ cu un capitol distinct în domeniul	1.3 (expirat) <i>Doctrina militară</i> din 482/1995 ²⁵ , 1.4 (expirat) <i>Concepția privind reforma militară</i> din 1315/2022, 1.5 (expirat) <i>Strategia militară, Planul de acțiuni (2018-22)</i> ²⁶ elaborată în baza legii 345/2003 cu privire la apărarea națională ²⁷ , 1.6 (expirat) <i>Strategia națională de apărare, Planul de acțiuni (2018-22)</i> ²⁸ , 1.7 <i>Planul pentru dezvoltarea capacităților militare pe termen lung</i>	

¹³ <https://www.army.md/?lng=2&action=show&cat=140>

¹⁴ <https://academy.army.md/>

¹⁵ <https://www.army.md/?lng=2&action=show&cat=138,>
https://cancelaria.gov.md/sites/default/files/document/attachments/proiectul_586_1.pdf

¹⁶ <https://www.army.md/?lng=2&action=show&cat=141>

¹⁷ <https://www.army.md/?lng=2&action=show&cat=142>

¹⁸ În baza Analizei Strategice a Apărării <https://www.army.md/?lng=2&action=show&cat=212>

¹⁹ <https://www.coe.int/en/web/greco/evaluations/republic-of-moldova>

²⁰ HG 653/2022 cu privire la aprobarea proiectului de lege pentru aprobarea Strategiei naționale de dezvoltare "Moldova Europeană 2030" <https://www.legis.md/cautare>, <https://www.parlament.md/Procesul>

²¹ <https://gov.md/ro/moldova2030>

²² HP 153/2011 https://www.legis.md/cautare/getResults?doc_id=17629&lang=ro, care a înlocuit Legea 112/2008 pentru aprobarea Concepției securității naționale, <https://www.legis.md/cautare/getResults>

²³ <https://www.legis.md/cautare/>

²⁵ https://www.legis.md/cautare/getResults?doc_id=60538&lang=ro

²⁶ HG 961/2018 <https://www.legis.md/cautare/>, care a înlocuit HP 134/2018 *Strategia națională de apărare și a Planul de acțiuni privind implementarea Strategiei naționale de apărare pentru anii 2018–2022* <https://www.legis.md/cautare/> și HP 482/1995 *Doctrina militară* https://www.legis.md/cautare/getResults?doc_id=60538&lang=ro, dar și HP 1315/2002 *Concepția reformei militare* https://www.legis.md/cautare/getResults?doc_id=30396&lang=ro

²⁷ https://www.legis.md/cautare/getResults?doc_id=110393&lang=ro

²⁸ <https://www.army.md/img/userfiles/file/strategii/sna.pdf>

		apărării. În proces de elaborare proiectul Strategiei Securității Naționale (2022) ²⁴ .	(2020-2030), prin decretul prezidențial în 2020 (nu este public).	
2. Pe termen mediu	2.3 Planul Individual de Acțiuni al Parteneriatului Republica Moldova – NATO ²⁹ (IPAP): 2017-19 ³⁰ , 2022-23 ³¹ . 2.4 Obiectivele de parteneriat asumate în cadrul Procesului de Planificare și Revizuire a Parteneriatului (PARP). 2.5 Pachetul Inițiativei de Consolidare a Capacității de Apărare a Republicii Moldova (DCBI) ^{32, iv}	2.1 Cadrul bugetar pe termen mediu (CBTM) ³³ pentru sectorul de apărare ^v 2.2 Programul de activitate al Guvernului ³⁴ , conține restructurarea Guvernului, Ministerului ^{vi} , Eficientizarea apărării ^{vii, viii} .	2.4 (expirat) Programul Armata Profesionistă 2018-21 ³⁵	2.5 Strategia de Integritate și Anticorupție (2017-23) ³⁶
3. Pe termen scurt		3.1 Planul anual al Guvernului ³⁷ , Planul anual de activitate al Ministerului ^{38, ix} .		

Raportul evaluează unele aspecte ale integrității, acoperă în general perioada 2021-22 și în mare doar cu referire la aparatul central al Ministerului Apărării. La unele capitole monitorizarea este extinsă ca perioada pentru a include și anul 2020 și alte entități publice din sectorul apărării.

²⁴ Proiectul Strategiei Securității Naționale a Republicii Moldova 2022, <https://www.presidente.md/app/webroot/proiecte/SSN16.pdf>

²⁹ https://www.army.md/img/userfiles/doconline/new_ipap_ro.pdf, <https://mfa.gov.md/sites/default>, <https://infocenter.md/wp-content>

³⁰ https://www.legis.md/cautare/getResults?doc_id=101884&lang=ro

³¹ https://www.legis.md/cautare/getResults?doc_id=129865&lang=ro

³² https://www.nato.int/cps/en/natohq/topics_132756.htm

³³ <https://gov.md/sites/default/files/document/attachments/subiect-08-nu-731-mf-2022.pdf>

<https://www.mf.gov.md/ro/buget/>

³⁴ <https://gov.md/sites/default/files/document>

³⁵ https://www.legis.md/cautare/getResults?doc_id=108729&lang=ro

³⁶ <https://www.army.md/?lng=2&action=show&cat=251>

³⁷ <https://gov.md/ro/advanced-page-type/planuri-de-activitate>

³⁸ https://gov.md/sites/default/files/document/attachments/pag_2021-2022_ro.pdf

2. ANGAJAREA ȘI PROMOVAREA AGENȚILOR PUBLICI ÎN BAZĂ DE MERIT ȘI DE INTEGRITATE PROFESIONALĂ

Descrierea:

Corupția legată de politica de cadre, inclusiv de managementul sistemului de cadre, nu este considerată drept cea mai vizibilă sau cea mai senzațională formă a corupției. Totuși, anume aceste cazuri sunt, deseori, cele mai răspândite și, explicabil, cele mai devastatoare pentru sistemul apărării în general. Deoarece resursa sau avuția principală a Republicii Moldova sunt oamenii, este nevoie de folosirea eficientă a acestor resurse vitale, de menținerea și valorificarea potențialului uman în țară.

Conform prevederilor art.11 alin.(1) din Legea integrității³⁹, recrutarea și promovarea în funcție a agenților publici în cadrul entității publice urmează a fi efectuată prin concurs public, conform criteriilor transparente și obiective de selectare în bază de merit, calificare profesională, capacitate, competență și integritate profesională, fără a admite favorizarea intereselor private și a oricăror forme de discriminare pe motiv de sex, rasă, limbă, religie, opinii politice sau orice altă opinie, origine națională sau socială, altor forme de discriminare, în conformitate cu prevederile legislației speciale care reglementează activitatea diferitor categorii de entități și agenți publici.

Temeiul juridic pentru implementarea acestei măsuri constituie prevederile imperative ale următoarelor acte normative:

- art. 11 din Legea integrității⁴⁰;
- art. 8, 28 și 29 din Legea privind funcția publică și statutul funcționarului public⁴¹;
- art. 6 din Legea cu privire la statutul persoanelor cu funcții de demnitate publică⁴².

Pe parcursul anilor 2020-2022, la Ministerul Apărării și Armata Națională au fost organizate concursuri privind ocuparea funcției publice pentru 144 funcții vacante. Etapele și termenele de desfășurare a concursului de ocupare a funcției publice (inclusiv repetat) au fost respectate în conformitate cu Regulamentul cu privire la ocuparea funcției publice prin concurs, aprobat prin Hotărârea Guvernului⁴³ privind punerea în aplicare a prevederilor Legii cu privire la funcția publică și statutul funcționarului public⁴⁴. Potrivit informației Ministerului Apărării, la angajarea prin concurs a fost respectat principiul transparenței – informațiile referitor la modul de organizare și desfășurare a concursurilor au fost prezentate tuturor persoanelor interesate. Informațiile pentru fiecare etapă de desfășurare a concursului de ocupare a funcției publice (inclusiv repetat) au fost publicate cu respectarea termenului stabilit conform pct. 7, 19 și 31 al Regulamentului cu privire la ocuparea funcției publice prin concurs.

Promovarea funcționarilor publici au fost efectuate în baza punerii în aplicare a statelor noi de organizare a Ministerului Apărării și a Armatei Naționale, în conformitate cu art. 44 alin.(2) lit. a) și art. 63 alin. (4) al Legii cu privire la funcția publică și statutul funcționarului public⁴⁵. Transferul funcționarilor publici a fost efectuat în bază punerii în aplicare a statelor noi de organizare a structurii

---

³⁹Legea integrității nr. 82 din 25.05.2017. Publicată în Monitorul Oficial al Republicii Moldova nr. 229-243 din 07.07.2017.

⁴⁰Ibidem.

⁴¹Legea cu privire la funcția publică și statutul funcționarului public nr.158-XVI din 4 iulie 2008. Publicată în Monitorul Oficial al Republicii Moldova nr. 230-232 din 23.12.2008.

⁴²Legea cu privire la statutul persoanelor cu funcții de demnitate publică nr. 199 din 16.07.2010. Publicată în Monitorul Oficial al Republicii Moldova nr. 194-196 din 16.07.2010.

⁴³ Hotărârea Guvernului nr. 201 din 11.03.2009 privind punerea în aplicare a prevederilor Legii nr. 158-XVI din 4 iulie 2008.

⁴⁴Legea cu privire la funcția publică și statutul funcționarului public nr.158-XVI din 4 iulie 2008. Publicată în Monitorul Oficial al Republicii Moldova nr. 230-232 din 23.12.2008.

⁴⁵Legea cu privire la funcția publică și statutul funcționarului public nr.158-XVI din 4 iulie 2008. Publicată în Monitorul Oficial al Republicii Moldova nr. 230-232 din 23.12.2008.

militare în conformitate cu art. 48 și art. 63 alin. (4) al Legii cu privire la funcția publică și statutul funcționarului public⁴⁶.

Din informația existentă se constată că la angajarea prin concurs a fost respectat principiul de integritate profesională. Candidații declarați învingători au completat dosarul de concurs cu originalul cazierului judiciar. Prin urmare, la angajarea prin concurs a fost respectat principiul calificare (merit) profesională. Persoanele care au fost angajate prin concurs corespund criteriilor (condițiilor) de bază pentru a candida la o funcție publică prevăzute de Legea cu privire la funcția publică și statutul funcționarului public⁴⁷, cerințelor specifice stabilite pentru funcția publică vacantă în fișa postului.

Potrivit informației Ministerului Apărării, la angajarea prin concurs a fost respectat principiul competiție deschisă. Condițiile de desfășurare a concursului au fost făcute publice, cu cel puțin 20 de zile înainte de data desfășurării concursului. Activitățile de control intern asigură suprimarea riscului de angajare fictivă. Cazuri de admitere a manifestărilor de corupție în procesul de angajare, promovare și transfer nu au fost constatate.

În scopul prevenirii și combaterii corupției în autoritățile publice, prevenirii, identificării și excluderii factorilor de risc, în temeiul dispozițiilor Legii privind verificarea titularilor și a candidaților la funcții publice ⁴⁸, a fost instituită comisia Ministerului Apărării pentru a stabili compatibilitatea/incompatibilitatea titularilor și candidaților la funcții publice, funcții publice cu statut special cu interesele funcției din cadrul Armatei Naționale (Ordinul Ministrului Apărării cu privire la verificarea titularilor și a candidaților la funcții publice nr. 369 din 2019, funcții publice cu statut special din cadrul Ministerului Apărării). Verificarea specificată vizează funcțiile/posturile (sensibile) expuse riscului corupției din cadrul Ministerului Apărării și Armatei Naționale. Pentru perioada de referință, comisia respectivă a analizat 149 persoane, care au fost angajate/reconfirmate în funcție ca urmare a verificării. De asemenea, e de remarcat faptul că pe parcursul anilor 2020-2022 au fost solicitate de către Ministerul Apărării la angajare 144 caziere de integritate profesională.

Totodată, relatăm că din sursele Ministerului Apărării, pe parcursul semestrului I al anului 2022⁴⁹, a fost organizat și desfășurat un concurs pentru ocuparea funcției publice vacante din cadrul Aparatului Central al Ministerului Apărării (consultant principal, Secția analiză, monitorizare și evaluare a politicilor), anunțul fiind plasat pe portalul guvernamental www.cariere.gov.md. Prin urmare, funcția a fost ocupată de către învingătorul concursului.

E de menționat că în perioada raportată au fost angajate 4 persoane la funcții publice, dar angajarea acestora *nu a avut loc prin modalitatea ocupării funcțiilor vacante sau temporar vacante prin concurs*. De asemenea, din cadrul altor unități militare, prin transfer, a fost numit un militar prin contract.

Prin urmare, din informația existentă se constată că în cadrul Marelui Stat Major al Armatei Naționale (MStM AN), Comisia de concurs pentru ocuparea funcțiilor publice vacante a fost instituită prin ordinul șefului MStM AN, comandant al AN nr. 5/2022, iar în centrele militare, temei pentru ocuparea funcțiilor publice vacante servesc ordinele comandanților. Așadar, pentru perioada de referință, în cadrul MStM al AN și structurile din subordine, din 33 funcții publice vacante, la concurs au fost scoase 16, fiind desfășurate 8 concursuri de angajare. Concursuri repetate pentru aceeași funcție publică nu au fost desfășurate. Totodată, adițional, au fost solicitate și obținute 29 certificate de cazier privind testarea

---

⁴⁶Legea cu privire la funcția publică și statutul funcționarului public nr.158-XVI din 4 iulie 2008. Publicată în Monitorul Oficial al Republicii Moldova nr. 230-232 din 23.12.2008.

⁴⁷Legea cu privire la funcția publică și statutul funcționarului public nr.158-XVI din 4 iulie 2008. Publicată în Monitorul Oficial al Republicii Moldova nr. 230-232 din 23.12.2008.

⁴⁸Legea privind verificarea titularilor și a candidaților la funcții publice nr. 271 din 18.12.2008. Publicată în Monitorul Oficial al Republicii Moldova nr. 41-44 din 24.02.2009.

⁴⁹Raport despre progresele înregistrate și dificultățile întâmpinate în procesul de realizare a Planului de acțiuni privind implementarea Strategiei Naționale de Integritate și Anticorupție pe anii 2022–2023, acțiunea 1. [https://www.army.md/img/raport_anul_\(2017-2023\)2022_1.pdf](https://www.army.md/img/raport_anul_(2017-2023)2022_1.pdf)

integrității profesionale, inclusiv pentru persoanele încadrate anterior, dar care nu dețineau certificatul.

În scopul realizării cerințelor Legii privind sistemul unitar de salarizare în sectorul bugetar⁵⁰ și Hotărârii Guvernului pentru punerea în aplicare a prevederilor Legii privind sistemul unitar de salarizare în sectorul bugetar⁵¹, a fost realizată evaluarea trimestrială a performanțelor profesionale individuale ale angajaților Ministerului Apărării privind stabilirea sporului pentru performanță, pentru trimestrele anului 2022.

Concomitent, este monitorizată informația referitoare la următoarele:

- data atingerii următoarei etape de vechime în muncă pentru atribuirea treptei succesive de salarizare corespunzătoare;
- expirarea termenului contractului;
- expirarea termenului de aflare în grad al militarilor Ministerului Apărării.

Potrivit informației Ministerului Apărării, în temeiul prevederilor Legii privind verificarea titularilor și a candidaților la funcții publice⁵², în cadrul Ministerului Apărării, prin Ordinul Ministrului Apărării nr. 369/2019, a fost instituită Comisia privind stabilirea compatibilității/ incompatibilității titularilor și candidaților la funcții publice, funcții publice cu statut special cu interesele funcției din cadrul Ministerului Apărării. În semestrul I al anului 2022, comisia respectivă a analizat 14 persoane, care au fost angajate/reconfirmate în funcție ca urmare a verificării.

În baza informațiilor obținute se constată că contestații împotriva rezultatelor concursurilor nu au fost depuse.

Concluzii/recomandări

Corupția în sectorul apărării are pretutindeni un impact negativ asupra prestigiului forțelor armate, dar și asupra țării în întregime, pentru organizațiile internaționale, dar și pentru întreaga comunitate internațională. Victoria asupra corupției în domeniul apărării este o misiune deosebit de grea, dar și o precondiție pentru recăpătarea încrederii sociale și asigurarea unui nivel de apărare și securitate la un preț accesibil și risc acceptabil.

Articolul 11 alin.(2) lit.a) al Legii integrității⁵³ prevede că pentru asigurarea angajării și promovării agenților publici în bază de concurs conform criteriilor de selectare enunțate la alin. (1) art. 11 din Legea integrității⁵⁴, conducătorul entității publice are obligația inclusiv să solicite certificatul de cazier privind integritatea profesională, a informației privind stările de incompatibilitate nesoluționate, privind conflictele de interese sancționate și a cazierului judiciar care cuprinde informația despre privarea de dreptul de a ocupa funcții publice. Cât privește ceea ce ține de acest articol, Ministerul Apărării solicită certificatul de cazier privind integritatea profesională.

Conform investigațiilor efectuate și ca urmare a analizei se constată necesitatea prioritară de intervenție în vederea eliminării sau minimalizării impactului riscurilor identificate în activitatea Ministerului Apărării. Astfel, în vederea excluderii vulnerabilităților instituționale și riscurilor de corupție menționate, Ministerul Apărării urmează să-și traseze următoarele priorități de implementare:

---

⁵⁰Legea nr. 270 din 23.11.2018 privind sistemul unitar de salarizare în sectorul bugetar. Publicată în Monitorul Oficial al Republicii Moldova nr. 441-447 din 30.11.2018.

⁵¹Hotărârea Guvernului nr. 1231 din 12.12.2018 pentru punerea în aplicare a prevederilor Legii nr. 270 din 12.12. 2018 privind sistemul unitar de salarizare în sectorul bugetar. Publicată în Monitorul Oficial al Republicii Moldova nr. 480-485 din 14.12.2018.

⁵²Legea nr. 271 din 18-12-2008 privind verificarea titularilor și a candidaților la funcții publice. Publicată în Monitorul Oficial al Republicii Moldova nr. 41-44 din 24.02.2009.

⁵³Legea integrității nr. 82 din 25.05.2017. Publicată în Monitorul Oficial al Republicii Moldova nr. 229-243 din 07.07.2017.

⁵⁴Legea integrității nr. 82 din 25.05.2017. Publicată în Monitorul Oficial al Republicii Moldova nr. 229-243 din 07.07.2017.

- analiza structurală a Ministerului Apărării și a unităților militare din structura generală a Armatei Naționale, a ordinelor interne și regulamentelor de activitate ale subdiviziunilor, precum și a fiselor de post ale militarilor și angajaților civili/funcționarilor publici în vederea confirmării corespunderii candidatului în funcție cu exigențele pentru exercitarea funcției și atribuțiile desfășurate;
- consolidarea mecanismului intern de denunțare a influențelor necorespunzătoare, inclusiv cu garantarea confidențialității;
- solicitarea certificatului de cazier de integritate în cadrul procedurii de angajare a militarilor și angajaților civili/funcționarilor publici în conformitate cu prevederile art. 11 alin. (2) lit. a) din Legea integrității⁵⁵;
- identificarea și evaluarea necesităților de instruire a personalului Ministerului Apărării și a unităților militare din structura generală a Armatei Naționale. Organizarea sistematică, în baza necesităților de instruire a personalului/planului anual de acțiuni, dezvoltare profesională a personalului, a orelor de pregătire profesională pe domeniul de competență;
- monitorizarea și verificarea titularilor și a candidaților la funcții publice, funcții publice cu statut special din cadrul Ministerului Apărării privind stabilirea compatibilității/incompatibilității titularilor și candidaților la aceste funcții în conformitate cu Legea privind verificarea titularilor și a candidaților la funcții publice⁵⁶ și Ordinului Ministerului Apărării cu privire la verificarea titularilor și a candidaților la funcții publice, funcții publice cu statut special din cadrul Ministerului Apărării nr. 369 din 31.05.2019.

Se recomandă o atenție deosebită la angajarea și promovarea agenților publici în bază de merit și de integritate profesională (optimizarea personalului), inclusiv testarea profesională, pentru concedierea militarilor incompetenți (sau corupți) și angajarea de personal militar nou suficient de bine salarizat și cu un nivel înalt de disciplină.

Ca urmare a celor analizate privind implementarea acestei măsuri (politici) - angajarea și promovarea agenților publici în bază de merit și de integritate profesională - putem **concluziona** că acțiunea este parțial implementată (**în desfășurare**).

Riscuri identificate:

- riscul admiterii unor ilegalități la promovarea, transferul și detașarea militarilor, funcționarilor publici;
- riscul admiterii în instituțiile de învățământ militar superior, postuniversitar;
- riscul selectării candidaților la studiile peste hotare;
- riscul numirii în funcții pentru serviciul militar peste hotare sau în misiuni internaționale;
- riscul angajării și promovării agenților publici care nu au dat dovadă de integritate profesională.

⁵⁵Legea integrității nr. 82 din 25.05.2017. Publicată în Monitorul Oficial al Republicii Moldova nr. 229-243 din 07.07.2017.

⁵⁶Legea nr. 271 din 18.12.2008 privind verificarea titularilor și a candidaților la funcții publice. Publicată în Monitorul Oficial al Republicii Moldova nr. 41-44 din 24.02.2009.

3. INTOLERANȚA FAȚĂ DE INCIDENTELE DE INTEGRITATE

Descrierea

Noțiunea *integru* provine din latinescul *integer* (în franceză – *intègre*), ceea ce înseamnă *cinstit, onest, incoruptibil*. Noțiunea *integritate profesională* este calitatea de a fi cinstit, onest și incoruptibil în exercitarea profesiei⁵⁷.

Însăși integritatea se referă la procesul de luare a deciziilor. Orice activitate anticorupțională, dacă se dorește reușita acesteia, trebuie să țină cont de anumite limite ale obiectivității. Delimitarea

funcțiilor din cadrul administrării personalului poate amplifica integritatea procesului de luare a deciziilor, iar standardizarea și obiectivitatea pot duce la dezvoltarea acestuia. Conform Culegerii de practici exemplare⁵⁸, funcțiile-cheie ar trebui să includă: *determinarea unor nevoi curente/viitoare de personal; planificarea strategică a utilizării și dezvoltării forței de muncă; administrarea personalului; comisiile de atestare; statistica/evaluarea; comandanții*.

Elementele menționate sunt funcționale pentru un anumit segment al procesului de management al personalului. Interacțiunea lor amplifică însă la maximum integritatea sistemului în general și sporește gradul de standardizare și obiectivitate al acestuia. Ca toate aceste elemente să funcționeze este, totodată, important să avem o transparență internă, informația corectă fiind distribuită eficient tuturor elementelor sistemului. O interacțiune fluentă între diferite elemente este, desigur, la fel de importantă pentru asigurarea funcționării eficiente a sistemului.

Deosebirea socială și culturală dintre unitățile teritoriale și comandamentele centrale constituie o altă provocare majoră. Rădăcinile adânci ale acestor norme creează impedimente serioase pentru evaluarea integrității. Aceste probleme pot fi rezolvate doar prin consolidarea încrederii între structurile centrale responsabile de cadre și comandanții de unități mici și mari. Ambele părți trebuie să fie convinse că structurile responsabile de personal împărtășesc același scop.

Implicarea comandanților în sistemul de administrare a cadrelor, distribuirea cu regularitate a informației relevante, prin mesaje, conferințe și ședințe cu comandanții, dar și rotația personalului operațional în structurile de management al personalului, pot fi acele măsuri capabile să-i convingă pe comandanți să se implice în sistemul de administrare a cadrelor, dar să nu se focalizeze doar pe protejarea propriilor prerogative.

În conformitate cu art.19 alin (1) al Legii integrității⁵⁹, conducătorii entităților publice și agenții publici asigură credibilitatea și susținerea publică a mandatului entității din care fac parte sau, după caz, de a căror activitate sunt responsabili prin manifestarea spiritului de intoleranță față de incidentele de integritate în cadrul entităților publice. Incidentele de integritate ce constituie abateri disciplinare sunt reglementate prin legile speciale aplicabile categoriilor respective de agenți publici sau, după caz, prin Codul muncii. Incidentele de integritate ce constituie contravenții și infracțiuni sunt prevăzute de Codul contravențional și Codul penal.

Această măsură prevede obligativitatea agentului public de a refuza implicarea sa în incidente de integritate și denunțarea acestor încercări. Totodată, conducătorul entității publice are obligația să ofere agenților publici exemplul propriu de respectare a interesului public și de neadmitere a incidentelor de integritate în activitatea profesională, să asigure sancționarea disciplinară a tuturor incidentelor de integritate ce constituie abateri disciplinare admise de agenții publici, să sesizeze

---

⁵⁷Legea privind evaluarea integrității instituționale nr. 325 din 23.12.2013. Publicată în Monitorul Oficial al Republicii Moldova nr. 277-287 din 26.08.2016.

⁵⁸Consolidarea integrității și reducerea corupției în forțele armate. Culegere de practici exemplare. Centrul de la Geneva pentru Controlul Democratic asupra Forțelor Armate (DCAF), 2013.

⁵⁹Legea integrității nr. 82 din 25.05.2017. Publicată în Monitorul Oficial al Republicii Moldova nr. 229-243 din 07.07.2017.

autoritatea anticorupție responsabilă despre incidentele de integritate ce constituie contravenții și infracțiuni săvârșite de agenții publici.

Pe parcursul perioadei vizate, anul 2020-2022, conform rapoartelor, nu au fost înregistrate abateri disciplinare și respectiv nu au fost aplicate sancțiuni disciplinare în legătură cu incidentele de integritate admise de angajații Ministerului Apărării.

Prin Ordinul Ministerului Apărării nr. 66 din 06.02.2017 „Cu privire la cerințele specifice de integritate profesională”, cu modificările și completările ulterioare efectuate prin Ordinul Ministerului Apărării nr. 63 din 03.02.2020, s-a asigurat studierea de către personalul structurilor organizaționale din sfera de competență a Ministerului Apărării a prevederilor Legii privind evaluarea integrității instituționale⁶⁰, îndeosebi în ceea ce privește neadmiterea manifestărilor de corupție, denunțarea imediată organelor competente a oricărei tentative de a fi implicați în acțiuni de corupție sau influență necorespunzătoare, declararea cadourilor și conflictelor de interese în conformitate cu legislația. În acest sens, agenții publici ai instituției de apărare au semnat Avizul de informare în condițiile Legii privind evaluarea integrității instituționale⁶¹, despre posibilitatea de a fi supuși testului de integritate profesională.

Cadrul normativ departamental, care definește statutul disciplinar aplicabil efectivului de militari ai MA/AN, este prevăzut în Legea cu privire la aprobarea Regulamentului disciplinei militare⁶². Pentru perioada de raportare nu s-au atestat careva sancțiuni disciplinare aplicate în legătură cu incidentele de integritate admise de funcționarii entității militare.

Conform acțiunii *Instruirea națională și conclucrarea cu Centrul Național Anticorupție în vederea asigurării instruirii efectivului Ministerului Apărării/Armatei Naționale cu referire la rigorile de integritate instituțională*, în perioada de raportare, Inspectoratul Militar al Ministerului Apărării în colaborare cu Centrul Național Anticorupție au desfășurat ședințe de instruire în domeniul anticorupție⁶³:

- în data de 24 septembrie, în cadrul Întreprinderii de Stat „Centrul de Pregătire a Specialiștilor pentru Armata Națională”, cu participarea șefilor tuturor filialelor din țară, precum și conducerii instituției;
- în perioada 13-15 octombrie, în cadrul Academiei Militare a Forțelor Armate „Alexandru cel Bun”, cu participarea studenților militari și a cadrelor didactice.

Totodată, la data de 09 iulie 2020 s-a desfășurat ședința de instruire on-line cu referire la riscurile de corupție și măsurile de consolidare a integrității în misiunile de menținere a păcii, condusă de reprezentantul Inspectoratului Militar al Ministerului Apărării. În cadrul acesteia au fost instruite 41 persoane care ulterior au fost detașate în misiunea de menținere a păcii în Kosovo.

Examinând conținutul rapoartelor în perioada de referință, constatăm că MA a expediat autorităților anticorupție trei sesizări cu privire la incidentele de integritate. Cât privește informația din semestrul I al anului 2022, au fost expediate autorităților anticorupție două sesizări cu privire la implicarea efectivului în incidente de integritate, pe unul dintre cazuri fiind intentat proces contravențional.

În timpul perioadei de referință nu au avut loc suspendări din funcții ale angajaților Ministerului Apărării inculpați pentru infracțiuni de corupție sau conexe corupției.

---

⁶⁰Legea privind evaluarea integrității instituționale nr. 325 din 23.12.2013. Publicată în Monitorul Oficial al Republicii Moldova nr. 277-287 din 26.08.2016.

⁶¹Ibidem.

⁶²Legea cu privire la aprobarea Regulamentului disciplinei militare nr. 52 din 02.03.2007. Publicată în Monitorul Oficial al Republicii Moldova nr. 78-81 din 08.06.2007.

⁶³Raport despre progresele înregistrate și dificultățile întâmpinate în procesul de realizare a Planului de acțiuni privind reducerea riscului de corupție în Ministerul Apărării pentru anul 2020, acțiunea 16.

Concluzii/recomandări

În urma rezultatelor investigației efectuate s-a constatat că este necesară îmbunătățirea calității proceselor politice, elaborarea criteriilor de integritate specifice domeniului apărării, identificarea și evaluarea vulnerabilităților și riscurilor de corupție în domeniul apărării și promovării integrității instituționale în domeniul apărării naționale. Astfel, în vederea excluderii vulnerabilităților instituționale și riscurilor de corupție menționate, Ministerul Apărării urmează să-și traseze următoarele priorități de implementare:

- asigurarea instruirii militarilor și funcționarilor publici/agenților publici din cadrul Ministerului Apărării și a unităților militare din structura generală a Armatei Naționale privind măsurile de asigurare a integrității instituționale, răspunderea pentru lipsa integrității în sectorul public, standardele de comportament etic, inclusiv cu privire la măsurile anticorupție prevăzute de Legea integrității⁶⁴, Legea privind evaluarea integrității instituționale⁶⁵, Ordinul Ministerului Apărării nr. 66 din 06.02.2017, precum și cu reglementările de prevenire a fraudelor și corupției, de raportare a fraudelor și neregularităților, influențelor necorespunzătoare și altor încălcări;
- intensificarea controlului managerial asupra neadmiterii și tolerării unor influențe necorespunzătoare, inclusiv tragerea la răspundere disciplinară a militarilor, funcționarilor publici care își desfășoară activitatea profesională fără a respinge influențele necorespunzătoare la care sunt supuși sau fără a denunța influențele necorespunzătoare pe care nu le pot respinge de sine stătător prin Ordinul MA nr. 66 din 06.02.2017 „Cu privire la cerințele specifice de integritate profesională”, cu modificările și completările ulterioare efectuate prin Ordinul Ministerului Apărării nr. 63 din 03.02.2020;
- asigurarea și implementarea de către Ministerul Apărării și a unităților militare din structura generală a Armatei Naționale a măsurii anticorupție privind intoleranța față de incidentele de integritate;
- aplicarea conformă de către managerii Ministerului Apărării și a unităților militare din structura generală a Armatei Naționale a standardelor naționale de consolidare, dezvoltare și modernizare a sistemului național de apărare;
- menținerea, dezvoltarea și modernizarea portofoliului de forțe operaționale necesare sistemului național de apărare cu privire la asigurarea securității internaționale, regionale și naționale, reglementarea funcționării integrate a sistemului național de apărare, educarea continuă a cetățenilor prin dezvoltarea culturii de securitate și apărare și promovarea intereselor și obiectivelor securității și apărării naționale;
- monitorizarea continuă a executării atribuțiilor funcționale de către militarii și angajații din subordine în raport cu cerințele și standardele în domeniu; identificarea și excluderea unor practici vicioase specifice domeniului de activitate; consolidarea instituțiilor democratice și sintetizarea eforturilor instituționale de asigurare a integrității pentru reducerea vulnerabilității în fața fenomenului corupției; consolidarea cooperării în cadrul instituției și sintetizarea eforturilor instituționale de asigurare a integrității, pentru reducerea vulnerabilității în fața fenomenului corupției.

---

⁶⁴Legea integrității nr. 82 din 25.05.2017. Publicată în Monitorul Oficial al Republicii Moldova nr. 229-243 din 07.07.2017.

⁶⁵Legea privind evaluarea integrității instituționale nr. 325 din 23.12.2013. Publicată în Monitorul Oficial al Republicii Moldova nr. 277-287 din 26.08.2016.

Ca urmare a celor analizate la implementarea acestei măsuri (politici) privind intoleranța față de incidentele de integritate, putem **concluziona** că acțiunea este parțial implementată (**cu termen de realizare permanentă**).

Se recomandă ca întru promovarea imaginii Ministerului Apărării să se pună accent și pe importanța obținerii unui sprijin public în eforturile în lupta cu corupția. Anume acest aspect ar ține de prioritatea instituției de viitor – conlucrarea zilnică cu cetățenii; promovarea culturii juridice și a standardelor anticorupție; susținerea mass-media în informarea corectă a societății. Aceste aspecte constituie suportul indispensabil reușitelor în reprimarea corupției.

O altă recomandare ar fi conlucrarea și colaborarea cu instituțiile responsabile de prevenire și contracarare a corupției în vederea organizării cursurilor de instruire pe aspecte legate de intoleranța față de incidentele de integritate, integritate instituțională care sunt de importanță deosebită pentru consolidarea și controlul integrității în sectorul apărării.

În corespundere cu prevederile Legii integrității⁶⁶, climatul de integritate într-o entitate publică se cultivă prin realizarea măsurilor de integritate valabile pentru tot sectorul public⁶⁷.

Practici internaționale

Transparența în asigurarea procesului decizional este un lucru destul de complicat din mai multe considerente. De obicei, mai multe acțiuni importante privind cadrele au caracter rutinar și se efectuează zilnic, dar aplicarea acestor acțiuni se extinde asupra întregului sistem. În țările dezvoltate există sisteme automatizate de raportare, care sunt transmise mai departe persoanelor cu funcții administrative din interiorul verticalei de comandă. Astfel, aceste sisteme automatizate pot asigura faptul că structurile centrale ale managementului de cadre vor dispune de un set complet și actualizat de informații despre activitățile întreprinse de comandanți cu privire la personal.

Politica de consolidare și de dezvoltare a parteneriatelor, a dialogului și cooperării este o parte esențială a planurilor și obiectivelor NATO. Parteneriatele pe care NATO le-a stabilit în diferite colțuri ale lumii sunt durabile în timp și contribuie cu succes la stabilitate și securitate atât în zona euroatlantică, cât și mult în afara acesteia. În același timp, sunt foarte valoroase pentru Alianță și contribuțiile țărilor partenere la diferite misiuni și operații ale NATO. NATO rămâne atașată unor discuții politice substanțiale și unei cooperări politice eficiente în cadrul Parteneriatului pentru Pace, bazate pe valori și principii comune, de consolidare a integrității. Pornind de la aceste valori și principii, NATO încurajează și continuă să sprijine atât reformele din sistemul de apărare, cât și reformele din alte domenii ale țărilor partenere, inclusiv ale țărilor din regiuni de importanță strategică, precum cele din Caucaz și din Asia Centrală.

Riscuri identificate:

- riscul producerii și tolerării unor incidente de integritate.

---

⁶⁶Legea integrității nr. 82 din 25.05.2017. Publicată în Monitorul Oficial al Republicii Moldova nr. 229-243 din 07.07.2017.

⁶⁷Legea privind evaluarea integrității instituționale nr. 325 din 23.12.2013. Publicată în Monitorul Oficial al Republicii Moldova nr. 277-287 din 26.08.2016.

4. RESPECTAREA NORMELOR DE ETICĂ ȘI DEONTOLOGIE

Descrierea

Noțiunea *etică* provine din grecescul *ethos* (în latină – *ethicus*, în franceză *éthique*) și presupune un ansamblu de norme în raport prin care un grup uman își reglează comportamentul pentru a deosebi ce este legitim și acceptabil în realizarea scopurilor. Astfel, noțiunea *integritate profesională* este mai largă decât cea de *etică*, iar conceptul *etică profesională* se include în conceptul *integritate profesională*.

Un cod de etică și deontologie reprezintă un instrument util pentru colaționarea/compilarea tuturor normelor într-o singură sursă, asigurând criteriile de referință în raport cu care poate fi analizată conduita și pot fi stabilite valori și principii generale.

Există mai multe motive ce pot fi invocate în favoarea elaborării unui cod de etică și deontologie a militarilor. Primul motiv ar fi asigurarea unei conduite a angajaților și funcționarilor publici care să fie conformă cu așteptările publicului referitoare la comportamentul acestora. Al doilea motiv important ar fi instituirea și reglementarea normelor etice ca un mijloc de sporire a gradului de profesionalism în domeniul apărării. Al treilea motiv ar fi promovarea încrederii publicului în militari, orice încălcare evidentă a încrederii fiind cercetată și penalizată, în funcție de caz. În multe țări, presiunile exercitate asupra reformării normelor sau introducerii unor noi norme apar frecvent din cauza unor scandaluri când un angajat sau funcționar public din sectorul de apărare sau un grup de angajați sau funcționari din domeniul apărării au pierdut încrederea publicului/societății. Cu toate acestea, reformele nu întotdeauna sunt declanșate de scandaluri. În cadrul democrațiilor mai tinere, reformarea normelor în raport cu standardele existente ar putea urmări scopul de a transforma cultura de securitate și apărare.

Respectarea normelor de etică și integritate constituie un deziderat statuat de art. 23 al Legii integrității⁶⁸, cu specificarea aplicării în mod complementar a legislației speciale care reglementează activitatea unor categorii de agenți publici.

Din rapoartele Ministerului Apărării se identifică că pentru personalul militar, regulile de conduită sunt prevăzute în Regulamentul serviciului interior al Forțelor Armate ale Republicii Moldova, aprobat prin Decretul Președintelui Republicii Moldova **privind aprobarea regulamentelor militare ale Forțelor Armate ale Republicii Moldova**⁶⁹. Regulamentul vizat stabilește drepturile și obligațiile generale ale militarilor și relațiile dintre ei, obligațiile persoanelor cu funcții de răspundere din marile unități și unitățile militare ale Forțelor Armate, precum și regulile de ordine interioară și de executare a serviciului interior. Cerințele Regulamentului dezvoltă la militari spiritul responsabilității, acuratețea și buna-credință. Înțelegerea reciprocă, bunăvoința și disponibilitatea de a acorda ajutor unul altuia contribuie la consolidarea camaraderiei ostășești și la unirea colectivelor de militari, permit nu numai a realiza sarcinile ce țin de activitatea curentă, ci și a suporta dificultățile serviciului militar. De asemenea, e de menționat că suplimentar, la nivel instituțional, a fost aprobat Codul de conduită profesională a militarilor prin contract ai Armatei Naționale⁷⁰.

Cât privește personalul civil, a fost aprobat Codul de conduită a funcționarului public⁷¹. Documentul are drept scop stabilirea unor norme de conduită în serviciul public și informarea cetățenilor cu privire la conduita pe care trebuie să o adopte funcționarul public în vederea oferirii unor servicii publice de

⁶⁸Legea integrității nr. 82 din 25.05.2017. Publicată în Monitorul Oficial al Republicii Moldova nr. 229-243 din 07.07.2017.

⁶⁹Decretul nr. 2327 din 03.09.2009 privind aprobarea regulamentelor militare ale Forțelor Armate ale Republicii Moldova. Publicat în Monitorul Oficial al Republicii Moldova nr. 143 din 16.09.2009.

⁷⁰Legea Parlamentului cu privire la aprobarea Regulamentului disciplinei militare, nr. 52 din 02.03.2007. Publicat în Monitorul Oficial al Republicii Moldova nr. 78-81 din 08.06.2007.

⁷¹Legea Parlamentului privind Codul de conduită a funcționarului public nr. 25 din 22.02.2008. Publicat în Monitorul Oficial al Republicii Moldova nr. 74-75 din 11.04.2008.

calitate; asigurarea unei administrări mai bune întru realizarea interesului public; contribuirea la prevenirea și eliminarea corupției din administrația publică și crearea unui climat de încredere între cetățeni și autoritățile publice.

De asemenea, actele invocate, având statut de acte normative, au caracter public, obligatoriu, general și impersonal. Respectiv, diseminarea acestora a fost realizată prin publicarea în Monitorul Oficial al Republicii Moldova și care, de asemenea, pot fi accesate pe portalul oficial al actelor normative ale Republicii Moldova⁷².

Concomitent, denumirea actelor normative enunțate sunt conținute în Ghidul noului angajat, aprobat prin Ordinul Ministrului Apărării nr. 330 din 13 octombrie 2011. Ghidul noului angajat este elaborat în temeiul Regulamentului cu privire la perioada de probă pentru funcționarul public debutant, aprobat prin Hotărârea Guvernului nr. 201, anexa nr.2, pentru punerea în aplicare a Legii cu privire la funcția publică și statutul funcționarului public și are drept scop integrarea funcționarului public⁷³ debutant în autoritatea publică, cunoașterea de către funcționarul public debutant a specificului și a exigențelor autorității publice.

Funcționar public debutant este persoana care exercită o funcție publică pentru prima dată, cu excepția persoanelor numite în funcții publice de conducere de nivel superior. Funcționarului public debutant, la data numirii în funcție, i se stabilește o perioadă de probă de șase luni, cuprinsă între data numirii ca funcționar public debutant, în urma declarării acestuia învingător al concursului de ocupare a funcției publice vacante, și data confirmării în funcția publică ca urmare a obținerii la evaluarea activității, cel puțin, a calificativului “satisfăcător”. În cazul în care funcționarul public debutant a obținut calificativul “nesatisfăcător”, acesta este eliberat din funcția publică, conform art. 63 alin.(1) lit.e) din Legea cu privire la funcția publică și statutul funcționarului public⁷⁴.

Militarii prin contract sunt obligați să respecte prevederile Regulamentelor și Ordinului Ministrului Apărării pre-citat și, anual, sunt evaluați în vederea verificării nivelului de cunoaștere a acestora. La fel, pentru personalul civil din cadrul Ministerului Apărării, subdiviziunea responsabilă de monitorizarea respectării de către angajați a normelor de etică și deontologie este Direcția Management Instituțional. Comisia de disciplină a fost constituită în baza Ordinului Ministrului apărării nr. 53/2009, cu respectarea cerințelor față de componența acesteia și calitatea membrilor. Astfel, Comisia de disciplină își desfășoară activitatea în conformitate cu procedura aferentă examinării cazurilor de abatere disciplinară, conducându-se de prevederile Hotărârii Guvernului nr. 201/2009. Cazurile de abatere disciplinară sunt examinate în termene rezonabile, iar sancțiunile sunt aplicate uniform în raport cu situația calificată ca abatere disciplinară.

Conform raportului despre progresele înregistrate și dificultățile întâmpinate în procesul de realizare a Planului de acțiuni privind implementarea Strategiei Naționale de Integritate și Anticorupție pe anii 2022-2023 în cadrul Ministerului Apărării, pentru semestrul I al anului 2022, se menționează că în perioada de referință s-au atestat două sesizări privind încălcarea normelor de etică și deontologie, care au fost investigate. Întru evitarea oricăror încălcări de această natură, personalul din cadrul organelor administrativ-militare a fost atenționat privind respectarea unui comportament integru al Codului de conduită și a normelor legale în vigoare.

De asemenea, conform raportului⁷⁵, în perioada de referință, în cadrul centrelor militare teritoriale au fost organizate zece instruirii, fiind instruiți 212 funcționari publici cu privire la respectarea normelor

---

⁷² <https://www.legis.md>

⁷³ Legea Parlamentului pentru modificarea și completarea legii cu privire la funcția publică și statutul funcționarului public nr.158-XVI din 4 iulie 2008. Publicată în Monitorul Oficial al Republicii Moldova nr. 230-232 din 01.01.2009.

⁷⁴ Legea Parlamentului cu privire la funcția publică și statutul funcționarului public nr.158-XVI din 4 iulie 2008. Publicată în Monitorul Oficial al Republicii Moldova nr. 230-232 din 23.12.2008.

⁷⁵ Raport despre progresele înregistrate și dificultățile întâmpinate în procesul de realizare a Planului de acțiuni privind implementarea Strategiei Naționale de Integritate și Anticorupție pe anii 2022–2023, acțiunea 1. <https://www.army.md/img/>

de etică și deontologie. Totodată, în perioada de raportare, o persoană din cadrul unui Centru Militar Teritorial a încălcat normele de etică și deontologie, fiindu-i aplicată sancțiune disciplinară, conform Regulamentului disciplinei militare.

Concluzii/recomandări

Pe parcursul perioadei vizate au fost organizate cursuri de instruire de către întreg efectivul din subordine în baza prevederilor legilor menționate mai sus (Legea cu privire la aprobarea Regulamentului disciplinei militare⁷⁶, Legea privind evaluarea integrității instituționale⁷⁷), îndeosebi în ceea ce privește neadmiterea manifestărilor de corupție a militarilor, angajaților, funcționarilor publici cu privire la respectarea normelor de etică și disciplină, precum și a rigorilor de integritate, potrivit incidentelor de integritate constatate în cadrul Ministerului Apărării.

Cu referire la încălcarea normelor de etică și deontologie, se recomandă a se ține cont de corectitudinea administrării probelor, de examinarea completă, obiectivă și sub toate aspectele a cazului disciplinar, precum și a cauzelor și condițiilor ce au favorizat admiterea încălcării și/sau a tendinței sesizării înaintate (ex.: să se ia în considerare autorul sesizării).

De asemenea, în cadrul examinării cazului disciplinar se recomandă respectarea termenului prevăzut de legea specială pentru examinarea unor asemenea cazuri, pentru a nu admite intervenirea termenului de prescripție de atragere la răspundere disciplinară, dat fiind faptul că constatarea unor asemenea cazuri denotă ineficiența anchetelor de serviciu efectuate și impulsionează admiterea unor abateri similare în cadrul Ministerului Apărării.

La fel, cu referire la cazurile disciplinare, se recomandă motivarea suficientă a hotărârilor disciplinare în vederea excluderii faptului anulării acestora în caz de contestare și evitarea în acest sens a tragerii la răspundere disciplinară a personalului care a admis încălcări.

Un Cod de etică și deontologie care include dispoziții de orientare (ce ar trebui să facă) și dispoziții prescriptive (ce trebuie și ce nu trebuie să facă militarii, angajații, funcționarii publici din cadrul MA), sunt considerate a fi norme minime de conduită. Codul constituie un instrument esențial pentru configurarea culturii politice, sporirea responsabilizării și fortificarea integrității militarilor în viziunea publicului general din țară, îmbunătățind imaginea țării peste hotare.

În cele din urmă, un motiv specific de a avea un Cod de etică și deontologie în sectorul apărării din Republica Moldova este faptul că acest cod ar contribui la consolidarea cadrului eticii militare, care servește cu bună credință aspirațiilor Republicii Moldovei de integrare în Uniunea Europeană în care conformarea militarilor, funcționarilor publici din sectorul de apărare la normele de etică constituie unul dintre aspectele de bază ale unei bune guvernări.

Împortanța investigațiilor efectuate constă în necesitatea de intervenție în vederea eliminării sau minimizării impactului riscurilor identificate și excluderea vulnerabilităților instituționale de corupție, precum:

- elaborarea și aprobarea unui Cod de etică și deontologie în sectorul apărării din Republica Moldova, care ar urma să conțină norme de etică și deontologie adaptate specificului instituției/funcției și ar contribui la consolidarea cadrului eticii militare;

---

⁷⁶ Legea cu privire la aprobarea Regulamentului disciplinei militare nr. 52 din 02.03.2007. Publicată în Monitorul Oficial al Republicii Moldova nr. 78-81 din 08.06.2007.

⁷⁷ Legea privind evaluarea integrității instituționale nr. 325 din 23.12.2013. Publicată în Monitorul Oficial al Republicii Moldova nr. 277-287 din 26.08.2016.

- asigurarea și implementarea unui management al riscurilor, inclusiv a celor de corupție, în contextul implementării standardelor de etică și integritate profesională, în condițiile Legii cu privire la aprobarea Regulamentului disciplinei militare⁷⁸;
- instruirea personalului cu privire la standardele de comportament etic, inclusiv cu privire la măsurile anticorupție prevăzute de Legea integrității⁷⁹, precum și cu reglementările de prevenire a fraudelor și corupției, de raportare a fraudelor și neregularităților, influențelor necorespunzătoare, precum și altor încălcări care ar duce la pierderea încrederii publicului în militari.

Ca urmare a celor investigate privind implementarea acestei măsuri (politici) - respectarea normelor de etică și deontologie - putem **concluziona** că acțiunea este parțial implementată (**cu termen de realizare permanentă**).

Practici internaționale

Cu referire la procesul de redactare a codurilor de etică și deontologie în multe țări, se tinde să se inițieze discuții ample despre normele profesionale și etice care pot și ar trebui să fie așteptate din partea militarilor, angajaților și funcționarilor publici din domeniul apărării.

În cadrul acestora remarcăm că un cod de etică și deontologie poate stabili obiective dincolo de cerințele legale, care să cuprindă valori ce ar putea ghida comportamentul militarilor, angajaților și funcționarilor publici din domeniul apărării, precum și norme spre care aceștia ar trebui să aspire. Aceste obiective ar putea preveni cazuri de conduită care, de fapt, nu sunt ilegale, dar care, totuși, ar putea fi considerate lipsite de etică. În mod egal, aceste obiective ar putea încuraja o conduită care este benefică pentru un proces democratic sănătos⁸⁰.

Principalele cerințe față de conduita unui individ aflat în serviciul public sunt incluse în Articolul 8 al Convenției ONU împotriva corupției. Mai mult, Organizația Națiunilor Unite împreună cu Consiliul Europei au adoptat modele ale codurilor de conduită pentru funcționarii publici. Aceste coduri conțin principiile generale ale integrității pentru funcționarii publici și abordează unele probleme specifice, cum ar fi conflictul de interese, folosirea inadecvată a informației confidențiale și acceptarea cadourilor și a semnelor de ospitalitate⁸¹.

Codul internațional de conduită pentru funcționarii publici iterează că oficiul public este o instanță de încredere și, prin urmare, funcționarii publici trebuie să demonstreze loialitate deplină față de interesele țării lor, prin intermediul instituțiilor democratice. Mai departe se stipulează că funcționarii publici trebuie să-și îndeplinească funcțiile și obligațiile într-un mod eficient, efectiv și integru și trebuie, în orice moment, să se asigure că resursele publice, de care siunt responsabili, sunt administrate în cel mai eficient mod⁸².

Una dintre instituțiile internaționale cu activitate relevantă împotriva corupției este *Organizația Națiunilor Unite*. Această organizație internațională dispune de un arsenal complex de mijloace în realizarea unui cadru internațional coerent, la care să adere statele, și care să sprijine în mod unitar lupta împotriva corupției. Convenția ONU vizează prevenirea, investigarea și urmărirea penală a actelor de corupție, precum și sechestrarea, confiscarea și returnarea bunurilor generate ca efect al infracțiunilor. Convenția enunță măsurile de prevenire a corupției, inclusiv aplicarea politicilor și a

⁷⁸Legea nr. 52 din 02.03.2007 cu privire la aprobarea Regulamentului disciplinei militare. Publicat în Monitorul Oficial al republicii Moldova nr. 78-81 din 08.06.2007.

⁷⁹ Legea integrității nr. 82 din 25.05.2017. Publicată în Monitorul Oficial al Republicii Moldova nr. 229-243 din 07.07.2017.

⁸⁰Stapenhurst, Frederick și Pelizzo, Riccardo, „Etica legislativă și Coduri de conduită”, *Documente de lucru ale Institutului Băncii Mondiale* (Washington DC: Institutul Băncii Mondiale, 2004), p. 18.

⁸¹Consolidarea integrității și reducerea corupției în forțele armate. Geneva, 2013. www.dcaf.ch

⁸²Consolidarea integrității și reducerea corupției în forțele armate. Geneva, 2013. www.dcaf.ch, pag. 214-215.

practicilor de prevenire, *instituirea unor organisme în acest scop, aplicarea codurilor de conduită pentru funcționarii publici* și a criteriilor obiective pentru recrutarea și evoluția profesională a acestora, precum și pentru achizițiile publice.

Este important de evidențiat Codul de conduită pentru persoanele oficiale însărcinate cu asigurarea aplicării legii, care a fost adoptat prin Rezoluția 34/169 din 17 decembrie 1979 a Adunării Generale a Națiunilor Unite. Importanța acestuia constă, printre altele, în faptul că abordează pentru prima dată fenomenul corupției (art. 7 din Rezoluție).

Un alt instrument internațional care vine să aducă noi recomandări în reglementările de conduită profesională, ce merită să fie evidențiat, este Codul internațional de conduită a agenților publici aprobat prin Rezoluția Adunării Generale a Organizației Națiunilor Unite nr.51/59 din 12.12.1996⁸³.

Astfel, prin intermediul acestui Cod, Organizația Națiunilor Unite acordă o atenție deosebită fenomenului corupției, pe care o consideră drept o problemă ce afectează stabilitatea și securitatea cetățenilor, care dăunează democrației și moralității și care împiedică dezvoltarea economică, socială și politică a oricărui stat.

Cel mai important act internațional la capitolul deontologie este Codul model de conduită pentru funcționarii publici aprobat prin Recomandarea nr. R(2000)10 a Comitetului de Miniștri al Consiliului Europei privind codurile de conduită pentru funcționarii publici aprobată la 11.05.2000⁸⁴, prin care se introduce și procedura de monitorizare externă a implementării prevederilor codului aprobat de către Grupul de State contra Corupției (GRECO).

Consiliul Europei este o organizație internațională compusă din 47 de state care au semnat Convenția Europeană a Drepturilor Omului și una dintre prioritățile acesteia este lupta împotriva corupției. Abordarea anticorupție a Consiliului Europei constă în elaborarea de norme și standarde europene anticorupție, monitorizarea respectării acestor standarde și creșterea capacității administrative anticorupție a statelor membre. Consiliul Europei a adoptat șase instrumente legale împotriva corupției. Un instrument din cele șase este Recomandarea privind *Codul de conduită a funcționarilor publici* (Recomandarea nr. R(2000)10)⁸⁵.

De exemplu, în *Danemarca* nu există un document strategic anticorupție. În schimb, în cadrul mai multor instituții au fost create diverse instrumente administrative cu rol în prevenirea corupției. Acestea se referă mai ales la coduri etice și de conduită, dar și la strategii anticorupție sectoriale: referitoare la mediul de afaceri (*Confederația Industriei din Danemarca*), *Codul de Conduită pentru Sectorul Public*, referitoare la angajații din sectorul public (*Autoritatea de Stat pentru Angajați*). În Danemarca, funcția publică este considerată ca având un nivel înalt de integritate⁸⁶. Danemarca are o tradiție în materie de standarde etice ridicate și de transparență în procedurile publice, motiv pentru care în administrația publică există puține norme formalizate referitoare la integritate și la combaterea corupției⁸⁷. Din anul 2007, Danemarca dispune de un Cod de conduită pentru funcționarii publici⁸⁸. Codul tratează aspecte practice, descriind situații care pot apărea în administrația publică, inclusiv

---

⁸⁴https://www.cna.md/public/files/legislatie/rec_2000_10_cod_conduita_funct_public.pdf

⁸⁵Consiliul Europei, Comitetul Miniștrilor. Recomandarea No. R (2000) 10 a Comitetului Miniștrilor Statelor Membre privind codurile de conduită pentru funcționarii publici. Adoptată de Comitetul Miniștrilor la 11 mai 2000 la a 106-a sesiune a sa. https://www.cna.md/public/files/legislatie/rec_2000_10_cod_conduita_funct_public.pdf.

⁸⁶Transparency International Danemarca, Studiu privind sistemul de integritate național din Danemarca (2012) – rezumat, disponibil la adresa: http://www.transparency.org/whatwedo/pub/national_integrity_system_assessment_denmark_executive_summary.

⁸⁷A doua rundă de evaluare a GRECO, 2004, p.10:

[http://www.coe.int/t/dghl/monitoring/greco/evaluations/round2/GrecoEval2\(2004\)6_Denmark_EN.pdf](http://www.coe.int/t/dghl/monitoring/greco/evaluations/round2/GrecoEval2(2004)6_Denmark_EN.pdf).

⁸⁸Codul a fost pregătit de Agenția pentru modernizarea administrației publice, în colaborare cu diverse ministere și organizații ale angajatorilor și ale angajaților din sectorul public. Codul de conduită al funcționarilor publici este disponibil la adresa: <http://hr.modst.dk/Publications/2007/God%20adfaerd%20i%20det%20offentlige%20-%20Juni%202007.aspx>.

„valorile și principiile fundamentale”, „libertatea de expresie”, „obligația de confidențialitate”, „imparțialitatea” și „acceptarea de cadouri”⁸⁹.

Riscuri identificate:

- riscul periclitării rezultatelor unor anchete de serviciu;
- riscul eschivării de la răspunderea disciplinară;
- riscul influențelor necorespunzătoare în desfășurarea anchetelor de serviciu;
- riscul încălcării principiului proporționalității între fapta săvârșită și sancțiunea aplicată

---

⁸⁹A doua rundă de evaluare a GRECO, Addendum la raportul de conformitate privind Danemarca, 2009. p 3, disponibil la adresa: [http://www.coe.int/t/dghl/monitoring/greco/evaluations/round2/GrecoRC2\(2007\)2_Add_Denmark_EN.pdf](http://www.coe.int/t/dghl/monitoring/greco/evaluations/round2/GrecoRC2(2007)2_Add_Denmark_EN.pdf).

5. ACCESUL LA INFORMAȚIE

Prevederile relevante privind accesul la informație și transparența decizională

Domeniile de reformare ce constituie obiect al consultărilor și cooperării cu NATO (Partea II) în baza *Planului Individual de Acțiuni al Parteneriatului Republicii Moldova – NATO (IPAP): 2022-23*⁹⁰.

Tabelul 5.1. Acțiunile privind accesul la informație și transparența decizională

Obiective/ acțiuni	Obiective specifice/măsuri la nivel național	Termene de executare	Instituții responsabile
CAPITOLUL I. Subiecte politice și de securitate			
1.5. Controlul democratic al Forțelor Armate			
Acțiunea 2	Elaborarea politicilor de supraveghere a activităților în domeniul securității, apărării, ordinii publice, prevenirii și combaterii corupției precum și în domeniul securității umane	2022-2023	Parlamentul; autoritățile administrației publice
Acțiunea 4	Cooperarea cu societatea civilă și mass-media, inclusiv în procesele de elaborare a documentelor de politici, precum și facilitarea accesului acestora la informațiile din domeniul de securitate și apărare, conform prevederilor legislației naționale. Atribuirea atenției deosebite includerii în procesele menționate a femeilor din societatea civilă	Permanent	Ministerul Apărării; ...
CAPITOLUL III. Informarea publicului, cooperarea în domeniile științei și gestionării situațiilor de urgență			
3.1. Informarea publicului cu privire la subiectele de securitate și apărare. Promovarea culturii de securitate pentru informarea și angajarea publicului			
3.1.1. Sporirea activităților de informare a publicului privind subiectele de securitate și apărare			
Acțiunea 2	Difuzarea prin intermediul mass-mediei, al platformelor sociale (emisiunile radio, TV și interviurile pentru presa scrisă) a informației obiective despre cooperarea Republica Moldova – NATO. O atenție specială va fi atribuită proiectelor, evenimentelor și altor activități importante, precum și ajustării comunicării în funcție de specificul și interesele publicului implicat	Permanent	Ministerul Apărării; ...
Acțiunea 4	Comunicarea proactivă și de o manieră coordonată cu privire la rezultatele practice și beneficiile cooperării Republica Moldova – NATO, inclusiv vizând proiectele implementate în cadrul Programului „Știință pentru pace și securitate”, Fondurilor de afectare specială și altor programe de parteneriat ale NATO	Permanent	Ministerul Apărării; ...
Acțiunea 5	Dezvoltarea capacităților instituționale, la nivel de Guvern, în materie de comunicare strategică prin preluarea experienței și a bunelor practici de la statele membre și parteneri NATO, inclusiv prin intermediul instruirilor și schimbului de informații și opinii cu experții NATO și ai altor organizații internaționale	Permanent	Ministerul Apărării; ...

Planul de acțiuni privind implementarea Strategiei Naționale de Integritate și Anticorupție pe anii 2022-2023 în cadrul Ministerului Apărării⁹¹ include următoarele acțiuni privind accesul la informație și transparența decizională și raportul privind implementarea acestui plan⁹².

Tabelul 5.2. Acțiunile privind accesul la informație și transparența decizională

Acțiune	Termen de realizare	Responsabili de realizare	Surse de finanțare	Indicatori de progress	
Obiectivul I Promovarea integrității în cadrul entităților publice					
9	Asigurarea respectării transparenței	Permanent, cu verificarea anuală a	Secția analiză, monitorizare și evaluare a politicilor	Alocații bugetare	9.1 Listă a părților interesate elaborată și publicată pe pagina web a entității publice; 9.2 Rapoarte anuale privind transparența în procesul decizional publicate pe pagina web a entității publice; 9.3 Rapoarte anuale privind

⁹⁰ https://www.legis.md/cautare/getResults?doc_id=129865&lang=ro

⁹¹ https://www.army.md/img/userfiles/anticoruptie/plan-2022-2023_ma.pdf

⁹² [https://www.army.md/img/userfiles/anticoruptie/raport_anul_\(2017-2023\)2021.pdf](https://www.army.md/img/userfiles/anticoruptie/raport_anul_(2017-2023)2021.pdf)

	în procesul decizional,	indicatorilor de progres			transparența decizională în cadrul Ministerului Apărării expediate Cancelariei de Stat, conform termenelor stabilite.
10	Asigurarea respectării accesului la informații de interes public	Permanent, cu verificarea anuală a indicatorilor de progres	Direcția management instituțional, Marele Stat Major	Alocații bugetare	10.1 Persoane responsabile de accesul la informații de interes public, desemnate în cadrul autorității; număr de solicitări de acces la informații, transmise anual entității publice; 10.2 Număr de refuzuri de acces la informații; număr de contestații depuse anual în instanța de judecată împotriva refuzului de a oferi acces la informații; 10.3 Număr de hotărâri adoptate anual de instanțele de judecată privind obligarea entității publice de a oferi informațiile solicitate.
11	Asigurarea gestionării transparente și responsabile a patrimoniului public și a asistenței externe	Permanent, cu verificarea anuală a indicatorilor de progres	Serviciul audit, Direcția planificare resurse financiare și tehnico-materiale, Marele Stat Major, Agenția Asigurare Resurse și Administrare Patrimoniu,	Alocații bugetare	11.1 Darea de seamă privind patrimoniul public aflat în administrare, modalitățile și rezultatele utilizării lui, prezentat; 11.2 Informație privind atragerea și gestionarea asistenței externe, publicată; 11.3 Raport final de proiect/program, publicat pe platforma pentru gestionarea asistenței externe; 11.4 Cartele de audit intern; 11.5 Planuri strategice și planuri anuale ale activității de audit, aprobate de către entitățile publice; 11.6 Declarații de răspundere managerială publicate pe pagina web a entității publice; 11.7 Raport anual consolidat privind controlul financiar public intern, prezentat la Guvern; 11.8 Planuri anuale/ provizorii de achiziții publice ale entității publice, publicate pe pagina lor web oficială; 11.9 Misiuni de audit intern pe orizontală desfășurate conform domeniilor de activitate comune; 11.10 Misiuni de evaluare externă a calității activității de audit intern, efectuate.
Obiectivul II Transparență și responsabilitate în fața cetățenilor					
17	Transmiterea proiectelor de acte normative pasibile de expertiza anticorupție, la CNA pentru efectuarea expertizei anticorupție	Permanent, cu verificarea anuală a indicatorilor de progres	Marele Stat Major, Direcția politici de dezvoltare a resurselor umane și învățământ militar, Direcția management instituțional.	Mijloace bugetare	17.1 Număr al proiectelor de acte normative pasibile de expertiza anticorupție, aprobate de Guvern; 17.2 Număr al proiectelor de acte normative pasibile de expertiza anticorupție, aprobate de Guvern, supuse în prealabil acestei expertize.
18	Întocmirea sintezei obiecțiilor incluse în rapoartele de expertiză anticorupție pe marginea proiectelor de legi, hotărâri ale Guvernului, publicarea pe pagina web	Permanent, cu verificarea anuală a indicatorilor de progres	Marele Stat Major, Direcția politici de dezvoltare a resurselor umane și învățământ militar, Direcția management instituțional.	Mijloace bugetare	18.1 Sinteze ale obiecțiilor incluse în rapoartele de expertiză anticorupție pe marginea proiectelor de acte normative, publicate pe pagina web a Guvernului.

Prevederile date vor fi luate în considerație în evaluarea conformității la capitolul accesului la informație și transparența decizională.

5.1 Obligațiuni pozitive privind accesul la informație

Accesul la informație este un drept constituțional⁹³ elaborat de legea specială privind accesul la informație⁹⁴, și reconfirmat de unele prevederi ale Codului administrativ⁹⁵. Limitările și restricțiile din legea specială se aplică coroborat cu Legea privind secretul de stat^x. Obligațiunile pozitive includ conform tabelului de mai jos 3 categorii: 1) accesul la informația de interes public și personal corelat cu 2) obligația de a proteja secretul de stat, și 2) informarea proactivă și periodică despre structura informației deținute, inclusiv registrele de informații și îndrumări de a obține acestea.

Tabel 5.1.1 Obligațiunile privind accesul la informație

obligația	realizarea obligațiunilor	prevederi legale
1) acces la orice informație de interes public	Acces la informațiile de interes public în posesia, la dispoziția elaborate, selectate, prelucrate, sistematizate și/sau adoptate pe orice suport, să asigure informarea activă, corectă, la timp.	Constituția 34(1), Legea (6(1)), 11 (1(4))
2) protecția siguranței naționale	accesul la informațiile oficiale cu excepția: a) atribuite la secret de stat, reglementate prin lege organică care poate aduce atingere intereselor și/sau securității; decât dacă furnizorul de informații poate demonstra că restricția este reglementată prin lege organică și necesară într-o societate democratică pentru protecția securității naționale și că prejudiciul adus ar fi mai mare decât interesul public în cunoașterea informației.	Constituția 34(3), Legea (7(2a),4), Legea secret de stat art.7 (1)
3) asigură informarea proactivă asupra treburilor publice	Asigure informarea pro-activă asupra problemelor de interes personal; accesul la registrele de informații; furnizarea datelor din registrele de stat prin intermediul platformei de interoperabilitate, publicarea propriilor acte și decizii; difuzeze de urgență pentru publicul larg informația: preîntâmpina sau diminuează pericolul pentru viață, producerii unor prejudicii, comportă o deosebită importanță socială; publică deciziile asupra principalelor probleme examinate; editarea anuală a îndrumărilor ce vor conține liste ale dispozițiilor, hotărârilor, altor documente oficiale emise și domeniile în care poate furniza informații;	Constituția 34(2), Legea (11 (1(1, 5, 9, 10)))

Obligațiunile constituționale sunt detaliate în legile speciale. Prima obligațiune enunță accesul la orice informație deținută de autoritatea publică în orice format. Autoritatea va furniza această informație fără a cere justificarea necesității și în formatul solicitat. Autoritatea poate compensa costurile doar prelucrării informației pentru a o furniza conform unui regulament adoptat. A doua obligațiune implică acțiuni proactive din partea autorității pentru a informa despre categorii și structura informației deținute, care urmează a fi reînnoită anual, inclusiv toate deciziile finale, hotărârile adoptate cu caracter individual sau de reglementare. De asemenea, se impune obligațiunea informării proactive privind situațiile și evoluțiile de importanță deosebită socială. Ultima obligațiune specifică excepțiile și procedura de aplicare a excepțiilor pentru informația care face parte din categoria de secretul de stat.

Practicele pozitive privind asigurarea legislativă a accesului la informație sunt multiple, peste 120 de țări au adoptat legi specifice de acces la informație.⁹⁶ Conform evaluării internaționale comparative la capitolul regulator, Republica Moldova se poziționează pe locul 52 având scorul peste media internațională. Conformarea la principiile internaționale privind accesul la informație în sectorul de securitate și de apărare⁹⁷ necesită o evaluare mult mai amplă care excedă scopul exercițiului dat. Evaluarea dată se referă doar la conformarea aparatului central al Ministerului Apărării și nu a sectorului de apărare în întregime.

⁹³Art. 34. Dreptul la informație: (1) Dreptul persoanei de a avea acces la orice informație de interes public nu poate fi îngrădit. (2) Autoritățile publice, potrivit competențelor ce le revin, sunt obligate să asigure informarea corectă a cetățenilor asupra treburilor publice și asupra problemelor de interes personal. (3) Dreptul la informație nu trebuie să prejudicieze măsurile de protecție a cetățenilor sau siguranța națională... <https://www.legis.md/>

⁹⁴ <https://www.legis.md/cautare/>

⁹⁵Art. 68. Obligațiile autorităților publice: Autoritățile publice sînt obligate să asigure: ... c) aplicarea dispozițiilor privind transparența administrației și accesul la informațiile publice. https://www.legis.md/cautare/getResults?doc_id=16072&lang=ro

⁹⁶ <https://www.rti-rating.org/country-data/>

⁹⁷ <https://www.justiceinitiative.org/>, <https://issat.dcaf.ch/>

Practicele administrative privind asigurarea accesului la informație relevante entităților cu funcții de elaborare, coordonare, evaluare și supraveghere a politicilor reprezintă provocarea principală, astfel vom aduce câteva exemple pozitive relevante. Tabelele 2 și 3 conțin suplimentar obligațiunile internaționale și naționale de conformare.

Practica administrativa pozitiva 1. Comisiei Europene are o pagină separată⁹⁸ privind asigurarea accesului la documentele pe care le deține, care este structurată pe categorii de informații pe care le deține, care încorporează un instrument facil de căutare în cadrul registrelor: Registru tuturor documentelor comisiei (propuneri de politici, evaluări de politici, actele adoptate, etc), Registru cazurilor și dosarelor administrative decizionale, Registru actelor reglementare implementate, Registrul activității comitetelor structurale interne, etc. De asemenea, pagina conține un instrument facil electronic de solicitare a informației cu explicațiile tuturor aspectelor. Pagina publică și rapoartele anuale privind realizarea practicii administrative privind cererile și realizarea dreptului de acces la informație.

Practica administrativa pozitiva 2. Pagina Ministerului Apărării al Canadei⁹⁹ are o subpagină care publică structurat informațiile privind sectorul de apărare: toate planurile și strategiile actualizate sub sectoriale cu indicatorii de performanță din cadrul sectorului de apărare, rapoartele de analiză a realizării obiectivelor și a indicatorilor, evaluările realizării acestora și audit financiar, bugetele și executarea acestora, informația clasificată și declassificată, audierile parlamentare și guvernamentale, etc. De asemenea, se conține o rubrică separată cu facilitarea electronică a accesului la informație¹⁰⁰, dar și registrul cererilor de acces la informație¹⁰¹ - toate fiind pasibile survolării după criteriile relevante.

Practica administrativa pozitiva 3. Pagina Ministerului Apărării Naționale a României¹⁰² are o structura desfășurată și actualizată inclusiv conține un meniu separat privind informații de interes public dar și o pagină separată cu instrumentul electronic de facilitare a accesului la informație¹⁰³. Informația despre activitatea Ministerului este detaliată și desfășurată privind planurile sub sectoriale și prezintă rapoartele de activitate pe fiecare sector cu evaluările și cheltuielile financiare relevante, inclusiv legătura cu toate achizițiile publice¹⁰⁴.

5.2 Evaluarea accesului la informație

Pentru evaluare vom folosi câteva metode din cele descrise¹⁰⁵. Analiza practicii satisfacerii accesului la informație nu poate fi evaluat pentru că lipsesc datele primare și statistica cererilor de acces, și satisfacerea acestora inclusiv pe pagina web a Ministerului. Rapoartele unor organizații din domeniul au abordat parțial aceste subiecte¹⁰⁶ fără a analiza și genera practica administrativă de satisfacere a cererilor de acces la informație.

Cu referire la furnizarea proactivă a informațiilor de interes public, vom analiza pagina web a Ministerului Apărării (www.army.md). Pagina web conține multe informații relevante, totodată

---

⁹⁸ https://commission.europa.eu/about-european-commission/service-standards-and-principles/transparency/access-documents/how-access-commission-documents_en

⁹⁹ <https://www.canada.ca/en/department-national-defence/corporate/transparency.html>

¹⁰⁰ <https://atip-airpr.apps.gc.ca/atip/welcome.do?lang=en>

¹⁰¹ https://open.canada.ca/en/search/ati?f%5B0%5D=ss_ati_organization_en%3ANational%20Defence&ati%5B0%5D=%3ANational%20Defence&ati%5B1%5D=ati_organization_en%3ANational%20Defence

¹⁰² <https://www.mapn.ro/>

¹⁰³ https://www.mapn.ro/solicitare_info/index.php

¹⁰⁴ <https://www.e-licitatie.ro/pub>

¹⁰⁵ Metodologia evaluării comprehensive ar include: 1) analiza practicii administrative și judiciare privind cererile de acces la informație și satisfacerea acestora, 2) percepția părților interesate privind practica administrativă menționată prin intermediul focus-grupurilor și interviurilor selectate, 3) prezența informațiilor statutare (conform legilor) privind sectorul de apărare, 4) evaluarea proactivă a registrelor de informații deținute și navigarea acestora, 5) navigarea informației publicate pe pagina Ministerului pentru a identifica informația necesară, 6) evaluarea comparativă a facilităților date cu practicile pozitive administrative.

¹⁰⁶ https://freedomhouse.org/sites/default/files/2021-11/fh-Moldova_Access-to-Info-Report_Rom-revised.pdf

informațiile sunt prezentate birocratic, inaccesibil și incomplet. Observațiile și recomandările specifice sunt:

- *legislația relevantă* domeniului se redă prin lista cu referințele din baza de date oficială a legislației¹⁰⁷ (și 4 acte departamentale publicate direct pe site), totodată, legislația nu este grupată după domenii sau după interes al beneficiarilor informației (cetățenii, grupurile interesate, etc). Lipsește o relatare accesibilă, inclusiv, în formatul unui îndrumar legislativ pentru sectorul de apărare privind principalele prevederi legale și evoluția acestora prin schimbările care s-au produs între timp; cel mai probabil lista actelor de reglementare a domeniului nu este exhaustivă, este destul de dificil de navigat, cel mai probabil doar specialiștii din domeniul apărării vor reuși să prelucreze informația dată;
- *instituțiile din sectorul apărării* sunt redate prin intermediul submeniuului separat, cu excepția Marelui Stat Major, pentru care există un meniu separat; practică internațională și a altor sectoare publice din domeniul ordinii publice implică necesitatea creării paginilor web separate pentru cel puțin: Marele Stat Major, Inspectoratul Militar, Spitalului Clinic Militar Central; lipsește cadrul regulator al instituțiilor din sectorul de apărare; toate acestea instituții dar și altele din sectorul de apărare au centre de misiune distincte; explicarea misiunilor și rolurilor a cel puțin principalelor instituții sectoriale în realizarea politicii de apărare și din perspectiva cetățenilor este necesară;
- *Strategiile, programele și planurile de acțiuni aferente și anuale* se găsesc pe pagina web în câteva locuri¹⁰⁸ și incomplet, sunt publicate referințele la textele documentelor care aparent încă în vigoare (deși unele deja abrogate sau expirate), însă nu este clar dacă sunt și aplicabile; documentele nu sunt grupate după domenii (militară, reformă, securitate, etc); nu este valorificată informația din programul de Guvernare privind sectorul de apărare, planul de acțiuni pe sectorul de apărare, implementarea acestora anuală¹⁰⁹; lipsește informația privind cooperarea și programele/proiectele/asistența bilaterală militară cu statele donatoare a capacităților militare¹¹⁰; lipsește evaluarea ex-post și ex-ante a strategiilor și politicilor relevante sau a segmentelor din documentele de politici mai ample cu referire la domeniul de apărare; nu există un îndrumar care ar explica legătura dintre aceste documente și esența fiecăruia pentru un public mai general;
- *Excepția de la punctul precedent constituie informația privind implementarea Strategiilor Anticorupționale (naționale și NATO)*, pagina web conține un submeniu separat;
- *Bugetele și finanțele din sectorul apărării* se găsesc pe câteva pagini separate (bugete¹¹¹, achiziții publice¹¹²) și incomplet; lipsește informația detaliată privind bugetul, inclusiv pe programe, informația sectorului de apărare din Cadrul Bugetar pe Termen Mediu (CBTM)¹¹³, inclusiv pe programe și executarea corespunzătoare; lipsește informația privind evaluarea executării bugetului, concluziile și lecțiile din adoptarea rapoartelor Curții de Conturi a Ministerului din 2022¹¹⁴, 2015, 2008 și altele; informația privind achizițiile publice este detaliată, include planurile anuale de achiziție¹¹⁵, dar nu și executarea planurilor de achiziție, procedura și rezultatele procedurilor de achiziție – toate în format PDF sau de text care sunt dificil de analizat, inclusiv după categorii de cheltuieli, prioritate programatică sau după furnizor de servicii sau produse¹¹⁶;

---

¹⁰⁷ <https://www.army.md/?lng=2&action=show&cat=210>

¹⁰⁸ <https://www.army.md/?lng=2&action=show&cat=157> și <https://www.army.md/?lng=2&action=show&cat=221>

¹⁰⁹ Cu excepția celui din 2018 <https://www.army.md/?lng=2&action=show&cat=237>

¹¹⁰ SUA, Marea Britanie, UE, etc

¹¹¹ <https://www.army.md/?lng=2&action=show&cat=147>

¹¹² <https://www.army.md/?lng=2&action=show&cat=129&submenuheader=5>

¹¹³ <https://www.mf.gov.md/ro/buget/cadrul-bugetar-pe-termen-mediu>

¹¹⁴ https://www.ccrm.md/ro/ministerul-apararii-auditat-auditat-de-curtii-de-conturi-80_92430.html,

https://www.ccrm.md/ro/decision_details/1181/hotararea-nr32-din-30-iunie-2022-cu-privire-la-raportul

¹¹⁵ <https://www.army.md/?lng=2&action=show&cat=148>

¹¹⁶ Informația este necesară și din perspectiva conformării la regimul de sancțiuni internaționale (UE și SUA) aplicate reprezentanților statului agresor în rezultatul agresiunii militare Federației Ruse în Ucraina condamnate de Adunarea Generală ONU la 2 martie 2022, <https://digitallibrary.un.org/record/3965290?ln=en>

- *Registrul (catalogul) datelor deschise*¹¹⁷ este limitativ și neactualizat; Catalogul din 2017 conține doar câteva zeci de documente, este evident că datele și informațiile deținute de Minister sunt mult mai vaste; lipsesc informațiile analitice și studiile cu privire la amenințările și pericolele dar și evaluarea vulnerabilităților sectorului de apărare¹¹⁸, lipsesc și pozițiile și poziționările de evaluare a răspunsurilor oficiale din sectorul de apărare privind evoluțiile de securitate din regiune în contextul agresiunii militare în Ucraina dar și a situației din regiunea Transnistreană în acest context;
- *Registrul patrimoniului din sectorul apărării* se găsește pe pagina web oficială a Agenției Proprietății Publice¹¹⁹, nu și pe pagina Ministerului Apărării, inclusiv mișcările patrimoniului în evoluție;
- Mecanismul de *facilitare a cererilor la informație* există în formula rudimentară; Mecanismul electronic de facilitare a cererilor de acces la informație¹²⁰ este comasat cu sistemul de petiții fără a explica procedurile, drepturile, direcționarea asupra procedurilor.

Evaluarea prezentată rezultă în concluzii privind riscurile și vulnerabilitățile corupționale și conformarea practicii aparatului central al Ministerului Apărării la standardele accesului la informația:

- Ministerul prezintă informația de bază privind funcționarea administrativă, dar lipsește informația privind situația regională sub aspectul securității și apărării care este pertinentă acțiunilor instituțiilor de apărare dar și pentru cetățeni;
- Informația de bază privind funcționarea administrativă are caracter general și insuficient de facil pentru societatea civilă;
- Conformarea Ministerului la satisfacerea cererilor de acces la informație sau limitarea excepțională a acestui drept nu poate fi evaluată din lipsa informațiilor privind această practică administrativă, lipsește informația privind cazuistica judiciară, lipsesc rapoartele specializate de monitorizare a accesului la informație;
- Ministerul se conformează doar parțial la obligația informării pro active și facile privind activitatea sa, în mare, informația prezentată este insuficient de detaliată și specifică, astfel comunitatea de experți și societatea civilă nu are imaginea deplină despre contribuția Ministerului.

Riscurile și vulnerabilitățile identificate variază de la nivelul mic la mediu, acestea ar putea fi gestionate mai bine prin raționalizarea și aplicarea mai eficientă a adoptării practicilor pozitive internaționale.

---

¹¹⁷ https://www.army.md/img/userfiles/info/date_deschise/cdd.pdf

¹¹⁸ <https://upload.wikimedia.org/wikipedia>

¹¹⁹ <http://app.gov.md/registrul-patrimoniului-public-3-384>

¹²⁰ <https://www.army.md/?lng=2&action=show&cat=158>

6. TRANSPARENȚA ȘI RESPONSABILITATEA DECIZIONALĂ

6.1 Obligațiuni pozitive privind transparența decizională

Transparența și responsabilitatea deciziilor executive sunt două principii complementare prevăzute de Constituție. Transparența și responsabilitatea executivă sunt prevăzute în art.39 din capitolul II (Drepturile, Libertățile Fundamentale) și în art.104 din capitolul VII (Raporturile Parlamentului cu Guvernul).

Participarea la administrarea treburilor publice ca drept constituțional¹²¹ implică cunoașterea și consultarea cetățenilor la etapa de elaborare, implementare și evaluare a deciziei, aceasta presupune așa numita responsabilitatea orizontală.

Decizia include actele cu caracter de reglementare (inclusiv financiar), cu caracter individual (inclusiv financiar). Aspectele de *transparență au fost elaborate în legea specială nr. 239/2008 privind transparența în procesul decizional¹²² și detaliate de Regulamentul 96/2010 privind transparența¹²³. Aspectele suplimentare, responsabilizare orizontală și verticală, includ monitorizarea și evaluarea performanței deciziilor cu informarea publică ce sunt elaborate de legea specială 100/2017 cu privire la actele normative și legea 181/2014 finanțelor publice și responsabilității bugetar-fiscale¹²⁴, dar și în Regulamentul Parlamentului privind drepturile deputatului.*

Conform art.7 (1) al legii speciale, art.18 a Regulamentului privind transparența, art. 29(1,2) din HG 386/2020¹²⁵, art. 1, 17 din HG 1419/2016¹²⁶ autoritățile corespunzător vor elabora și vor disemina (inclusiv pe pagina oficială și prin informare) planurile anuale de activitate (planul de acțiuni), planurile de achiziții publice și planurile de elaborare a deciziilor de reglementare. Conform art. 26 și art. 75 al legii 100/2017 autoritatea publică evaluează proiectul deciziei ex-ante, monitorizează implementarea și evaluează ex-post decizia informând public despre acestea. Sub aspectul financiar, conform art. 25 al legii 181/2014 finanțelor publice și responsabilității bugetar-fiscale instituția bugetară elaborează, asumă angajamentele de implementare, informează publicul despre performanță. Auditul de performanță este realizat de Curtea de Conturi conform art. 31(1)¹²⁷ ale legii 260/2017.

Astfel, transparența și responsabilitatea deciziei implică următoarele obligațiuni:

1. *Etapa de inițiere:* anunțarea planului anual de elaborare a deciziei și inițierii elaborării deciziei;
2. *Etapa de elaborare:* identificarea părților interesate și informarea proactivă a acestora despre conținutul proiectului de decizie (inclusiv cu materialele aferente cu cel puțin 15 zile lucrătoare până la redactarea proiectului deciziei la această etapă);
3. *Etapa de elaborare:* informarea și consultarea cetățenilor și unui cerc mai larg din societate, și după caz, organizarea audierilor publice asupra proiectului deciziei;
4. *Etapa de elaborare:* examinarea opiniilor și propunerilor parvenite în procesul de avizare și consultare a proiectului de decizie, după caz, redactarea redacției noi publicarea versiunii date, inclusiv cu tabelul de divergențe și alte materiale aferente;
5. *Etapa de aprobare:* informarea referitor la ziua adoptării deciziei cu cel puțin 3 zile lucrătoare, și publicarea redacției finale a deciziei împreună cu materialele aferente.

¹²¹Art. 39. Dreptul la administrare. (1) Cetățenii ... au dreptul de a participa la administrarea treburilor publice nemijlocit, precum și prin reprezentanții lor.. www.legis.md/cautare/getResults?doc_id=111918&lang=ro

¹²² https://www.legis.md/cautare/getResults?doc_id=106638&lang=ro

¹²³ https://www.legis.md/cautare/getResults?doc_id=22618&lang=ro

¹²⁴ https://www.legis.md/cautare/getResults?doc_id=106188&lang=ro

¹²⁵386/2020 cu privire la planificarea, monitorizarea și evaluarea documentelor de politici publice

https://www.legis.md/cautare/getResults?doc_id=121921&lang=ro

¹²⁶Regulamentul cu privire la modul de planificarea a contractelor de achiziții publice https://www.legis.md/cautare/getResults?lang=ro&doc_id=96902

¹²⁷ Legea 260/2017 privind organizarea și funcționarea Curții de Conturi https://www.legis.md/cautare/getResults?doc_id=126160&lang=ro

6. *Etapa de evaluare/responsabilizare*: consultarea și informarea despre procesul și rezultatul evaluării deciziei, audit al performanței.

Tabelul 6.1.1 *Transparența și responsabilitatea deciziei la etapele de elaborare, adoptare și evaluare*

	1.Etapa: A-procedura B-conținut	2.Proces decizional	3.Obligațiuni pozitive	4.Reglementare	5.Finalități de etapă
Elaborarea deciziei	A1 (<u>transparență elaborare</u>)	Minister, <u>entitățile subordonate</u> : Anunțarea planului anual și intenției de elaborare a deciziei	A1.1 Identificarea, informarea părților interesate - participare în elaborarea deciziei, A1.2 Publicarea anunțului de inițiere a elaborării deciziei, A1.3 Anunț online, termen de 15 zile pentru propuneri privind participare, informații relevante	Legea transparenței: 7 b), 8 a), 9(1), 9(2), Regulament transparență: 8, 13, 15, 16, 17, 29(1,2) art.29(1,2) din HG 386/2020, art. 1, 17 din HG 1419/2016	R1.1 Grupul de lucru pentru inițierea elaborării actului cu mandatul de activitate creat
	B1 (<i>conținut</i>)	Minister, <u>entități</u> : Elaborarea proiectului de către grupul de lucru	B1.1 Crearea grupului de lucru B1.2 Elaborarea proiectului deciziei	Legea cu privire la actele normative: 21(e), legea transparenței 40 (avizarea 10 zile)	R.1.2 Planul anual de elaborare, Proiectul actului în 1-a redacție
	A2 (<u>transparență elaborare</u>)	Minister, <u>entități</u> : Consultarea proiectului actului	A2.1 Identificare părți interesate pentru consultare, A2.2 Anunț pe www.particip.gov.md și pagina oficială -15 zile până la organizarea consultărilor, A2.3 Organizarea consultărilor publice, anunțate 3 zile înainte, A2.4 Informare rezultate consultări	Lege: 7 c,d, 7e, 8 b, 8c, 12(2), 12(3,4,5,6) Regulament transparență: 19, 20, 23, 33(5), 35, 37-38	R2.1 Tabelul de divergențe cu comentarii și argumente R2.2 Procese verbale dezbateri publice
	B2 (<i>conținut</i>)	Minister, <u>entități</u> : Finalizarea proiectului deciziei gr. lucru	B2.1 Elaborare redacția finală a deciziei	Lege cu privire la actele normative: art.21(1g), 39, 40	A 2-a redacție (finală) a actului, Tabelul de divergențe
Adoptarea deciziei	A3 (<u>transparență asumării</u>)	Minister, <u>entități</u> : Asumarea responsabilității pentru decizia	A3.1 Publicarea redacției finale a deciziei, A3.2 Anunț online (www.particip.gov.md), 15 zile A3.3 Ședința publică adoptare	Lege: 8 e), 12(1,5) Regulament transparență: 42-44	R3.1 Actul elaborat în redacția finală, materiale aferente, analiza ex-ante
	A4 (<u>transparență adoptare Cabinet</u>)	Cabinetul de Miniștri: Adoptarea deciziei	A4.1 Publicarea actului în redacție finală, materialelor aferente pe www.gov.md în termen de 3 zile până la ședința Cabinetului de Miniștri	Regulament transparență: 42 ^{xi} anunțarea chestiunilor în ședința Guvernului, publicarea materialelor aferente cu cel puțin 3 zile până la a ședință	R4.1 Decizia adoptată de Cabinetul de Miniștri
Evaluarea deciziei	A5. (<u>transparență evaluare decizia</u>)	Autoritatea responsabilă	A5.1 Inițierea și consultarea părților și informarea despre proces pe pagina oficială a autorității	Art.26, art.75 al legii 100/2017, art.25 al legii 181/2014	R5.1 Dezbaterile publice cu procesele-verbale
	B5 (<i>conținut</i>)	Autoritatea responsabilă	B5.1 Raportul de evaluare a deciziei	Art.26, art.75 al legii 100/2017, art.25 al legii 181/2014	R5.2 Textul raportului de evaluare, analiza ex-post, audit al performanței

În această secțiune sunt evaluate unele aspecte ale transparenței și responsabilității deciziei¹²⁸:

- La etapa de elaborare a deciziei, publicarea intenției de elaborare a deciziei, în baza art. 9 a legii speciale, care prevede publicarea *anunțului cu 15 zile*;
- la etapa de elaborare a deciziei, publicarea *planurilor anuale* de activitate și de elaborare a deciziilor, în baza art. 7(1) a legii speciale;
- la etapa de elaborare a deciziei, *consultarea* proiectelor de decizii timp de *15 zile* până la finalizarea proiectului, în baza art. 12 (2) a legii speciale;
- la etapa de evaluare a deciziei, *consultarea și publicarea* evaluărilor.

Concluziile vor fi parțiale pentru că sunt monitorizate doar unele obligațiuni de transparență a deciziei. Tabelele 2 și 3 conțin suplimentar obligațiunile internaționale și naționale de conformare.

- *Practica pozitivă*

Practicele pozitive privind asigurarea regulatorie și instituțională a transparenței și responsabilității deciziei sunt multiple. Peste 100 de țări au adoptat reglementări specifice¹²⁹. Conform evaluării internaționale comparative la capitolul regulator, Republica Moldova se poziționează peste media în scorul global conform metodologiei elaborate¹³⁰. Conformarea la principiile internaționale privind transparența și responsabilitatea în sectorul de securitate și de apărare¹³¹ nu a fost realizată deocamdată. Necesită o evaluare mult mai amplă care excedă scopul exercițiului dat. Evaluarea dată se referă doar la conformarea aparatului central al Ministerului Apărării și nu a sectorului de apărare în întregime.

Practicele administrative privind transparența și responsabilitatea deciziilor .

Practica administrativă pozitivă 1. Pagina dedicată Comisiei Europene¹³² privind transparența și evaluarea performanței deciziei - https://commission.europa.eu/law/track-law-making_en. Această este structurată pe categorii de informații pe care le deține, care încorporează un instrument facil de căutare în cadrul registrelor: Registrul cu planurile și prioritățile de activitate și anuale, Registrul documentelor de politici și intenții de politici (propuneri de politici, evaluări de politici, actele adoptate, etc), Registrul parcursului proiectului și deciziei adoptate, Registrul cu evaluările deciziilor adoptate.

*Practica administrativa pozitiva 2 (Belgia, Croația, Canada, Germania)*¹³³. Organizațiile societății civile (OSC) analizează proiectele de legi privind guvernarea și supravegherea serviciilor de securitate și de apărare, identificarea lacunelor din cadrul legal și elaborarea recomandărilor pentru îmbunătățire. Aceștia sunt invitați de comisiile parlamentare să-și prezinte opinia de expertiză asupra proiectelor de lege. Aceasta este o oportunitate cheie pentru societatea civilă de a contribui la dezvoltarea legislației cadru, deși în majoritatea țărilor acest lucru se face adesea pe o bază ad-hoc. Odată adoptate legile, OSC-urile monitorizează implementarea lor pentru a identifica discrepanțe între legi și practică. Entitățile publice publică rapoarte anuale, disponibile pe site-urile oficiale. Rapoartele includ o prezentare generală a principalelor provocări de securitate și apărare, activități de verificare a securității și de apărare, informații despre cooperare internațională și informații foarte elementare despre buget.

¹²⁸Metodologia evaluării include: (i) colectarea datelor primare de pe paginile oficiale ale Ministerului Apărării, Guvernului, portalului particip.gov.md și altele cu elaborarea bazei de date (in Excel cu evidențe cantitative și calitative), (ii) utilizarea informațiilor din rapoartele CNA privind expertiza anticorupție www.cna.md/reports.php?l=ro&idc=144&t=/Expertiza-anticoruptie/Rapoartele-de-expertiza/), rapoartele Curții de conturi (<https://www.ccrm.md/ro/decisions>) cu prelucrarea și elaborarea bazei de date (in excel cu evidențe cantitative și calitative), (iii) consultarea surselor secundare.

¹²⁹ <https://www.againstcorruption.eu/ercas-projects/transparencyindex/>

¹³⁰ https://www.againstcorruption.eu/wp-content/uploads/2022/03/ERCAS-WP-64_Pippidi_T-index.pdf

¹³¹ <https://www.justiceinitiative.org/upload>, <https://issat.dcaf.ch>

¹³² <https://commission.europa.eu>

¹³³ P.51-70 DCAF, International Standards and Good Practices in the Governance and Oversight of Security Services, 2018

Practica administrativă pozitivă 3¹³⁴. Programul Cheltuieli Publice și Responsabilitate Financiară (SPPB) a identificat șase parametri de performanță fundamentali pentru un Sistem de Măsurare a Performanței echilibrat și deschis: 1. *Credibilitatea bugetului*: bugetul trebuie să fie unul realist și implementat potrivit destinației; 2. *Comprehensivitate și transparență*: bugetul și controlul asupra riscului fiscal sunt comprehensive, iar informația bugetară și fiscală – accesibilă publicului; 3. *Elaborarea bugetului în baza politicilor guvernamentale*: bugetul este elaborat în strictă conformitate cu politicile guvernului; *Previzibilitate și control asupra executării bugetului*: bugetul este implementat într-o manieră ordonată și previzibilă, cu mecanisme și posibilități de control și de gestionare a fondurilor publice; 5. *Calcul, evidență și înregistrare contabilă*: se produc, se mențin și se diseminează registre și informații contabile adecvate, satisfăcând exigențele de control, management și dare de seamă; 6. *Control extern și audit*: sunt create toate condițiile necesare pentru controlul asupra finanțelor publice și mecanismele de intervenții guvernamentale. Sisteme precum SPPB stipulează o legătură transparentă dintre obiectivele apărării și bugete, precum și dintre planurile și programele de lungă și medie durată și activitățile curente. Ministerul Apărării al SUA a adăugat fazele de Executare și Evaluare pentru a asigura un control atotcuprinzător asupra cadrului de cheltuieli și a legalității acestuia, a eficienței și efectivității managementului. Obiectivul de referință este descris prin intermediul a cinci criterii categorice majore de evaluare: (1) finalitatea procesului bugetar; (2) scopul și eficacitatea procesului de planificare bugetară; (3) executarea bugetului și controlul efectiv; (4) transparența procesului bugetar și a bugetelor și (5) asigurarea integrității procesului bugetar de apărare.

6.2 Evaluarea transparenței deciziei

În perioada de evaluare (2020-22) procesele decizionale executive au fost adoptate în cadrul Cabinetului de Miniștri (Guvern) și în cadrul Comisiei pentru Situații Excepționale (CSE). Dacă activitatea Guvernului este subordonată obligațiilor de transparență susmenționate, atunci, activității CSE nu se aplică cerințele transparenței în baza legii speciale¹³⁵. Oricum, chestiunile ce se referă la domeniul de apărare sunt examinate de CSE și trebuie monitorizate din perspectiva publicității și responsabilității acestora. Elaborarea și adoptarea deciziilor CSE nu sunt pasibile cerințelor de transparență, acestea sunt publicate după încheierea ședințelor, totodată, ulterior practica implementării deciziilor (alocațiilor financiare, reglementărilor, etc) nu se evaluează.

Au fost monitorizate 44 de decizii examinate în 127 de ședințe ale Cabinetului de Miniștri elaborate și promovate de Ministerul Apărării¹³⁶:

<i>anul 2020</i>	<i>anul 2021</i>	<i>anul 2022</i>
14 chestiuni, 42 ședințe	14 chestiuni, 36 ședințe	16 chestiuni, 49 ședințe

Au fost monitorizate 13 decizii adoptate care țin de competența Ministerului Apărării, examinate în 105 ședințe ale Comisiei pentru Situații Excepționale (CSE)¹³⁷:

<i>anul 2020</i>	<i>anul 2021</i>	<i>anul 2022</i>
0 chestiuni, 12 ședințe	0 chestiuni, 25 ședințe	13 chestiuni, 68 ședințe

¹³⁴ P.73-77 DCAF/NATO, Consolidarea integrității și reducerea corupției în forțele armate, Culegere de practice exemplare, 2013

¹³⁵ Legea privind regimul de urgență, de asediu și de război nr.212-XV din 24.06.2004
https://gov.md/sites/default/files/document/attachments/legea_urgenta.pdf

¹³⁶ Chestiunile examinate și reflectate pe situl Guvernului (<http://www.gov.md/sedinte.php?l=ro&idc=495>). De facto, numărul acestora poate devia pentru că unele subiecte puteau fi excluse și altele introduse în agendă pe parcursul ședințelor.

¹³⁷Comisiei pentru Situații Excepționale a fost creată în baza Legii privind regimul stării de urgență, de asediu și de război, Deciziile Comisiei sunt publicate <https://gov.md/ro/content/dispozitii-cse>

În ședințele Cabinetului de Miniștri, au fost examinate peste 40 de decizii prezentate de Ministerul Apărării care pot fi grupate pe domenii: Financiar – 3 decizii, Organizarea înrolărilor militare - 5, Cultural-educative - 7, Sociale – 7, Misiuni internaționale – 3, Gestionare patrimoniu – 6, Organizarea instituțională a sectorului – 9, Reglementări sectoriale – 4, Documente de politici de apărare - 5.

Tabelul care urmează detaliază respectarea obligațiilor transparenței decizionale privind 3 aspecte selectate pentru perioada 2020-2022.

Tabel 3.2.1 Ședințele Cabinetului de Miniștri: respectarea transparenței în sectorul de apărare

	2020			2021			2022			total		
	anunț intenție	publicare consultare proiect	dezbatere publice	anunț intenție	publicare consultare proiect	dezbatere publice	anunț intenție	publicare consultare proiect	dezbatere publice	anunț intenție (art.9, 15 z)	publicare consultare proiect (art.11, 12)	dezbatere publice
1.Financiar	0%	0%	0%	0%	0%	0%	0%	0%	0%	0%	0%	0%
2.Organizare sectoriala	0%	100%	0%	0%	100%	0%	0%	100%	0%	0%	100%	0%
3.Cultural-educative	50%	100%	0%	0%	100%	0%	0%	100%	0%	17%	100%	0%
4.Social	67%	67%	0%	0%	100%	0%	0%	100%	0%	22%	89%	0%
5.Misiuni internaționale	0%	0%	0%	0%	100%	0%	100%	100%	0%	33%	67%	0%
6.Gestionare patrimoniu	0%	100%	0%	100%	100%	0%	0%	0%	0%	33%	67%	0%
7.Instituțional	100%	100%	0%	71%	100%	0%	0%	0%	0%	57%	67%	0%
8.Reglementare sectoriala	50%	50%	0%	100%	100%	0%	100%	100%	0%	83%	83%	0%
9.Politici de apărare	0%	0%	0%	100%	100%	100%	33%	33%	0%	44%	44%	33%
	30%	57%	0%	41%	89%	11%	26%	59%	0%	32%	69%	4%

Datele cantitative prezentate demonstrează respectarea în proporție de 69% a obligației de a publica proiectul de decizie pentru consultări publice. Publicarea anunțului cu intenția de a elabora proiectul deciziei este respectată doar în proporție de 32%. Dezbaterele publice sunt organizate foarte rar, doar în 4% din cazuri, aceasta nu este obligația dură și depinde de circumstanțele concrete, după necesitate. Publicarea intenției de a elabora și publicarea proiectului deciziei sunt cerințele exigente.

În cadrul CSE au fost examinate 13 chestiuni în același număr de ședințe: a) Organizarea funcționării Centrului Unic de Gestionare a Crizelor (CUGC), în care Ministerul are un rol important - 4; b) Alocații financiare pentru Minister, în care zeci de milioane de lei sunt alocate în fiecare ședință – 4; c) Evaluarea necesității adoptării situației excepționale, în care aspectul de securitate militară regională este un aspect – 5. Ultima categorie a deciziei de adoptare și respectiv prelungirea situației excepționale fiecare două luni este adoptată de CSE și ulterior prezentată în plenum Parlamentului pentru adoptare. Aspectele de evoluție militară a securității regionale sunt parțial prezentate la capitolul de evaluare a situației și a scenariilor posibile, cel mai probabil, aceste aspecte sunt rezultatul contribuțiilor din partea Ministerului Apărării. Guvernul a delegat CSE decizia dată și totodată scutește deciziile date de exigențele transparenței decizionale executive. Decizia de prelungire a stării de urgență a devenit una de rutină, decizia fiind adoptată a 5-ea oară în ultimele 9 luni. Aspectul de urgență, astfel, a devenit limpede impracticabil. Prin urmare, caracterul excepțional pentru instituirea unei proceduri speciale de urgență devine eronat aplicabil.

În continuare vom exemplifica calitativ câteva cazuri de nerespectare a exigențelor transparenței în cadrul ședințelor Cabinetului de Miniștri: (i) evitarea procedurilor de transparență executivă privind transformări de organizare sectorial-instituționale, (ii) lipsa organizării dezbaterilor publice pe

marginea proiectelor de decizii, (iii) lipsa transparenței în cazul elaborării deciziilor cuprinzătoare în care se include și domeniul de apărare ca un aspect al deciziei și (iv) lipsa (transparenței) deciziilor din domeniu necesare elaborării. Urmează analiza acestor subiecte mai jos.

(i) evitarea procedurilor de transparență executivă privind transformări de organizare sectorial-instituționale.

Au fost identificate 2 proiecte de lege promovate de către grupuri de deputați evitând exigențele transparenței deciziei executive:

- [Proiectul de lege pentru completarea și modificarea articolului 44 din Legea asigurării cu pensii a militarilor și a persoanelor din corpul de comandă, din trupele organelor afacerilor interne și din cadrul Inspectoratului General de Carabinieri nr.1544/1993 \(din 28.12.2020\), și](#)
- [Proiectul de lege privind modificarea art.14 alin.\(2\) lit.b\) din Legea nr. 320/2012 cu privire la activitatea Poliției și statutul polițistului, articolul 7 alineatul \(3\) litera f\) din Legea nr.120/2017 cu privire la prevenirea și combaterea terorismului \(din 26.10.2022\).](#)

Ambele modificări de lege, dar în special ultima, prevăd schimbări semnificative, care în esență au un impact major asupra domeniului de apărare, prin urmare, cel mai probabil au fost elaborate în cadrul Ministerului Apărării, însă, în virtutea sensibilității subiectului, au fost pro forma pasate spre un grup de deputați în calitate de inițiatorii deciziei. Această practică, prezentă și în activitatea Guvernelor precedente, a fost denunțată ca fiind malițioasă pentru principiul de transparență executivă¹³⁸.

Ultimul proiect de lege prevede modificarea instituțională importantă privind statutul de organizare a carabinierilor, inclusiv: funcționalitatea și atribuțiile, subordonarea și regimul salarial, etc. Este evident, că astfel de modificări esențiale sunt parte a procesului de consolidare instituțională a unui sector instituțional care implică și resursele financiare și funcționalitatea entităților publice care afectează și drepturile și libertățile omului, care au fost promovate ca parte a viziunii de redistribuire a atribuțiilor din cadrul Guvernului și de către Ministerele vizate. Procedura selectată este cunoscută ca o formă de evitare a supunerii deciziei executive exigențelor de transparență executivă. De facto, experiența din trecut, arată ca modificările legislative au fost elaborate în cadrul executivului, dar ulterior pasate spre deputați pentru a le prezenta pro-formă în Parlament. *În calitate de concluzie, procedura de inițiere a deciziei prin intermediul deputaților nu scutește Ministerul să supună aceste modificări esențiale procedurilor de transparență executivă și a dezbaterilor publice. Totodată, se recomandă evitarea utilizării procedurii date pentru elaborarea deciziei care are ca obiectiv schimbări esențiale în funcționarea sectorului.*

(ii) lipsa organizării dezbaterilor publice pe marginea proiectelor de decizii

Dezbaterea publică pe marginea proiectelor de decizii este unul din instrumentele importante ale transparenței executive decizionale. Dezbaterea publică este suplimentară și complementară altor instrumente, cum ar fi: publicarea proiectului deciziei și consultarea acesteia prin solicitarea opiniilor scrise. Organizarea dezbaterii nu este necesară pentru fiecare proiect de decizie. Dezbaterea este organizată atunci când, conform practicii internaționale, proiectul deciziei poate avea un impact important asupra domeniului, ar exista un interes public sau al resortisanților domeniului sporit asupra proiectului deciziei, se modifică regula/aranjament anterior operațional de lungă durată, există implicarea intersectorială, există implicația financiară importantă. Raportul anual al autorității privind transparența¹³⁹, reflectă practica de utilizare a dezbaterii publice ca instrument, inclusiv trece în revistă corespunzător aplicarea criteriilor date.

¹³⁸ Vezi raportul CNP privind Transparența decizională a Guvernului în perioada 201-12, 2012-14, 2014-16.

¹³⁹ Raportul anual de transparență ar trebuie să implice practica de transparență decizională executivă pentru întregul sector și nu doar al instituției ministeriale. Această se motivează pentru responsabilitatea principală a Ministerului asupra politicilor promovate de sectorul de apărare.

Organizarea dezbaterii publice poate fi realizată o singură dată pe parcursul elaborării deciziei sau de câteva ori, inclusiv cu diferite grupuri interesate, la diferite etape ale elaborării deciziei, cum ar fi, imediat după anunțarea intenției sau la etapa de elaborare a redacției inițiale a deciziei de grupul de lucru sau la etapa publicării spre consultări publice. Dezbaterile publice pot fi organizate și folosind platformele online la distanță de comunicare.

Ministerul nu a organizat nici o dezbatere publică în perioada monitorizării. Analiza chestiunilor promovate de Minister în această perioadă¹⁴⁰, susținem că ar fi existat cel puțin 4-5 subiecte care s-ar încadra în cel puțin câteva criterii anunțate mai sus, astfel, în raport cu aceste proiecte de decizii, instrumentul dezbaterii publice ar fi trebuit folosit. De asemenea, considerăm, că unele decizii, care se discută în următoarele secțiuni (2.3(iii) și 3.3), ar fi trebuit să urmeze neapărat dezbaterile publice. Instrumentul dezbaterii publice are un cost administrativ (resursa umană și de timp, resursa financiară, etc), deci organizarea dezbaterii nu poate fi folosită în raport cu toate deciziile, însă acest instrument are și un impact potențial major asupra cultivării încrederii în activitatea entității. Prin urmare, costul administrativ vine cu beneficii instituționale de încredere, cuantificate prin percepția părților interesate, a populației captate prin sondaje, prin reflectarea mass-media, etc. *Prin urmare, se recomandă organizarea dezbaterilor publice pe marginea proiectelor deciziilor importante după criteriile expuse.*

(iii) lipsa transparenței în cazul elaborării deciziilor cuprinzătoare în care se include și domeniul de apărare ca un aspect al deciziei.

Domeniul apărării este parte componentă din concepția securității naționale conform cadrului de reglementare în domeniul securității naționale. Proiectul nou al Strategiei Naționale¹⁴¹ este în procesul de elaborare pe parcursul anului 2022 sub egida Consiliului de Securitate. Strategia Securității Naționale în vigoare, care include și ea o componentă a sectorului de apărare, a fost elaborată încă în 2011. Astfel, Strategia veche a expirat și trebuie supusă procedurii de evaluare ex-post, conform cerințelor legii privind elaborarea și evaluarea deciziilor, inclusiv pentru domeniul de apărare, care revine Ministerului. Pe pagina web oficială a Ministerului, inclusiv în secțiunea de transparență decizională, nu se găsește informația privind inițierea evaluării ex-post a aspectului de apărare a Strategiei în vigoare.

Proiectul Strategiei noi în punct 3.6 se referă la domeniul apărării naționale. Este evident că această secțiune a Strategiei a fost elaborată de către sau cu contribuția în esență a Ministerului, prin urmare, aceste prevederi ale Strategiei trebuie supuse separat și ca parte a discuțiilor asupra întregului proiect de Strategie. Diferența dintre acestea două aspecte este evidentă. Este necesară discuția asupra viziunii intra-sectoriale dar și discuții de ansamblu asupra întregii strategii. Textul proiectului Strategiei sau cel puțin partea care se referă la domeniul apărării nu se găsește în procedura de consultare publică pe pagina oficială a Ministerului.

(iv) lipsa (transparenței) deciziilor din domeniu necesare elaborării

Raportul de monitorizare a transparenței decizionale acoperă perioada în care domeniul de apărare se confruntă cu război de agresiune provocat nejustificat de Federația Rusă împotriva Ucrainei, cu faza de amplificare a intervenției din 24 februarie 2022¹⁴². Aceasta provocare este una previzibilă, cu impact substanțial care, prin comparație cu experiența altor țări, a generat regândirea politicilor în domeniul apărării în această perioadă¹⁴³. Astfel, asistăm la expirarea mai multor documente de politici din domeniu, cum ar fi (a se vedea Tabelul 1): Doctrina militară din 482/1995, Concepția privind reforma

---

¹⁴⁰Vezi Anexa ... privind deciziile promovate de Minister în această perioadă.

¹⁴¹ <https://www.presedinte.md/app/webroot/proiecte/SSN16.pdf>

¹⁴² Calificat de Adunarea Generală ONU prin Rezoluția din 3 martie 2022

¹⁴³ Vezi experiența României, Poloniei, Bulgariei, Ucrainei, dar și a SUA.

militară din 1315/2022, Strategia militară, Planul de acțiuni (2018-22), Strategia națională de apărare, Planul de acțiuni (2018-22).

Ministerului Apărării îi revine obligația statutară de demarare imediată a proceselor de elaborare sau de actualizare a politicilor din domeniul apărării, proceselor care trebuie supuse exigențelor transparenței decizionale. Lipsa demarării formale a deciziilor date diminuează spiritul transparenței decizionale. *Prin urmare, Ministerului Apărării îi revine responsabilitatea evaluării ex-post a politicilor actuale expirate și elaborarea noilor documente de politici în contextul aflat în schimbare.*

6.3 Evaluare deciziilor financiar-bugetare

Transparența deciziei financiar-bugetare implică câteva procese relevante: (i) elaborarea și executarea BCTM, (ii) elaborarea și executarea bugetului anual, (iii) elaborarea și executarea planului de achiziții. În această secțiune nu vom analiza exigențele speciale de transparență cu referire la programele internaționale bilaterale și de asistență tehnică pentru că cerințele respective diferă de exigențele standard, prin urmare necesită o altă analiză specializată.

(i) BCTM

Cadrul Bugetar pe Termen (BCTM)¹⁴⁴ stabilește obiectivele politicii bugetar-fiscale și cheltuieli bugetare pe o perioadă de 3 ani. Toate redacțiile BCTM conțin o secțiune separată privind obiectivele sectorului apărării naționale. Secțiunea prevede: (i) prioritățile sectorului, (ii) indicatorii-cheie de performanță pe sector și (iii) alocările financiare de resurse pe subprograme.

Tabel 3.3.1 Sumarul categoriilor bugetului anual (în baza Anexei 3.1 Bugetele autorităților)

	Priorități CBTM: 2019-21	Priorități CBTM: 2021-23	Priorități CBTM: 2023-25
Obiective	1) Profesionalizarea Armatei naționale prin majorarea numărului efectivului de militari prin contract; 2) Dotarea și modernizarea infrastructurii militare și sociale; 3) Dotarea cu armament, muniții și echipament modern; 4) Îmbunătățirea condițiilor sociale pentru militari, sporirea atractivității serviciului militar; 5) Intensificarea relațiilor de cooperare cu partenerii externi.	Lipsă	1) Sporirea atractivității serviciului militar prin creșterea calității vieții, îmbunătățirea condițiilor serviciului militar; 2) Asigurarea funcționalității Armatei Naționale, creșterea capacității de apărare prin continuarea profesionalizării, consolidării, transformării, dezvoltării capacităților militare; 3) Consolidarea relațiilor internaționale, asigurarea participării, creșterii contribuției în operații, misiuni internaționale de menținere a păcii.
Indicatori cheie de performanță	Lipsă	Lipsă	1. Documente de politici revizuite, promovate; 2. Acte normative pentru dezvoltarea corpului, asigurarea pazei frontierei de stat, inițierea parteneriatelor publice-private ajustate, elaborate, promovate, aprobate; 3. Contingent militar pentru misiuni internaționale sub egida ONU, asigurarea primei rotații a contingentului detașat; 4. Program național de dezvoltare profesională în domeniul securității și apărării; 5. Componenta nominală a unităților militare din structura generală a Armatei Naționale, instituțiilor Ministerului Apărării modificată.

¹⁴⁴ <https://www.mf.gov.md/ro/buget/>, <https://www.mf.gov.md/ro/buget/>

Sub-programe	(1) Intensificarea relațiilor de cooperare cu partenerii externi (1 500 mii lei); (2) Implementarea Acordului de participare la operațiuni de gestionare a crizelor în UE (1 266 mii lei); (3) Majorarea numărului de efectiv cu militari prin contract (69 625 mii lei); (4) Achitarea indemnizației pentru închirierea spațiului locativ (18 000 mii lei); (5) Reconsiderarea serviciului de pază, asigurare (1 800 mii lei); (6) Creșterea, menținerea contribuției la misiuni, operații internaționale (3 398 mii lei); (7) Perfecționarea, modernizarea centrelor de instruire (10 000 mii lei); (8) Îmbunătățirea sistemului logistic (2 000 mii lei).	lipsă	(1) Subprogramul 3101 Politici și management în domeniul apărării (22 985 mii lei); (2) Subprogramul 3104 Servicii de suport în domeniul Apărării Naționale (1 004 579 mii lei); (3) Subprogramul 3105 Serviciul Civil de alternativă (1 841 mii lei); (4) Subprogramul 3106 Forțele Armatei Naționale (448 742 mii lei).
---------------------	---	-------	--

Legea prevede cerințele speciale¹⁴⁵ de transparență în elaborarea BCTM¹⁴⁶, inclusiv cerințele de publicitate și consultări publice. Prin ordinul din 28.01.2022, procesul de elaborare CBTM 2023-25 a fost realizat de grupul de lucru¹⁴⁷ și grupul sectorial în domeniul apărării naționale (grupul de lucru sectorial nr. 5) ultimul fiind compus din reprezentanții instituțiilor publice.

Pagina oficială a Ministerului Apărării nu conține informații despre procesele de elaborare a CBTM. *Prin urmare, Ministerul, în privința elaborării componentei apărării naționale a CBTM, se va conforma la exigențele transparenței decizionale.*

ii) Bugetul anual

Ministerul publică sumarul bugetului aprobat pe domeniul apărării ca extras din bugetul public¹⁴⁸. Nu se publică însă proiectul bugetului apărării pentru a fi supus transparenței decizionale. Legea prevede cerințele speciale¹⁴⁹ de transparență în elaborarea Bugetului anual¹⁵⁰. Proiectul integral al Bugetului de stat este publicat doar pe pagina oficială a Ministerului Finanțelor¹⁵¹ și conține: (i) Cheltuieli ale bugetelor autorităților (Anexa 3.1), (ii) Cheltuieli ale bugetului de stat conform clasificăției financiare (Anexa 4), (iii) Volumul cheltuielilor de personal (Anexa 5) și (iv) Cheltuieli pentru investiții (Anexa 6). Totodată, bugetul conține o serie de anexe: (v) Sinteza programelor (Tabelul nr.8)¹⁵², (vi) Efectivul de personal (Tabelul nr.9), (vii) Sinteza proiecte din surse externe (Tabel nr.10 și descrierea acestora-Tabelul nr.11), (viii) Riscurile financiar-bugetare (Nota 47) și descrierea narativă a bugetului (Nota 25, secțiunea 5.4.2). Proiectul bugetului apărării se conține în bugetul public integrat printre sute de pagini ale cifrelor și textului bugetului integral.

Tabelul prezentat conține informația pe categorii dar în forma agregată și inaccesibilă pentru înțelegere. Ministerul Finanțelor are o practică pozitivă de a explica semnificația bugetului anual¹⁵³, însă această prezentare nu conține explicarea bugetului apărării. Lipsește informația privind

¹⁴⁵ Legea 181/2014 privind finanțele publice și responsabilitatea bugetar-fiscală
https://www.legis.md/cautare/getResults?doc_id=126152&lang=ro

¹⁴⁶ Guvernul prezintă proiectul CBTM până la 1 iunie

¹⁴⁷ <https://www.mf.gov.md/sites>

¹⁴⁸ <https://www.army.md/?lng=2&action=show&cat=147>

¹⁴⁹ Legea 181/2014 privind finanțele publice și responsabilitatea bugetar-fiscală
https://www.legis.md/cautare/getResults?doc_id=126152&lang=ro

¹⁵⁰ Prezentarea executării bugetului de stat până la 1 iunie și a proiectelor legilor bugetare până la 15 octombrie

¹⁵¹ <https://www.mf.gov.md/ro/buget/bugetul-public-na%C8%9Bional/bugetul-de-stat>

¹⁵² Cheltuielile bugetului includ doar 3 programe pentru perioada 2020-25: 1) Politici și management în apărare (2-3%), 2) Servicii de suport în apărare (35-65%), 3) Forțele Armatei Naționale (63-32%).

¹⁵³ <https://www.mf.gov.md/sites/default/files/Bugetul%20cetatanelor%20pe%202022.pdf>

executarea bugetului, executarea programelor bugetului. Programele bugetului nu conțin descrieri detaliate cu indicatori de performanță. Lipsește informația privind corelația priorităților programatice și bugetul anual.

Tabel 6.3.2 Sumarul categoriilor bugetului anual (în baza Anexei 3.1 Bugetele autorităților)

	Întreținerea personalului, lei				Asigurarea tehnico-materială a trupelor, lei				Construcții capitale (inclusiv reparații capitale), lei			
	2020	2021	2022	2023	2020	2021	2022	2023	2020	2021	2022	2023
Forțele Armatei Naționale	247,113	337,040	364,358	?	126,793	6,839	5,619	?				?
Organele de conducere, logistică	136,639	1,99,884	219,854	?	81,181	142,507	123,445	?	14,600	54,000	12,600	?
Operațiuni de menținere a păcii (FMP, KFOR)	38,317	36,928	30,302	?	3,870	145	210	?				?
Asistență medicală primară	8,873	14,906	15,862	?	3,084	1,953	3,260	?	486	850	1,400	?
Asistență medicală spitalicească	46,960	70,669	73,374	?	27,244	11,774	13,341	?		800	1,111	?
Învățământ superior	28,272	33,910	34,869	?	5,114	170	832	?	811	1,633	945	?
Protecție socială a unor categorii	529	446	451	?				?				?
Subtotal	506,703	693,783	739,070	0	247,286	163,388	146,707	0	15,897	57,283	16,056	0

Principalele măsuri care au influențat modificarea alocațiilor comparativ cu sumele precizate pentru anul 2022 sunt: a) dezvoltarea bazei tehnico-materiale (procurarea de armament, muniții și tehnică militară modernă +503,6 mil. lei), b) investiții capitale (+49,0 mil. lei), c) reparații capitale ale obiectelor de infrastructură și utilajelor (+29,2 mil. lei). În anul 2023 vor fi în derulare 2 proiecte finanțate din surse externe¹⁵⁴ cu suma de 8,2 mil. lei.

Tabel 6.3.3 Bugetul de stat în comparație

	2021 (executat)	2022 (precizat)	2023 (proiect)
Cheltuieli, mii lei	769.4	906.9	1,525.3
curente	692.6	788.3	975.6
capital	76.8	118.6	549.7
inclusiv:			
resurse generale	760.5	889.4	1,510.5
venituri colectate	7.1	7.1	6.6
proiecte surse externe	1.8	10.4	8.2

La momentul elaborării raportului dat, nu au fost identificate procedurile de consultare în procesul de elaborare a bugetului pentru anul 2023, inclusiv: inițierea procesului de elaborare a proiectului bugetului apărării, consultarea proiectului bugetului apărării pe pagina oficială a Ministerului apărării. Totodată, procedura de elaborare a bugetului integral pentru anul 2023 au fost limitate la publicarea

¹⁵⁴ „Cooperarea cu SUA” (6 mln lei): desfășurarea exercițiilor bilaterale și multinaționale cu participarea militarilor Armatei naționale; cursuri de instruire și activități de asistență organizate de armata SUA.
„Cooperare cu NATO” (2.2 mln lei): participarea militarilor din armata națională la exerciții bilaterale și multinaționale desfășurate sub egida NATO, cursuri de instruire.

proiectului bugetului integral doar cu câteva ore înainte a deciziei de adoptare. Nu au fost identificate procedurile similare și pentru anii 2021¹⁵⁵ și 2022¹⁵⁶. Pe data de 8 decembrie 2022 a fost publicată știrea precum¹⁵⁷ că bugetul apărării, aprobat ca parte a bugetului public pe 7 decembrie 2022, va fi majorat cu 649,9 mln lei, astfel, alocațiile pentru instituția de apărare vor constitui 1 697,1 mln lei, ceea ce reprezintă 0,55% din PIB, cheltuielile pentru apărarea națională vor crește cu 68,2% comparativ cu anul 2022, ajungând la 1 523,3 mln lei.

Prin urmare, Ministerul, în privința elaborării componentei "apărarea națională" a Bugetului anual, se va conforma la exigențele transparenței decizionale.

6.4 Gestionare patrimoniu

În această secțiune se discută gestionarea mijloacelor fixe, imobilelor, suprafețelor și terenurilor dar și a resurselor financiare în cadrul cheltuielilor publice.

i) Managementul patrimoniului

Gestionarea mijloacelor fixe, imobilelor, suprafețelor și terenurilor în sectorul apărării revine Agenției Asigurare și Administrare Patrimoniu¹⁵⁸. Decizia publică de gestionare a mijloacelor, imobilelor, suprafețelor și terenurilor sunt deciziile cu caracter individual și prin urmare sunt pasibile exigențelor de transparență, și anume, anunțarea/publicarea intenției, publicarea proiectului deciziei, consultarea proiectului deciziei și publicitatea deciziei. Evaluarea transparenței în gestionarea patrimoniului a fost realizată prin colectarea datelor de pe pagina oficială, informațiilor de pe pagina Agenției Proprietăți Publice privind mijloacele fixe privind sectorul de apărare¹⁵⁹, 4 hotărâri relevante ale Curții de Conturi și surselor secundare. Mandatul direct al Curții de Conturi nu acoperă aspectele de transparență, însă arată indirect spre vulnerabilitățile transparenței decizionale.

Principalele concluzii relevante ale hotărârilor Curții de Conturi^{160, 161, 162} sunt: i) neînregistrarea bunurilor imobile și a patrimoniului militar, ii) informații incomplete privind terenurile, iii) neînregistrarea de către întreprinderile de stat a proprietăților, iv) divizarea achizițiilor în contracte de valoare mică pentru a evita achizițiile publice, v) transmiterea gratuită a terenurilor cu încasarea arendeii în contul întreprinderii de stat.

Analiza informațiilor privind mijloacele fixe din sectorul apărării relevă (conform Tabelului 3.4.1 care urmează):

- netransparența deciziilor adoptate în perioada de monitorizare care rezultă în modificarea drepturilor imobile în perioada 2019-2021, a se vedea schimbarea cifrelor agregate a suprafeței imobile de la 357 388 m² în 2019, la 465 574 m² în 2020, și spre la 363 747 m² în 2021;

---

¹⁵⁵ <https://mf.gov.md/ro/content/bugetul-de-stat-2021>

¹⁵⁶ <https://www.mf.gov.md/ro/content/bugetul-de-stat-2022>

¹⁵⁷ <https://www.army.md/?lng=2&action=show&cat=122&obj=7907>

¹⁵⁸ HG 982/2018 art. 7 al Regulamentului https://www.legis.md/cautare/getResults?doc_id=111926&lang=ro

¹⁵⁹ Lista instituțiilor publice centrale conform datelor din subregistru patrimoniu instituțiilor publice

¹⁶⁰ Hotărârea nr.32 din 30 iunie 2022 cu privire la Raportul auditului asupra rapoartelor financiare consolidate ale Ministerului Apărării încheiate la 31 decembrie 2021, https://www.ccrm.md/ro/decision_details/1181/hotararea-nr32-din-30-iunie-2022-cu-privire-la-raportul

¹⁶¹ Hotărârea nr.33 din 30 iunie 2021 cu privire la auditul asupra rapoartelor financiare consolidate ale Ministerului Apărării încheiate la 31 decembrie 2020, https://www.ccrm.md/ro/decision_details/1116/hotararea-nr33-din-30-iunie-2021-cu-privire-la-auditul

¹⁶² Hotărârea nr. 27 din 30 iunie 2020 cu privire la Raportul auditului asupra rapoartelor financiare consolidate ale Ministerului Apărării încheiate la 31 decembrie 2019, https://www.ccrm.md/ro/decision_details/1033/hotararea-nr-27-din-30-iunie-2020-cu-privire-la

- netransparența deciziilor adoptate în perioada de monitorizare privind gestionarea suprafețelor terenurilor aflate în folosință, a se vedea schimbarea cifrelor agregate în perioada 2020-21.

Tabel 6.4.1 Lista instituțiilor din subregistru patrimoniului din sectorul apărării 2019-2021

Nr.	Denumirea	01.01.2019				01.01.2020				01.01.2021				01.01.2022			
		Valoarea mijloacelor fixe (lei)	Suprafața imobilelor în folosință (m.p.)	Suprafața terenurilor aflate în folosință (m.p.)	Suprafața totală a terenurilor aflate în folosință (m.p.)	Valoarea mijloacelor fixe (lei)	Suprafața imobilelor în folosință (m.p.)	Suprafața terenurilor aflate în folosință (m.p.)	Suprafața totală a terenurilor aflate în folosință (m.p.)	Valoarea mijloacelor fixe (lei)	Suprafața imobilelor în folosință (m.p.)	Suprafața terenurilor aflate în folosință (m.p.)	Suprafața totală a terenurilor aflate în folosință (m.p.)	Valoarea mijloacelor fixe (lei)	Suprafața imobilelor în folosință (m.p.)	Suprafața terenurilor aflate în folosință (m.p.)	Suprafața totală a terenurilor aflate în folosință (m.p.)
1	Ministerul Apărării	22.715.700	0	0	0	16.697.700	0	0	0	17.473.900	0	0	0	21.166.400	0	0	0
2	Marele Stat Major	20.433.100	18,865	0	228,180	8.500,400	18,865	0	228,180	32.430,300	18,865	0	225,745	33,173,200	18,865	0	225,745
3	Agentia Asigurare Resurse si Administrare a Patrimoniului	75.433.700	11,520	21	15,196	256,896,700	37,460	21	57,549	256,771,200	11,520	21	57,549	245,215,600	11,520	21	57,549
4	Academia Militara "Alexandru cel Bun"	53.784,700	12,908	0	25,305	54,357,900	17,732	59	25,305	54,340,700	12,908	0	25,305	60,246,800	12,908	0	25,305
5	Centrul comunicatii si informatica	65.744,400	8,653	0	0	1,145,600	8,653	0	0	31,416,400	8,653	0	0	36,158,000	8,653	0	0
6	Centrul de cultura Casa Armatei	37,548,500	4,966	408	7,056	37,295,400	6,246	408	42,056	37,389,300	4,966	408	42,056	37,430,200	4,966	408	42,056
7	Spiital Clinic Militar Central	86,696,800	15,534	0	4,912	92,693,700	18,849	19	64,897	101,435,200	15,534	0	64,897	108,108,700	15,534	0	64,897
8	Centrul consultativ diagnostic	7,193,300	8,114	0	0	9,503,900	0	1,114	0	10,069,200	8,114	0	0	10,396,300	8,114	0	0
9	Clubul Sportiv Central	15,795,200	2,202	89	4,912	15,539,200	3,508	379	22,048	16,855,200	2,202	89	22,048	16,799,100	2,202	89	22,048
10	Batalion de artilerie, Iugheeni	99,305,000	11,186	0	2,964,082	104,189,000	21,992	0	2,963,983	101,711,600	11,186	0	2,963,983	103,887,400	11,186	0	2,963,983
11	Batalion-Geniu	37,341,300	11,829	0	360,115	41,865,900	13,832	0	360,115	62,511,100	11,829	0	360,115	66,220,100	11,829	0	360,115
12	Batalionul de garda	237,837,600	45,743	0	0	293,311,800	45,743	824	0	327,959,800	45,743	0	0	365,124,600	45,743	0	0
13	Baza pastrare compusibil	46,531,100	15,963	0	272,489	43,703,300	19,798	442	272,489	54,258,800	15,963	0	272,489	58,980,000	15,963	0	272,489
14	Baza pentru pastrarea tehnicii, armamentului, patrimoniului	99,212,600	21,960	0	370,529	14,504,200	26,104	0	370,529	81,297,700	28,319	0	370,529	102,719,100	28,319	0	370,529
15	Brigada 1 In fanterie-Motorizata	11,237,000	52,520	0	12,606,838	436,921,800	38,086	538	12,441,305	450,527,400	52,520	0	12,441,305	468,486,000	52,520	0	12,441,305
17	Brigada 2 In fanterie-Motorizata	304,500,600	44,088	0	10,399,389	601,138,900	30,392	25	10,588,239	421,518,900	44,088	0	10,399,389	452,386,700	44,088	0	10,399,389
16	Brigada 3 In fanterie-Motorizata	132,027,700	27,985	0	3,211,746	133,211,200	3,508	20	3,211,746	141,669,200	27,985	0	3,211,746	170,104,600	27,985	0	3,211,746
18	Regiment rachete antiaeriene	144,917,300	19,611	0	1,431,858	222,656,200	1,438	360	1,531,868	191,257,500	19,611	0	1,531,868	197,571,100	19,611	0	1,531,868
19	Regimentul de aviatie	17,826,900	23,742	0	930,664	70,365,600	1,438	0	1,004,748	26,794,700	23,742	0	1,014,448	31,423,400	23,742	0	1,014,448
	Total	1,758,082,500	357,388	0	32,833,271	2,474,498,400	265,574	0	33,185,057	2,417,688,100	363,747	0	33,003,469	2,585,597,300	393,593	517	2,090,469

ii) Achiziții publice

Lipsește informația de corelare dintre prioritățile programatice din domeniul apărării și planurile de achiziție. Structurarea informației în planurile de achiziție anuală este realizată după criteriile birocratice și conține capitolele: bunuri, lucrări și servicii. Comparația categoriilor de obiecte de achiziție este doar parțial comparabile retrospectiv, astfel, accesibilitatea interpretării datelor este dificilă. Planurile de achiziție în anul 2021 a fost comparabil cu anul 2020, iar pentru anul 2022, planul mai mult decât s-a dublat. Lipsește nota informativă explicativă privind necesitățile de planificare a cheltuielilor. Elaborarea planului de achiziție nu este consultată.

Tabel 6.3.4 Comparația planurilor de achiziție

	2020, lei	2021, lei	2022, lei	2023, lei
Bunuri	63,300,790	79,279,533	109,274,365	?
Lucrări	22,806,200	28,250,000	127,045,000	?
Servicii	6,419,300	8,122,700	5,793,300	?
Subtotal	92,526,290	115,652,233	242,112,665	

Planurile de achiziție sunt publicate pe pagina oficială¹⁶³, pentru fiecare an în parte: 2022¹⁶⁴, 2021¹⁶⁵ și 2020¹⁶⁶. Rezultatele achizițiilor publice sunt publicate în formă de tabel (furnizorii, sumele, codul tranzacției) pentru anul 2020¹⁶⁷, 2021 iar pentru anul 2022 încă nu este publicat. Totodată, este publicată forma de tabel de executare a contractelor¹⁶⁸ pentru anul 2020, 2021 și 2022. Formele date

¹⁶³<https://www.army.md/?lng=2&action=show&cat=148&submenuheader=5>

¹⁶⁴https://www.army.md/img/userfiles/info/aquization/plan_2022_1027.pdf

¹⁶⁵https://www.army.md/img/userfiles/info/aquization/plan_2021.pdf

¹⁶⁶https://www.army.md/img/userfiles/info/aquization/plan_2020.pdf

¹⁶⁷ <https://www.army.md/?lng=2&action=show&cat=150>

¹⁶⁸ <https://www.army.md/?lng=2&action=show&cat=244>

de prezentare a dărilor de seamă și de raportare a executării planurilor de achiziție expun datele în forma birocratică în funcție de prestator sau furnizor și nu în baza planului de achiziție. Nu se prezintă informația în formatul planificat-executat. De asemenea lipsește descrierea textual-explicativă a planurilor de achiziție și a rezultatelor executării achizițiilor care ar răspunde la întrebarea, unde este posibil, pentru ce, cu justificări. Curtea de Conturi reconfirmă¹⁶⁹ modalitatea elaborării și publicării planurilor de achiziții publice la nivelul sistemului MA, nu asigură existența unei viziuni clare, complete și transparente asupra modului în care sunt cheltuiți banii publici, nu asigură publicarea în termeni legali pe platforma informațională a dărilor de seamă privind procedura de achiziție publică desfășurată. Lipsesc și indicatorii de performanță a planurilor de achiziție. Astfel, informația prezentată nu facilitează înțelegerea de ansamblu în baza planului de achiziție.

Anunțurile individuale de achiziții sunt publicate pe pagina oficială, spre exemplu pentru anul 2023 (cu anunțul, documentația standard și altele)¹⁷⁰, pe când pentru anul 2022 nu se returnează din arhivă, iar pe 2021 și 2020 datele se returnează doar parțial. Restul etapelor decizionale individuale (depunerea ofertelor, decizia privind selectarea câștigătorului, executarea contractului) nu sunt publicate pe pagina oficială. Transparența etapelor deciziilor individuale este realizată prin intermediul platformei mtender.gov.md și complementar prin intermediul câtorva platforme suplimentare, cum a fi achizitii.md, e-licitatie.md, etc. Lipsesc referințele de încrucișare de pe pagina oficială a Ministerului și platformele de achiziții publice individuale. Platformele date oferă trasabilitatea deciziilor individuale (cu indicarea codului tranzacției individuale), astfel, oferind un grad rezonabil de publicitate și transparență a procedurilor individuale de achiziții publice. Totodată, analiza de ansamblu în baza planurilor de achiziție a tuturor achizițiilor individuale nu este realizată.

Analiza și căutările procedurilor de achiziții în baza platformei mtender.gov.md¹⁷¹ și contractele atribuite în baza aceleiași platforme¹⁷² după criteriul autorității contractante, Agenția Asigurare Resurse și Administrarea Patrimoniului conține multe date privind domeniul apărării. Căutarea după criteriul de calificare a ofertanților pentru anul 2022 returnează 663 pagini cu peste 6 mii de contracte, în anul 2021 căutarea returnează 535 de pagini și peste 55 de contracte. Căutarea după aceste criterii returnează doar 5 contracte atribuite în perioada mai 2021, informația pe platformă nefiind completă. Este în interesul transparenței decizionale din domeniul apărării publicarea unui ghid sau explicațiilor pe pagina oficială a Ministerului privind folosirea paginii mtender.gov.md.

În perioada anului 2022 Agenția Națională pentru Soluționarea Contestațiilor returnează 18 contestații cu adoptarea deciziilor în acest domeniu¹⁷³. Contestațiile depuse se referă la furnizarea lucrărilor și bunurilor de îmbrăcăminte, efecte sanitare, produse alimentare, echipamente de calcul, distincții de stat. Deciziile Agenției nu sunt publicate, prin urmare, este dificil de reținut din aceste informații care este aspectul contestat de către agenții comerciali care au contestat rezultatele achizițiilor: decizia de evaluare sau procedurile pertinente corespunzătoare. Este evident că sinteza deciziilor trebuie reflectată în raportul anual de executare a planurilor de achiziție.

Cheltuielile monitorizate în baza platformei achizitii.md conform datelor returnate de căutare¹⁷⁴, însă informația este sumară. Platforma mtender.gov.md nu permite extragerea datelor în formatul pasibil prelucrărilor analitice a datelor. Structura analitică¹⁷⁵ a platformei mtender.gov.md returnează datele integrale pe fiecare instituție publică, numărul de tranzacții fără specificarea fiecărei tranzacții pe categoriile și sumele respective.

---

¹⁶⁹Hotărârea nr. 34 din 05 iulie 2021 cu privire la Raportul auditului conformității achizițiilor publice în cadrul sistemului Ministerului Apărării în anii 2019-20, https://www.ccrm.md/ro/decision_details

¹⁷⁰ <https://www.army.md/?lng=2&action=show&cat=149>

¹⁷¹<https://mtender.gov.md/tenders>

¹⁷²<https://mtender.gov.md/public/contracts>

¹⁷³ <https://www.ansc.md/ro/contestatii/>

¹⁷⁴<https://achizitii.md/ro/public/tender/list?q=Ministerul+Ap%C4%83r%C4%83rii>

¹⁷⁵<https://bi.open-contracting.org/moldova>

7. RESPECTAREA REGIMULUI JURIDIC AL INCOMPATIBILITĂȚILOR, RESTRICȚIILOR ÎN IERARHIE ȘI AL LIMITĂRILOR DE PUBLICITATE

Descrierea:

Cadrul normativ ce reglementează obligativitatea aplicării acestei măsuri anticorupție constă din:

- art. 16- 21 din *Legea privind declararea averii și a intereselor personale*¹;
- art. 12 din *Legea integrității*¹;
- art.5 din *Legea privind evaluarea integrității instituționale*¹.

Pentru exercitarea eficientă și dezinteresată a atribuțiilor, desfășurarea activității profesionale de militari și angajații Ministerului Apărării este incompatibilă cu alte funcții, calități sau activități, prevăzute de legislația specială.

Interdicțiile și restricțiile militarilor sunt stabilite la art. 36 din *Legea cu privire la statutul militarilor*¹, ordinul MA nr.220 din 20.09.2006 „Despre comunicarea Hotărârii Guvernului RM¹ „Pentru aprobarea Regulamentului cu privire la modul de îndeplinire a serviciului militar în Forțele Armate”.

Prin urmare, potrivit art. 36 din *Legea nr. 162/2005*, militarilor, pe perioada îndeplinirii serviciului militar, li se interzice:

- a) să facă parte din partide și din alte organizații social-politice ori să desfășoare activități politice în favoarea acestora;
- b) să declare greve sau să participe la acestea, precum și la orice alte forme de protest colectiv;
- c) să dețină alte funcții retribuite, cu excepția activităților științifice, didactice și de creație;
- d) să exprime în public opinii contrare intereselor asigurării apărării naționale.

Pentru militarii în activitate, exercitarea unor drepturi și libertăți presupune anumite restricții, și anume:

- e) condițiile în care militarii pot să dea publicității informații militare se stabilesc prin decizia conducătorilor structurilor militare;
- f) rezerviștii concentrați sau mobilizați în unități militare pot rămâne membri ai partidelor, ai altor organizații social-politice, precum și ai sindicatelor din care fac parte, fiindu-le interzisă, însă, desfășurarea oricăror activități cu caracter politic sau sindical în unitățile militare;
- g) militarii se pot deplasa în străinătate în condițiile prevăzute de legislația în vigoare, cu aprobarea prealabilă a conducătorului structurii militare.

Exercitarea de către militar a drepturilor sale nu trebuie să aducă atingere intereselor serviciului militar și drepturilor altor militari și cetățeni.

Prin urmare, *Legea nr.162/2005*, art.36 alin.(1) lit.c) interzice militarilor pe perioada îndeplinirii serviciului militar să dețină alte funcții retribuite, cu excepția activităților științifice, didactice și de creație. Totuși, potrivit *Regulamentului disciplinei militare și Codului de conduită profesională a militarilor* sunt impuse anumite restricții condiționate de particularitățile serviciului militar. În acest sens, merită să menționăm următoarele: militarii prin contract, indiferent de gradul militar și de funcția deținută, au dreptul de a fi aleși într-o funcție electivă. Odată cu înregistrarea în calitate de candidat, militarul va fi degrevat de obligațiile de serviciu și va fi trecut la dispoziție pentru perioada campaniei electorale. În cazul alegerii în funcție electivă, militarul va fi eliberat din serviciul militar. După expirarea termenului de aflare în funcția electivă, cetățeanul respectiv, la solicitarea sa, poate fi încadrat în serviciul militar prin contract în condițiile legislației în vigoare. Exercitarea de către militar a activităților agreeate de legislația în vigoare înafara orelor de program fie ele didactice, științifice sau de creație trebuie să fie exercitate în așa fel încât să nu aducă atingere intereselor serviciului militar și drepturilor altor militari și cetățeni¹.

Concomitent, prin Legea nr.148/2017 „Pentru modificarea și completarea unor acte legislative”¹, Legea cu privire la statutul militarilor a fost completată cu art.37¹ privind măsurile de asigurare a integrității profesionale a militarilor.

Art. 37¹Măsuri de asigurare a integrității profesionale a militarilor

(1) Pentru asigurarea integrității profesionale a militarilor, subdiviziunea specializată din cadrul structurii militare efectuează monitorizarea stilului de viață al acestora, cu respectarea dreptului la viața intimă, familială și privată, cu scopul de a identifica corespunderea dintre:

a) nivelul de trai al militarului și nivelul legal de remunerare a acestuia și a persoanelor cu care duce o viață comună;

b) conduita militarului și exigențele de conduită ireproșabilă stabilite prin Codul de conduită profesională a militarilor prin contract, aprobat de către conducătorul structurii militare.

(2) Procedura de monitorizare a stilului de viață al militarilor se stabilește de către conducătorul structurii militare.

Suplimentar incompatibilităților menționate, Regulamentul disciplinei militare, aprobat prin Legea nr. 52/2007¹, reglementează un șir de obligații pentru militari, fiind reglementate și sancțiunile corespunzătoare.

Constatarea oricăror dintre stările de incompatibilitate menționate supra conduce la încetarea activității angajatului MA. Astfel, cadrul legal stabilește că activitatea în cadrul MA poate fi exercitată de persoanele care, pe lângă întrunirea unui șir de condiții, nu cad sub incidența incompatibilităților menționate mai sus. Constatarea stării de incompatibilitate referitoare la activitate sau ocupație care diminuează sau aduce prejudicii demnității profesionale și încalcă normele deontologice se face de către subdiviziunea corespunzătoare, iar la moment este Inspectoratul Militar.

Pentru încălcarea regimului juridic al incompatibilităților sunt stabilite sancțiuni contravenționale, în temeiul art. 3134 din Codul Contravențional, după cum urmează:

- se sancționează cu amendă de la 50 la 60 de unități convenționale aplicată persoanei fizice, cu amendă de la 120 la 250 de unități convenționale aplicată persoanei cu funcție de răspundere pentru:

a) nesoluționarea în termenul legal a incompatibilităților privind funcția publică, funcția publică cu statut special, funcția de demnitate publică sau activitatea alesului local conform legislației ce reglementează statutul acestor persoane și conform legislației privind declararea și controlul averii și a intereselor personale;

b) folosirea în interes privat a simbolurilor oficiale care au legătură cu exercitarea mandatului, a funcției publice sau a funcției de demnitate publică, admiterea folosirii numelui său însoțit de calitatea de agent public, a vocii ori a semnăturii sale în orice formă de publicitate pentru un agent economic, pentru un produs comercial național sau străin contrar prevederilor legislației integrității și ale legislației privind declararea și controlul averii și a intereselor personale.

În primul semestru al anului 2022¹, precum și în anul 2021¹, în corespundere cu Raportul despre progresele înregistrate și dificultățile întâmpinate în procesul de realizare a Planului de acțiuni privind implementarea SNIA pe anii 2022-2023, în cadrul Ministerului Apărării cazuri de incompatibilități și restricții în ierarhie nu au fost atestate, respectiv nu au fost înregistrate sesizări la ANI.

E de remarcat, că Ministerul Apărării a elaborat Planul de acțiuni privind implementarea Strategiei Naționale de Integritate și Anticorupție pe anii 2022-2023¹, unde la pct. 3 este prevăzută acțiunea privind „asigurarea respectării regimului de incompatibilități, de restricții în ierarhie și de limitare a publicității, cu stabilirea termenului de realizare, responsabilii, sursele de finanțare și indicatorii de progres.

Totodată, urmează de menționat, că din sursele Ministerului Apărării nu a fost posibilă găsierea riscurilor identificate de către Minister pe marginea acestei măsuri. Ministerul Apărării a explicat că riscurile de corupție se cuprind în Registrul riscurilor instituționale ale Ministerului, însă este secretizat și nu poate fi permis accesul.

Explicațiile MA aferente Registrului riscurilor rezultă din prevederile Ordinului MA¹ „Cu privire la aprobarea Regulamentului cu privire la modul de implementare a managementului riscurilor în cadrul Armatei Naționale, aparatului central al Ministerului Apărării și instituțiilor Ministerului Apărării”. Potrivit pct. 9 din Regulamentul anexă la acest Ordin „Registrul riscurilor este parte componentă a planului anual de activitate a unității și este anexat la acesta”.

E de menționat, că în acest Regulament nu este reglementat că Registrul riscurilor urmează a fi secretizat, iar secretizarea acestuia a restricționat accesul public.

Pe marginea aceste probleme, cât privește înregistrarea riscurilor de corupție în Registrul instrucțional al MA, Centrul Național Anticorupție în **Raportul de monitorizare a realizării Planului de integritate a Ministerului Apărării pentru anii 2015-2016 (semestru I / 2015)¹ la pct. 2.13. a menționat despre** „Identificarea permanentă, evaluarea și înregistrarea riscurilor de corupție în Registrul instituțional al riscurilor, atât în cadrul MA, cât și în cadrul instituțiilor din subordine, completându-l cu obiectivul “Consolidarea integrității instituționale”, elaborând măsuri de diminuare a acestora (*termen de realizare – permanent; Indicator de progres – Subdiviziuni / instituții din subordinea ministerului care dețin Registrul riscurilor, numărul riscurilor de corupție identificate și incluse în Registrul Riscurilor*)”.

Totodată, se menționează despre elaborarea și coordonarea proiectului ordinului Ministrului Apărării privind managementul riscurilor în Armata Națională. În proiectul nominalizat a fost prevăzută obligativitatea includerii (analizei) riscurilor de corupție în registrul riscurilor. La fel este menționat că în vederea îndeplinirii indicațiilor Ministrului apărării în fiecare instituție a Ministerului Apărării a fost elaborat registrul riscurilor și anexat la planurile de acțiuni.

Prin urmare, reiterăm că se prezumă existența acestui Registru al riscurilor în cadrul Ministerului Apărării, dar din motivul secretizării acestuia este îngrădit accesul și putem menționa despre o îngrădire a transparenței acestor riscuri. Conform art. 27, alin. (3) din Legea Integrității Nr. 82/2017, procesul de management al riscurilor în cadrul entității publice se documentează într-un registru special. Registrul va include următoarea informație: descrierea activității vulnerabile/obiectivului specific de activitate al entității publice; riscul de fraudă și corupție care împiedică realizarea activității/obiectivului specific; reacția la risc și acțiunea entității publice; responsabilul de acțiune; termenul/perioada de implementare a acțiunii.

O etapă obligatorie a procesului de management al riscurilor de fraudă și corupție reprezintă monitorizarea executării acțiunilor stabilite în registru și raportarea periodică (trimestrial/semestrial) a rezultatelor conducerii entității publice. **Respectiv, nu a fost de găsit un careva raport pe marginea riscurilor de corupție, fapt ce lipsește posibilitatea unei evaluări despre realizarea acțiunilor corespunzătoare.**

Referitor la implementarea măsurii privind respectarea regimului juridic al incompatibilităților, restricțiilor în ierarhie și al limitărilor de publicitate, în perioada 2020-2022 au fost declarate și instrumentate 4 cazuri¹ în care persoanele s-au aflat în stare de incompatibilitate/ restricții în ierarhie/ conflict de interes real, 3 dintre acestea au fost soluționate, inițial, prin redistribuirea sarcinilor și responsabilităților subiecților declarării, iar mai apoi prin transferul subiecților declarării în alte funcții. Pentru un caz aparte s-a decis de a nu fi transferată persoana în altă funcție, dat fiind lipsa personalului calificat pe domeniu, însă cu strictete s-a atenționat de a fi redistribuite sarcinile, astfel încât să nu fie admise încălcarea regimului de incompatibilități și de restricții în ierarhie.

Totodată, în cadrul Întreprinderii de Stat Centrul de Pregătire a Specialiștilor pentru Armata Națională, a cărei fondator este Ministerul Apărării, a fost identificat un caz de nerespectare al regimului juridic al restricțiilor în ierarhie, care nesoluționat oportun a determinat producerea unui conflict de interese cu caracter continuu și repetitiv. Despre acest fapt, Autoritatea Națională de Integritate a fost informată prin demersul Administratorului Întreprinderii prenotate nr. 103 din 26.06.2020.

În anul 2020, la capitolul asigurării desfășurării procesului de evaluare a titularilor și candidaților la funcții publice, funcții publice cu statut special, în vederea aprecierii compatibilității/incompatibilității cu interesele funcției deținute, se constată că Ministerul Apărării în scopul prevenirii și combaterii corupției în MA, identificării și excluderii factorilor de risc, în temeiul dispozițiilor Legii nr. 271/2008 privind verificarea titularilor și a candidaților la funcții publice, și ordinului MA nr. 369 din 31.05.2019 în anul 2020 au fost supuși verificării de către Comisia privind stabilirea compatibilității/incompatibilității titularilor și candidaților la funcții publice 50 funcționari. Despre stabilirea compatibilității/incompatibilității efectivului militar/civil la funcții publice, funcții publice cu statut special cu interesele funcției din cadrul AN a fost informat și organul de verificare¹.

Prin urmare, din informația existentă, se constată că Ministerul Apărării a întreprins acțiunile necesare, însă nu este publică informația despre incompatibilitățile constatate.

Cât privește asigurarea respectării restricțiilor în ierarhia funcțiilor publice, pe parcursul anului 2020 au fost declarate și instrumentate 7 cazuri de restricție în ierarhie/conflict de interes real, două dintre care au fost soluționate, inițial, prin redistribuirea sarcinilor și responsabilităților subiecților declarării, iar mai apoi prin transferul subiecților declarării în alte funcții. Despre depistarea altor 5 cazuri de nerespectare al regimului juridic al restricțiilor în ierarhie, care nesoluționate oportun au determinat producerea conflictelor de interese cu caracter continuu și repetitiv. Pe cazurile date a fost informată Autoritatea Națională de Integritate prin înaintarea unor avize consultative în vederea constatării încălcării regimului juridic al conflictelor de interese, al incompatibilităților și al restricțiilor.

Totodată, în cadrul Întreprinderii de Stat Centrul de Pregătire a Specialiștilor pentru Armata Națională, a cărei fondator este Ministerul Apărării, au fost identificate 8 cazuri de nerespectare a regimului juridic al restricțiilor în ierarhie, care nesoluționate oportun au determinat producerea unui conflict de interese cu caracter continuu și repetitiv. Pe cazurile date, în conformitate cu legislația în vigoare, prin demersuri a fost sesizată Autoritatea Națională de Integritate.

În cadrul Ministerului Apărării, sesizările privind situațiile de incompatibilitate se fac pe cale ierarhică, sau către Inspectoratul Militar al Ministerului Apărării prin liniile specializate anticorupție sau prin cererea de intervenție în regim on line.

De asemenea, ținând cont de lipsa obligativității **se constată lipsa unui registru de evidență a consultațiilor oferite în domeniul incompatibilităților** în cadrul instituției de apărare. Oportunitatea unui asemenea registru ar permite asigurarea conducătorului de a monitoriza problematica în acest domeniu și de a aplica măsurile necesare de tratare.

Ministerul Apărării confirmă că o pârghie esențială în procesul de prevenire a corupției este activitatea de informare și instruire anticorupție. Astfel, în temeiul art. 35 alin. (3) al Legii nr. 82/2017 integrității, în scopul informării și consolidării cunoștințelor personalului militar/civil al Armatei Naționale și instituțiilor Ministerului Apărării cu referire la măsurile de asigurare a integrității instituționale și instituirea unui mecanism eficient de colaborare operativă a autorității publice cu Centrul Național Anticorupție (CNA), Inspectoratul Militar al Ministerului Apărării a intervenit cu inițiativa în adresa CNA, de a delega reprezentanți, conform disponibilității, pentru instruirea efectivului militar/civil. La demersul specificat, CNA a demonstrat receptivitate și disponibilitate de a organiza ședințele instructive. Astfel, anual IMMA în colaborare cu CNA, din 2019 și cu Autoritatea Națională de Integritate desfășoară ședințe de instruire pentru efectivul instituției apărării. În perioada cu referință au fost organizate 3 instruirii de comun cu ANI și 2 instruirii de comun cu CNA. Subsecvent în cadrul

instruirilor, au fost trecute în revistă inclusiv aspectele privind respectarea regimului juridic al incompatibilităților, al restricțiilor în ierarhie și al limitărilor de publicitate.

Riscuri identificate:

- încălcarea restricțiilor în ierarhie;
- stare de incompatibilitate;
- conflict de interes;
- lipsa transparenței riscurilor aferente măsurilor de cultivare a integrității în cadrul MA.

În caseta care urmează sunt reflectate unele riscuri care ar putea surveni în activitatea în cadrul Ministerului Apărării aferent măsurii anticorupție descrise:

RISCURILE:

- Existența stării de incompatibilitate în cazul în care pe lângă funcția publică exercită simultan o altă funcție, calitate sau activitate, fapt care este interzis prin Constituția Republicii Moldova și/sau prin alte acte legislative;
- Nerespectarea restricțiilor și limitărilor prevăzute de legislație;
- Necomunicarea de către angajați conducătorului organizației publice în care activează sau, după caz, Autorității Naționale de Integritate despre toate ofertele de muncă pe care aceștia intenționează să le accepte, dacă aceste locuri de muncă pot genera un conflict de interese (comunicarea se face în scris, în termen de 3 zile de la primirea ofertei de muncă).
- Obținerea beneficiilor neprevăzute de lege sau de contractul individual de muncă datorită funcției deținute anterior, inclusiv datorită informațiilor de serviciu obținute în exercitarea funcției respective.
- Angajarea pe parcursul unui an de către agenții publici care și-au încetat mandatul sau raporturile de muncă ori de serviciu în organizațiile unde avea atribuții directe de supraveghere sau control al unor organizații comerciale și necomerciale pe parcursul ultimului an de muncă sau de serviciu.
- Ignorarea interdicției care prevede că în cazul în care subiectul declarării a încetat să-și îndeplinească obligațiile într-o organizație publică, întreprinderea în care el sau persoane apropiate lui dețin cote în capitalul social ori lucrează în structuri de conducere sau de revizie nu are dreptul, timp de un an, să încheie contracte comerciale cu organizația publică în care a activat subiectul menționat.
- Ignorarea prevederii precum că subiecții declarării care și-au încetat raporturile de muncă sau de serviciu nu pot reprezenta, timp de un an, interesele persoanelor fizice sau juridice în organizația publică în care au activat, nici nu pot reprezenta persoane fizice sau juridice în probleme ce țin de atribuțiile de serviciu îndeplinite anterior.
- Admiterea folosirii de către subiectul declarării, în interes privat, a simbolurilor oficiale ce au legătură cu exercitarea mandatului său, a funcției sale publice sau de demnitate publică.
- Ignorarea interdicției de a folosi sau permisiunea de a folosi numele subiectului declarării, însoțit de calitatea acestuia, precum și vocea sau semnătura acestuia în orice formă de publicitate a unui agent economic sau a vreunui produs comercial național ori străin, cu excepția publicității gratuite.
- Nerespectarea restricției de desfășurare a activității profesionale în raporturi ierarhice nemijlocite cu o rudă directă sau cu o rudă prin afinitate în cadrul aceleiași entități publice.
- Nesupunerea limitărilor de publicitate pentru a evita favorizarea entităților din sectorul privat. Conducătorul entității publice respectă regimul juridic al incompatibilităților, al restricțiilor în ierarhie și al limitărilor de publicitate, completat, după caz, cu reguli specifice fiecărei categorii de agenți publici, prevăzute de legislația specială care reglementează activitatea acesteia.
- Nesoluționarea stărilor de incompatibilitate în termen de o lună din momentul începerii mandatului, a raporturilor de muncă sau de serviciu ori, în cazul în care încetarea situației de incompatibilitate în termenul dat nu depinde de voința sa, să prezinte probe privind întreprinderea cu bună-credință a acțiunilor de eliminare a acestei situații.
- Neîntreprinderea acțiunilor, în termen de două luni, în vederea încetării raporturilor ierarhice nemijlocite cu rudele directe (părinte, frate, soră, fiu, fiică) sau cu rudele prin afinitate (soț/soție, părinte, frate ori soră a soțului/soției), cu concubinul/concubina în cadrul aceleiași entități publice.

Concluzii/Recomandări:

Ca urmare celor analizate la implementarea acestei măsuri (politici) privind respectarea regimului juridic al incompatibilităților, restricțiilor în ierarhie și al limitărilor de publicitate, putem **concluziona** că acțiunea este **parțial implementată**.

Se **recomandă**, ca întru evitarea promovării intereselor personale în detrimentul interesului public, factorii de decizie din cadrul Ministerului Apărării să mențină în continuare controlul managerial asupra respectării regimului juridic al incompatibilităților, restricțiilor în ierarhie și al limitărilor de publicitate.

O altă recomandare se referă la asigurării accesului public la Registrul riscurilor de corupție, sau la partea ce ține „Asigurarea climatului de integritate”. În cazul în care nu există un asemenea compartiment, se recomandă două opțiuni de documentare a riscurilor de fraudă și corupție:

- Registrul riscurilor de fraudă și corupție va fi completat și ținut separat de Registrul instituțional al riscurilor;
- În Registrul instituțional al riscurilor va fi inclus un obiectiv separat „Asigurarea climatului de integritate”, corespunzător căruia vor fi documentate doar riscurile de fraudă și corupție.

Practici internaționale:

SPANIA

Regimul incompatibilităților funcționarilor publici și demnitarilor din Spania este reglementat de *Legea privind regimul incompatibilităților*¹. Potrivit acestei legi, pentru exercitarea celui de-al doilea loc de muncă, este obligatorie autorizarea de compatibilitate pentru postul respectiv (gândită din perspectiva interesului public), în sensul în care, cea de-a doua activitate nu trebuie să afecteze orarul și activitățile pentru care este responsabil funcționarul. O situație specială o constituie practicarea meseriei de cadru didactic (ex: profesor universitar asociat), unde se poate lucra maxim o jumătate de normă, cu un contract pe perioadă determinată. Dacă funcționarii publici sunt profesori sau cadre didactice titularizate în cadrul universităților, angajarea pentru cel de-al doilea loc de muncă, trebuie să se realizeze în regim de colaborare cu normă parțială. De la ultima obligație fac excepție activitățile de cercetare cu caracter nepermanent în care pot fi angrenate persoanele respective. O altă excepție importantă este alegerea angajatului din sectorul public în funcții ca: membru al Comunității Autonome sau membru în Adunările Generale ale Acționarilor la nivelul companiilor publice. În ambele cazuri, persoana nu trebuie să primească vreo remunerație ori să lucreze cu normă întreagă.

În general, legea stipulează că cea de-a doua activitate nu va putea fi inclusă pentru calculul pensiilor din sistemul asigurărilor sociale. O altă interdicție conform regimului incompatibilităților se referă la faptul că funcționarii publici nu pot face parte din mai mult de două consilii de administrație ori organisme, parte a Guvernului.

Conform legii din 1984, autorizarea sau refuzarea ocupării unui al doilea post ocupat de un înalt funcționar public este acordată de Cabinetul Primului Ministru, la propunerea secretariatului instituției, sau de către organismul competent din cadrul Comunității Autonome aferente nivelului local de care aparține funcția respectivă. Anterior autorizării, este necesar raportul favorabil din partea Comunității Autonome sau Adunării Generale ale companiei locale. De asemenea, este necesar un raport realizat de conducerea instituției respective.¹

LETONIA

Legea privind conflictele de interese în sectorul public a fost adoptată în anul 2002, fiind modificată de 12 ori de la momentul intrării în vigoare. Legea definește foarte general conflictul de interese, drept o situație în care un funcționar public, în exercițiul funcției sale, trebuie să ia o decizie sau să participe la luarea unei decizii, sau să îndeplinească alte activități legate de funcția sa publică, care afectează sau pot afecta interesele sale personale, financiare sau de afaceri, sau interesele rudelor sau ale

partenerilor săi de afaceri (articolul 1, alin. 5). Prin rude, conform art. 1, alin. 6, se înțelege soțul/soția și rudele până la gradul III inclusiv (inclusiv adoptați/adoptivi). Scopul reglementării conflictelor de interese a fost de a securiza decizia publică de influențe ilegite, de a asigura primatul interesului public, de a întări răspunderea funcționarilor în fața publicului și de a crește încrederea în sectorul public.

De asemenea, legea stabilește situațiile în care funcționarii publici se află în situație de incompatibilitate precum și modalitățile de prevenire a conflictelor de interese și se aplică în privința unor categorii largi de demnitari și funcționari publici: Președintelui Republicii, membrilor Parlamentului, membrilor Guvernului, conducerii cancelariei Președintelui și Parlamentului, consilierilor, asistenților, secretarilor și consultanților Președintelui și membrilor Guvernului, guvernatorului și membrilor consiliului Băncii Naționale a Letoniei, directorului general și membrilor consiliului Biroului de audit de stat, conducerii comisiei electorale centrale, conducerii *Biroului de protecție constituțională (Curtea Constituțională)*, conducerii Biroul de prevenire și combatere a corupției (KNAB), conducerii *Oficiului de prevenire a spălării banilor, Avocatului poporului* și adjuncților săi, membrilor diverselor consilii naționale, conducerii instituțiilor administrației publice locale și consilierilor locali, conducerii instituțiilor independente, funcționarilor publici, conducerii companiilor cu capital de stat (cel puțin 50% plus 1), judecătorilor, procurorilor, avocaților, notarilor și executorilor judecătorești, **militarilor**, membrilor comisiilor de achiziții publice, funcționarilor cu rang special din Ministerul de Interne și Administrația Penitenciarelor, tuturor persoanelor cu atribuții de reglementare și control în sau pentru sectorul public, personalului serviciilor de securitate națională, persoanelor implicate în managementul fondurilor europene sau externe, conducerii porturilor, persoanelor delegate să exercite funcții publice de orice fel. Controlul implementării *Legii privind conflictele de interese* este realizat de KNAB.

În privința incompatibilităților, dacă nu există o prevedere expresă privind interdicția de a ocupa simultan o altă funcție, funcționarii publici pot ocupa maximum două funcții salariate în sectorul public sau companii cu capital majoritar de stat, cu condiția să nu se creeze un conflict de interese, o încălcare a normelor etice/de conduită și să nu fie afectată negativ exercitarea atribuțiilor. În limita de două funcții salariate nu intră și funcțiile de profesor, cercetător, doctor, sportiv sau artist, care sunt compatibile de drept cu orice altă funcție. Incompatibilitățile specifice fiecărei funcții sunt expres detaliate în lege. Incompatibilitățile se rezolvă prin demisie, în funcție de situație existând posibilitatea optării pentru un termen de 7 zile sau de 3 luni. Deținerea, în același timp, a mai multor funcții poate să fie permisă cu acordul scris al conducătorului instituției.

Pe lângă incompatibilități, legea privind conflictele de interese mai stabilește restricțiile privind dobândirea de venit suplimentar. Tuturor categoriilor menționate în lege li se interzice să obțină venituri din acțiuni pe piața de capital și burse de mărfuri, precum și de la orice fel de societăți comerciale de valori mobiliare, care sunt înregistrate în țări și teritorii *duty-free* sau paradisuri fiscale.

Un tip de restricții aplicabil este cel privind desfășurarea de activități comerciale. Demnitarii importanți ai statului (președintele republicii, parlamentarii și funcționarii parlamentari, membrii guvernului, guvernatorul Băncii Naționale a Letoniei și adjunctul său, membrii Consiliului de administrație al Băncii Naționale a Letoniei, Auditorul General, membrii Oficiului de Audit de Stat, șefii departamentelor de audit ai Oficiului de Audit de Stat, directorul Biroului pentru Protecția Constituției și adjunctul său, șeful Biroului de prevenire și combatere a corupției și adjunctul său, directorul general și directorii de administrare a serviciului veniturilor de stat, membrii consiliului de utilități publice, membrii consiliului Comisiei de finanțe și a pieței de capital, precum și rude ale funcționarilor publici în cauză) nu pot fi comercianți individuali, asociați, acționari sau parteneri la societățile comerciale care derulează contracte cu statul sau cu autoritățile publice locale, care primesc resurse financiare de la stat, credite garantate de stat sau resurse din fondul de privatizare, cu excepția cazului în care astfel de contracte sau fonduri sunt alocate pe baze competitive (licitație deschisă).

Membrii consiliilor de administrație ale societăților comerciale la care statul sau o autoritate publică locală deține capitalul majoritar nu pot fi comercianți persoane fizice, asociați, acționari sau parteneri la societățile comerciale care beneficiază de contracte sau resurse financiare de la societatea cu capital majoritar public respectivă, cu excepția cazului în care astfel de contracte sau fonduri sunt alocate pe baze competitive (licitație deschisă). În mod similar, persoanele din conducerea autorităților publice locale și consilierii locali nu pot fi comercianți persoane fizice, asociați, acționari sau parteneri la societățile comerciale care beneficiază de contracte, credite sau resurse financiare de la autoritatea publică locală respectivă, cu excepția alocării respectivelor contracte sau resurse prin licitație publică deschisă. Excepția procedurii licitației deschise nu operează atunci când oficialul public în cauză a numit sau numește comisia de licitație sau unul dintre membrii comisiei de licitație se află sub subordonarea sa directă sau indirectă.

Un alt tip de restricții se referă la emiterea de acte administrative, semnarea de contracte sau exercitare de activități de monitorizare, investigare, control sau sancționare. Ca regulă generală, demnitarii și funcționarii publici letoni nu pot emite acte administrative, semna contracte sau exercita activități privind persoane fizice sau juridice dacă ei personal sau rudele lor (soțul/soția și rudele până la gradul III) au un interes personal sau financiar în legătură cu persoanele respective. Această interdicție de a se pronunța cu privire la respectivele persoane fizice sau juridice se prelungește și timp de doi ani de la momentul în care interesul financiar sau personal nu mai există.

Un ultim tip de restricții privește exercitarea influenței. Funcționarilor publici letoni le este interzis să influențeze în orice mod (utilizând poziția, elaborarea sau adoptarea de acte administrative, efectuarea de activități de supraveghere, investigație, control sau sancționare, etc.) alți funcționari publici în probleme care privesc rudele, interesele personale sau financiare ale acestora sau societățile comerciale de la care primesc orice tip de venit.

Legea privind conflictele de interese cuprinde și o secțiune separată privind acceptarea cadourilor în exercitarea funcției publice. Prin cadou se înțelege orice beneficiu financiar sau de alt tip (servicii, scutiri, reduceri, transfer de drepturi, etc.) destinat direct sau indirect funcționarului public. Din categoria cadourilor sunt excluse florile, suvenirurile și cărțile, dacă valoarea acestora într-un an calendaristic nu depășește un salariu minim lunar pe economie, premii și onoruri, orice reduceri ce sunt accesibile public oricărei persoane. Legislația prevede restricții în privința acceptării cadourilor, plăților și donațiilor, restricții în privința posibilității de a acționa ca reprezentant al unei alte persoane, restricții privind publicitatea și utilizarea informațiilor, proceduri privind înregistrarea, evaluarea, utilizarea și răscumpărarea cadourilor.

În privința implementării efective a acestor măsuri preventive, legea privind conflictele de interese stabilește responsabilitatea principală la nivelul conducătorilor instituțiilor și autorităților publice letonice. Aceștia decid în privința înlocuirii funcționarilor publici aflați în conflict de interese și în privința desfășurării în paralel a unor alte activități sau funcții de către funcționarii publici din subordine. Conducătorii instituțiilor sau autorităților publice letonice au obligația de a informa de îndată KNAB atunci când au date sau informații cu privire la nerespectarea legislației privind conflictele de interese de către funcționarii publici din subordine. Demnitarii și funcționarii publici sunt obligați să informeze superiorii ierarhici cu privire la orice conflict de interese, orice interes personal sau financiar, sau cu privire la încheierea oricărui contract comercial.

Sanțiuni penale pentru încălcarea incompatibilităților și restricțiilor specifice funcției publice constau într-o amendă (care nu poate depăși de 150 de ori salariul minim lunar pe economie), însoțită de privarea de libertate sau de interdicția de a mai ocupa o funcție (de exemplu, cea deținută la momentul încălcării regimului incompatibilităților) pentru o perioadă de maximum 3 ani, muncă în folosul comunității sau închisoare de până la trei ani. Pentru funcționarii publici care dețin o poziție de responsabilitate, maximul sancțiunilor crește.¹

8. RESPECTAREA REGIMULUI JURIDIC AL DECLARĂRII DE AVERE ȘI A INTERESELOR

Descrierea:

Declarațiile de avere și interese personale au rolul de a preveni anumite fapte de corupție, dar și de a fi folosite cu scop de control în verificări ulterioare.

Respectarea regimului juridic al declarării averilor și intereselor personale urmărește prevenirea îmbogățirii nejustificate și ilicite și a evitării conflictelor de interese în activitatea subiecților declarării din cadrul Ministerului Apărării, precum și în vederea responsabilizării pentru asemenea fapte. Subiecții declarării sunt obligați să depună declarația de avere și interese personale în conformitate cu prevederile Legii nr. 133 din 17.06.2016 privind declararea averii și a intereselor personale¹.

Declarația de avere și interese personale reprezintă un act personal și irevocabil depus, pe proprie răspundere, în format electronic, prin intermediul sistemului electronic E-Integritate, disponibil pe pagina electronică a Autorității Naționale de Integritate (<http://ani.md>). Completarea și depunerea declarației de avere și interese personale în format electronic se efectuează în conformitate cu Regulamentul privind modul de completare a declarației de avere și interese personale în formă electronică, aprobat prin Ordinul ANI nr. 4/2002¹. Semnarea declarației electronice se face prin utilizarea semnăturii electronice emise în condițiile legii. Instrucțiuni detaliate privind completarea declarației electronice sunt disponibile pentru subiecții declarării inclusiv în Ghidul de utilizare pentru depunerea on-line a declarațiilor de avere și intereselor personale¹.

Consecința nedepunerii declarației de avere și interese personale, a refuzului de a o depune, precum și dispunerea de către instanța de judecată (în baza actelor de constatare ale ANI), prin hotărâre irevocabilă, a constatării și confiscării averii nejustificate – constituie abateri disciplinare sancționate cu eliberarea din funcție a agentului public¹. Totodată, aceste încălcări atrag, după caz, răspunderea contravențională sau penală. Confiscarea averii nejustificate se face în baza constatării de către ANI a existenței unei diferențe substanțiale între veniturile realizate pe parcursul exercitării mandatelor sau a funcțiilor publice ori de demnitate publică și averea dobândită în aceeași perioadă și nejustificată. Urmare a acestei constatări, ANI adresează instanței de judecată cereri în vederea dispunerii confiscării averii nejustificate.

Potrivit Rapoartelor MA¹, mecanismul de declarare a averilor și intereselor personale în cadrul MA și AN, începând cu august 2017 este pus pe seama subiecților declarării, depunerea acestora se face on-line deținând semnătura electronică în conformitate cu prevederile Legii 133/2016, prin intermediul serviciului electronic disponibil pe pagina web oficială a ANI¹. În cadrul instituției, au fost desemnate prin act administrativ al conducătorului persoane responsabile de actualizarea permanentă a Registrului electronic al subiecților declarării averii și a intereselor personale. Autorităților publice le revine obligația de a asigura subiecții declarării cu cheie publică (semnătura electronică). Astfel, a fost elaborat ordinul ministrului apărării nr.753 din 05.12.2017 „Cu privire la desemnarea persoanelor responsabile de colectare a declarațiilor de avere și interese personale (colectorii) în cadrul Ministerului Apărării”.

În acest sens, în baza setului de documente depus, precum și în vederea asigurării procedurii de declarare a averilor au fost solicitate și eliberate 57 semnături electronice avansate calificate subiecților declarării averii și intereselor personale. De asemenea au fost depuse 39 de cereri de revocare a certificatului cheii publice.

Adițional a fost demarat procesul de actualizare a Registrului electronic al subiecților declarării averii și a intereselor personale. În acest sens, ca rezultat al conlucrării cu ANI, în cadrul Ministerului Apărării

a fost identificată o listă cu funcții cheie din cadrul unităților militare, titularii cărora vor fi incluși în Registrul electronic al subiecților declarării averii și a intereselor personale.

Potrivit Raportului pentru semestrul I al anul 2022, în cadrul MA și MStM al AN sunt 219 subiecți ai declarării averii și a intereselor personale care activează în entitatea publică. Totodată, pentru perioada de referință 26 subiecți au încetat mandatul/raporturile de muncă sau de serviciu, iar 10 au fost angajați/numiți/cu mandatele validate pe parcursul anului. Adicional, a fost actualizat Registrul electronic al subiecților declarării averii și a intereselor personale.

În baza informațiilor obținute, se constată lipsa cazurilor despre încălcarea regimului de declarare a averilor și intereselor în Ministerul Apărării și instituțiile din subordine.

Riscuri:

- riscul tănuirii proprietăților și averilor, dobândite ca urmare a actelor
- de corupție și celor conexe actelor de corupție;
- riscul îmbogățirii ilicite;
- riscul spălării banilor;
- riscul falsului în acte publice.

Concluzii/Recomandări:

Ca urmare celor analizate la implementarea acestei măsuri (politici) Respectarea regimului juridic al declarării averilor și intereselor personale, putem **concluziona că** acțiunea este **implementată**.

Se recomandă intensificarea controlului managerial asupra respectării regimului juridic al declarării averilor și intereselor personale. La fel, se recomandă inițierea unor instruirii a agenților publici din cadrul MA, în comun cu reprezentanții Autorității Naționale de Integritate, în domeniul respectării regimului juridic al averii și intereselor personale, inclusiv despre sancțiunile prevăzute de lege.

Practici internaționale:

CROAȚIA

În Croația declararea intereselor financiare este prevăzută de Legea privind conflictele de interese. Șeful statului, miniștrii din guvern, deputații din parlament și înalții funcționari publici se supun aceluiași set de reguli privind declararea intereselor financiare. Acestea prevăd declararea bunurilor imobile, bunurilor mobile cu o valoare de peste 30.000 HRK și a tuturor datoriilor. De asemenea, economiile care depășesc venitul net anual al funcționarilor, veniturile din active și din angajare în afara forței de muncă, precum și orice relații cu sectorul privat, de asemenea trebuie declarate.¹

Potrivit Legii privind prevenirea conflictelor de interese, funcționarii aleși și numiți și înalții funcționari publici numiți de Guvern în conformitate cu concursul pentru ocuparea de înalte funcții publice sunt obligați să prezinte un raport Comisiei pentru conflicte de interese, în termen 30 de zile de la data intrării în funcție, cu informații privind activități pe care le realizează în mod profesional sau neprofesional; alte sarcini îndeplinite, activități desfășurate înainte de intrarea în funcție, inclusiv informații privind bunurile proprii, soțului/soției și copiilor sub vârsta de 18 ani, la data respectivă.

De asemenea, funcționarii sunt obligați să prezinte Comisiei un raport, în termen de 30 de zile de la data încetării exercitării funcției publice, cuprinzând informații privind proprietatea. Dacă în timpul exercitării funcției publice s-a produs o modificare semnificativă a informației referitoare la proprietate, funcționarii sunt, de asemenea, obligați să prezinte Comisiei un raport asupra acesteia până la expirarea anului în care a avut loc modificarea. Informația privind proprietatea funcționarilor includ date despre proprietatea moștenită și date despre proprietatea dobândită. Pe lângă datele

privind proprietatea, Comisia poate solicita funcționarilor să atașeze dovezile corespunzătoare. În raport, oficialii includ date despre modul în care au dobândit proprietățile și originea veniturilor utilizate pentru achiziționarea de bunuri mobile și imobile.

Informația privind proprietatea funcționarilor este publică și poate fi publicată fără acordul persoanei pe pagina oficială a Comisiei. Funcționarul nu își va putea primi salariul înainte fără îndeplinirea obligațiilor menționate. Comisia poate aplica sancțiuni administrative pentru nerespectarea legii, în formă de avertisment. În caz de nedepunere, furnizare de informații false, nedeclararea unor modificări importante de venituri sau pentru nedepunerea declarației în termen de 30 de zile de la încetarea îndeplinirii funcției, poate fi aplicată o amendă în valoare de la 265 la 5.305 EUR. Ca o sancțiune suplimentară Comisia poate decide publicarea deciziei adoptate în presă.¹

DANEMARCA

Danemarca nu are anumite reglementări legale în ceea ce privește conflictul de interese a demnitarilor de stat. Guvernul și Parlamentul au registre cu privire la declarația de interese financiare, dar celelalte instituții publice nu au asemenea registre. În ceea ce îi privește membrii Guvernului, aceștia au obligația să completeze un chestionar cu privire la interesele economice și personale. Referitor la activitățile profesionale, membrii Guvernului trebuie să facă publice funcțiile de demnitate sau activitățile politice atunci când devin parte a unor asociații. Nu există reglementări specifice cu privire la participarea la conferințe.

Referitor la ceilalți demnitari, atunci când aceștia sunt investiți într-un nou post public, sunt obligați să renunțe la fostele poziții din companiile private, asociații sau alte instituții. Acceptarea cadourilor este strict interzisă de Codul Penal. Articolul 144, interzice acceptarea cadourilor de către funcționarii publici, consilierii locali sau membri ai Parlamentului. Nu există reglementări privind decorațiile sau premiile, dar nici precizări referitoare la călătorii, acestea bazându-se doar pe principii etice asumate și cunoscute la nivel general de către membrii Guvernului. Părăsirea postului public și angajarea ulterioară nu sunt reglementate în Danemarca.

Legea privind Administrația Publică stipulează că este interzis ca membrii familiei să intervină în deciziile pe care le pot adopta membrii Guvernului. Loialitatea profesională nu este reglementată. Membrii Parlamentului nu au o lege clară care să specifice conflictul de interese. Codul de conduită este cel care reglementează anumite aspecte: ocuparea unor funcții de onoare, Registrul privind declarațiile financiare ca membri ai Parlamentului, declarațiile de venit (cu excepția declarațiilor consorțiilor care nu sunt reglementate).

Referitor la declarațiile de avere, nu există reglementări exprese privind obligațiile angajaților din sectorul public sau ale demnitarilor, pentru completarea și depunerea acestora. În Danemarca, nu există o structură similară celei din Spania care să dețină atribuții în ceea ce privește declarațiile de avere ale funcționarilor publici sau ale personalului contractual. În Danemarca, așa cum se precizează mai sus, membrii Guvernului au obligația de a depune declarațiile financiare în Registrul creat în acest sens la Guvern. La rândul său, Comisia de Etică a Parlamentului recomandă parlamentarilor să depună declarații care să conțină veniturile globale realizate, pentru o mai bună transparență publică. Nu există o reglementare specială cu privire la declarațiile de avere, comportamentul etic fiind reglementat mai ales prin Coduri de Conduită.¹

AUSTRIA

Legea privind incompatibilitățile și transparența reglementează declararea financiară, precum și Legea funcționarilor publici conține cerințe de declarare în cazul funcționarilor publici. Orice angajare externă și primirea de cadouri onorifice urmează a fi declarate însă nu trebuie făcute declarații financiare.

Declarațiile sunt depuse la Agenția Centrală de Audit în cazul miniștrilor, Președintelui Parlamentului în cazul deputaților și organului de supraveghere administrativă în cazul funcționarilor publici. Nu există

alte mecanisme de aplicare sau de verificare. Președintele Parlamentului trebuie să dețină o listă publică a declarațiilor depuse de deputați, care exclude veniturile de capital.¹

LETONIA

În Letonia, toți demnitarii și funcționarii publici letoni trebuie să depună o declarație de avere și interese. Declarația se depune la începutul mandatului/funcției, în termen de o lună de zile, în fiecare an de exercitare a mandatului/funcției, în perioada 15 februarie – 1 aprilie, pentru anul anterior, la încheierea mandatului/funcției, în termen de maxim două luni și după încheierea mandatului/funcției, în a 15 și a 27-a lună de la încheierea mandatului/funcției. Declarațiile se depun în format electronic la autoritățile fiscale¹. Declarațiile pot fi rectificate în termen de o lună de la publicare și se publică în termen de maxim 3 luni de la depunere.

Declarațiile de avere și de interese sunt publice cu excepția datelor privind locul de reședință și numărul de identificare personal al funcționarului public, rudelor sale și alte persoane menționate în declarație, precum și ale partenerilor de afaceri, inclusiv debitorii și creditorii specificați în declarație.

Declarațiile de avere și de interese sunt verificate de autoritățile fiscale, KNAB, Biroul de protecție a Constituției și Primul-ministru, sub aspectul completării conforme, depunerii în termen și a indiciilor cu privire la încălcarea unei prevederi legale.

Cazurile în care sunt indicii cu privire la existența unei averi nejustificate sunt investigate de KNAB, Biroul de protecția a Constituției sau Primul-ministru.

Demnitarii și funcționarii publici letoni sunt obligați prin lege să își justifice cheltuielile prin veniturile legale, iar dacă nu pot justifica dobândirea de venituri sau beneficii financiare de la o sursă legală, proprietatea se prezumă a fi dobândită ilicit și se confiscă urmându-se procedura civilă.¹

LITUANIA

Legea privind declararea proprietății rezidenților și Legea privind adaptarea intereselor publice și private din Lituania conțin aceleași prevederi privind declarația de avere în cazul tuturor funcționarilor publici. Toți funcționarii publici depun declarația de avere odată cu preluarea mandatului care este actualizată anual, precum și cu privire la anumite modificări parvenite ulterior. Șeful statului, ministrii, deputații parlamentului și funcționarii publici urmează să-și declare bunurile imobile, mobile, banii, datoriile și cadourile. De asemenea, participarea în cadrul companiilor private sau publice trebuie inclusă în cazul în care depășește o anumită valoare. În cazul în care o decizie privește interesele private, funcționarii publici trebuie să declare acest lucru instituției corespunzătoare. În plus, trebuie declarate noile locuri de muncă după încetarea mandatului public.

Legislația nu prevede anume sancțiuni în privința șefului statului în caz de încălcare a regimului de declarare a intereselor personale. Totodată, ministrii, deputații și funcționarii publici pot fi sancționați cu amenzi sau sancțiuni penale în caz de completare cu întârziere, necompletare sau declararea de informații false. Totuși, ministrii și deputații pot fi trași la răspundere penală doar cu aprobarea Președintelui Parlamentului.

Inspectoratul Fiscal de Stat funcționează ca organ de păstrare și de executare în privința declarațiilor și împreună cu Comisia Principală de Etică a Funcționarilor Publici, verifică veridicitatea declarațiilor. În timp ce declarațiile de proprietate sunt publicate în Monitorul Oficial, informația privind interesele personale este publicată pe pagina electronică a Comisiei Principale de Etică a Funcționarilor Publici.¹

SPANIA

În Spania, în ceea ce privește obligațiile legale, demnitarii și înalții funcționari publici trebuie să depună două declarații: (1) declarația privind activitățile (conflictul de interese) și (2) declarația de avere. Aceste declarații sunt gestionate, la nivel administrativ și pentru demnitarii Guvernului, așa cum se specifică în legea conflictelor de interese, de Biroul pentru Conflicte de Interese. Biroul pentru Conflicte

de Interese (BCI) este o structură în subordinea Ministerului Finanțelor și Administrației Publice, creat în anul 2006 la nivel național, pentru a administra și controla declarațiile de interese și de avere depuse de angajații publici. Sarcinile acestui Birou constau în colectarea declarațiilor de avere; depozitarea acestora conform prevederilor Legii privind protecția datelor; asigurarea accesului public la declarațiile de interese/activități (dar nu și la Registrul Bunurilor și Averilor, cu acces rezervat doar pentru unele instituții); controlul depunerii declarațiilor, verificarea conținutului acestora de omisiuni, erori, ambiguități și diferențe față de declarațiile depuse în trecut. Biroul verifică declarațiile în conformitate cu atribuțiile sale, fără să fie nevoie de o plângere/solicitare și, în funcție de situație, solicită persoanei vizate fie să refacă declarația, fie să aducă documente/explicații pentru a clarifica situația. În cazul în care constată că nu a fost respectată legea, propune Guvernului sancționarea respectivului funcționar.

Legea din 2006 stabilește și care sunt tipurile de infracțiuni (foarte grave, grave sau ușoare) precum și sancțiunile pentru fiecare dintre acestea. În perioada verificărilor, BCI poate solicita funcționarului vizat explicații/clarificări în cazul în care există o eroare sau o neconcordanță cu declarațiile de venit anterioare. Sancțiunile nu pot fi aplicate decât de Guvern.

Cerințele privind completarea declarațiilor de interese și activități se aplică în Spania: membrilor Guvernului, secretarilor de stat, subsecretarilor, tuturor persoanelor numite de Guvern în funcții publice, șefilor misiunilor diplomatice și șefilor organizațiilor internaționale, directorilor generali din cadrul instituțiilor administrației centrale, directorului general al televiziunii, directorilor executivi numiți de Consiliul de Miniștrii, președintelui Tribunalului Militar, președintelui și directorilor Institutului Oficial de Credit, președinților companiilor publice unde statul are părți importante, directorilor și managerilor de fundații publice, directorilor organelor de supraveghere. Declarațiile de avere și de interese sunt un instrument de control al conflictelor de interese în cazul funcționarilor publici (Las declaraciones patrimoniales y de intereses: instrumento de control de los conflictos de intereses de los servidores públicos).

Declarația privind activitățile se depune în termen de maxim trei luni de la data numirii/încetării mandatului precum și de fiecare dată când se produc modificări în ceea ce privește activitățile realizate de persoana respectivă. Demnitarii și înalții funcționari publici care și-au încheiat mandatul nu vor putea începe nici o altă nouă activitate dacă nu au depus declarația de interese la final de mandat. Biroul pentru Conflicte de Interese din cadrul Ministerului Finanțelor și Administrației Publice verifică declarațiile iar în cazul în care identifică greșeli de completare sau neconcordanțe solicită remedierea acestora de către persoana interesată. Declarația de activități/interese trebuie să conțină: toate activitățile profesionale, din domeniul privat, desfășurate cu doi ani înainte de momentul numirii în funcție. Dacă aceste activități au fost desfășurate în sectorul privat, declarația trebuie să conțină și numele companiei și rolul demnitarului/funcționarului public în cadrul acesteia, contractele și numele celeilalte părți, relația cu alte companii și orice alte informații relevante care pot ajuta la determinarea unor situații de potențial conflict de interese. De asemenea, declarația trebuie să menționeze activitățile publice sau private realizate de funcționari sau prin intermediari care ar putea genera venituri, chiar dacă acestea nu au fost primite. Declarația privind activitățile (conflictul de interese) este publică. Autoritățile din sistemul de justiție, Avocatul Poporului și Biroul Anti-Fraudă din Catalonia, au acces la aceste declarații, dacă informațiile sunt necesare pe parcursul investigațiilor întreprinse de către aceste autorități.

Declarația de avere conține informații privind bunurile, drepturile și obligațiile patrimoniale, valoarea activelor financiare, valoarea acțiunilor deținute integral sau parțial la societăți comerciale, obiectul de activitate al companiilor la care demnitarul/înaltul funcționar public sau soțul/soția/consort/ă acestuia dețin acțiuni. Dacă acțiunile depășesc 100.000 de euro, funcționarul trebuie să delege gestionarea acestora. Declarația de avere se depune în termen de maxim trei luni de la data numirii/încetării mandatului precum și anual și trebuie să fie însoțită de o copie a declarației anuale de venit înregistrată la Agenția Națională de Administrare Fisicală precum și a declarației pentru stabilirea impozitului pe

proprietăți. Declarația de avere este confidențială. Cu toate acestea, începând cu data de 15 octombrie 2009, declarațiile de avere sunt făcute publice în Monitorul Oficial al Spaniei (BOE), iar acum sunt disponibile și online. Doar numele demnitarului, bunurile și datoriile sunt publice în timp ce adresele proprietăților și valorile acestora rămân confidențiale.

Legea prevede o sesizare obligatorie din partea autorităților judiciare, atunci când există dovezi rezonabile/probabilitatea, conform declarațiilor depuse, că a fost comisă o infracțiune. În acest sens, Biroul pentru Conflicte de Interese își suspendă procedurile până la sfârșitul procedurii penale.

Regimul de sancțiuni pentru demnitari și înalții funcționari publici reprezintă o bună practică, mai ales pentru faptul că sancțiunile prevăzute sunt foarte dure, ducând și la interzicerea accesului la poziții publice pentru perioade lungi de timp. Demne de menționat sunt în Spania politicile de *pantouflage*, cuprinse în legislația privind conflictul de interese, politici ce prevăd sancțiuni pentru nerespectarea prevederilor legale în perioada de post-angajare și includerea firmei angajatoare într-o listă neagră care nu-i permite să participe la achiziții publice pe perioada de sancțiune aplicată demnitarului/înaltului funcționar public.¹

ROMÂNIA

Declarațiile de avere au fost introduse în legislația din România în anul 1996 prin Legea nr. 115/1996 privind declararea și controlul averii demnitarilor, magistraților, funcționarilor publici și a unor persoane cu funcții de conducere și control.

Din anul 2003, declarațiile de avere au devenit publice și li s-au adăugat declarațiile de interese. Formularul declarațiilor s-a modificat de mai multe ori, ultima dată prin Legea nr. 116 din 24.04.2013, publicată în Monitorul Oficial nr. 247 din 30 aprilie 2013, prin care a fost modificat pct. 5 al Anexei nr.2 - formularul declarației de interese prevăzut de Legea nr. 176/2010 privind integritatea în exercitarea funcțiilor și demnităților publice, pentru modificarea și completarea Legii nr. 144/2007 privind înființarea, organizarea și funcționarea *Agenciei Naționale de Integritate*, precum și pentru modificarea și completarea altor acte normative.

Termenele de depunere a declarațiilor sunt:

- anual, până la data de 15 iunie;
- în termen de 30 zile de la data numirii sau alegerii în funcție ori de la data începerii activității;
- în termen de cel mult 30 zile de la data încheierii mandatului sau a încetării activității;
- în termen de cel mult 30 zile de la data încetării suspendării din exercițiul funcției sau al demnității publice pentru o perioadă ce acoperă integral un an fiscal;
- în perioada detașării sau delegării, persoanele care sunt obligate să depună declarații de avere și declarații de interese le depun la instituția de la care au fost delegate sau detașate;

Controlul declarațiilor de avere și de interese este exercitat de *Agencia Națională de Integritate*. În măsura în care ANI identifică avere nejustificată transmite raportul de evaluare Comisiei competente de cercetare a averilor care poate cere instanței de judecată confiscarea averii nejustificate.

Spre exemplu, în anul 2021, cele mai importante repere ale activității desfășurate au fost reprezentate de: finalizarea, în urma activității de evaluare desfășurate de inspectorii de integritate, a unui număr de 1.329 de dosare și aplicarea a 950 contravenții pentru nedepunerea declarațiilor de avere și de interese în termenele prevăzute de lege, neaplicarea sancțiunilor disciplinare, ca urmare a rămânerii definitive a raportului de evaluare etc. Dintre dosarele finalizate, în 198 de dosare au fost constatate 96 cazuri de incompatibilitate, 58 conflicte de interese administrative, 8 cazuri privind constatarea unor diferențe nejustificate între averea dobândită și veniturile realizate și 36 cazuri referitoare la constatarea indiciilor privind săvârșirea unor fapte penale (conflict de interese penal, folosirea funcției pentru favorizarea unor persoane) de către 33 de persoane¹.

9. RESPECTAREA REGIMULUI JURIDIC AL CONFLICTELOR DE INTERESE

Descrierea:

Conflictul de interese – reprezintă situația în care subiectul declarației are un interes personal ce influențează sau ar putea influența exercitarea imparțială și obiectivă a obligațiilor și responsabilităților ce îi revin potrivit legii.

În procesul îndeplinirii atribuțiilor de serviciu, subiecții declarației sunt obligați să respecte niște principii generale de evitare a conflictelor de interese. Conflictele de interese, îndeosebi în sectorul public au generat în ultima perioadă motive de preocupare pe plan internațional, formând obiectul unor strategii specifice. Reglementările administrative și penale au urmărit susținerea integrității funcționarilor publici și luarea deciziilor în mod dezinteresat în instituțiile guvernamentale și publice.

Un funcționar public se află în conflict de interese atunci când, în virtutea funcției publice pe care o deține, ia o decizie sau participă la luarea unei decizii cu privire la care are un interes personal.

Pentru asigurarea integrității procesului de luare a deciziilor în cadrul MA, este necesar să fie identificate și eliminate conflictele de interese. Acest lucru este important, în primul rând, pentru toți șefii și membrii superiori ai comisiilor (de exemplu, în cazul licitațiilor sau la evaluarea propunerilor de promovare), care sânt obligați să-și declare interesele și să se retragă din comisii în cazul conflictului de interese. De asemenea, este un lucru însemnat și pentru toate persoanele oficiale în „uniformă,, și civile, pentru toți cei care pot să se ciocnească de oportunitatea de a exercita o influență nepotrivită asupra luării deciziilor. De aceea **codurile de conduită** sânt instrumente utile pentru preîntâmpinarea conflictelor de interese într-un sens mai larg. Codurile pot reglementa probleme, precum (exemplele sânt luate din codul polonez de conduită privind relațiile sectorului militar cu cel industrial)¹:

- Acceptarea cadourilor sau a altor beneficii (regula generală: niciun cadou);
- Participarea la evenimentele organizate de reprezentanții sectorului industrial (limitată doar la evenimente comune, legate nemijlocit de semnarea sau implementarea unui contract);
- Prezentarea de către reprezentanții industriei militare a produselor și serviciilor (prezentări directe, fără intermediari);
- Arenda spațiilor militare pentru evenimente externe (este interzis lobby-ul din partea industriei de apărare).

Alte reglementări pot defini obligațiile legate de serviciul militar profesional, precum:

- Interdicția de a executa lucrări pentru industria de apărare în timpul efectuării serviciului militar;
- Obligația ofițerilor de a depune declarații de avere și,
- Moratoriu la angajarea în câmpul muncii în industria de apărare (cum ar fi, timp de 1 an după finalizarea serviciului militar, pentru cadrele implicate în achiziții sau în implementarea contractelor). Reglementările în acest sens sunt prevăzute în art. 24 din Legea integrității nr.82/2017 „Respectarea regimului juridic al restricțiilor și limitărilor în legătură cu încetarea mandatului, a raporturilor de muncă sau de serviciu și cu migrarea agenților publici în sectorul privat”.

Unul dintre obiectivele codului polonez a fost eliminarea „intermediarilor” din relațiile dintre minister și industria de apărare, reprezentanții căreia deseori se dădeau drept experți „independenți”, jurnaliști și editori, dar a căror activitate era netransparentă, fiind, de fapt, un lobby neoficial în favoarea industriei. Guvernele trebuie să ceară companiilor din industria militară, care își furnizează produsele instituțiilor de apărare, să-și declare toți agenții și intermediarii pe care îi angajează, numele acestora și salariile pe care le primesc, dar și termenii contractelor lor. Acest lucru este deosebit de important

pentru descoperirea rolului inadecvat pe care l-ar putea juca foști funcționari de rang înalt sau membrii familiilor lor în influențarea deciziilor guvernamentale.

Prin prisma reglementărilor menționate, se constată că în cadrul Ministerului Apărării există Codul de conduită profesională a militarilor prin contract¹ și Regulamentul disciplinei militare¹ însă nu există un act consolidat, cum ar fi un Cod de Conduită și Etică pentru personalul civil și militar, care ar reglementa stabilirea regulilor de comportament și de etică al întregului efectiv al MA, astfel încât aceștia să respecte valorile profesionale și morale, principiile și normele de conduită în procesul exercitării atribuțiilor, precum și contribuirea la prevenirea cazurilor de corupție și crearea unui climat de încredere între cetățeni și MA.

Potrivit informației MA, în scopul instituirii măsurilor de prevenire a conflictelor de interese, Inspectoratul Militar al MA a fost elaborată Telegrama Secretarului general de Stat al MA nr.16/202 din 18.06.2019. Respectiv, în scopul asigurării servirii interesului public cu imparțialitate și obiectivitate, agenții publici, împreună cu conducătorii de diferit nivel ai entității publice, sunt obligați să identifice și să trateze conflictele de interese care apar în activitatea lor profesională în modul și termenele prevăzute de lege.

MA a comunicat că, informarea despre apariția unui conflict de interese real se face până la soluționarea cererii/demersului, emiterea actului administrativ, încheierea, directă sau prin intermediul unei persoane terțe, a actului juridic, participarea la luarea deciziei sau luarea deciziei. Declarația se face în forma scrisă și trebuie să conțină date despre natura conflictului de interese și despre modul în care acesta influențează sau poate influența îndeplinirea imparțială și obiectivă a mandatului, a funcției publice sau de demnitate publică.

Declarația privind conflictul de interese real se înregistrează în Registrul declarațiilor privind conflictele de interese, ținut conform anexei nr. 4 a Legii privind declararea averii și a intereselor personale nr. 133/2016. Pentru Ministerul Apărării și Marele Stat Major al Armatei Naționale Registrul este ținut de Inspectoratul Militar al MA, iar în unități este numită prin ordinul de bază persoana responsabilă pentru ținerea acestui Registru.

Totodată, relatăm faptul că pentru perioada de referință MA a avut experiența conlucrării cu ANI nu doar pe domeniul instruirilor pe tematica notată, dar și privind declararea conflictelor de interese reale în fața cărora a fost pus Ministrul Apărării. Acesta s-a abținut de la emiterea, semnarea, aprobarea actului administrativ, a informat organul ierarhic superior în condițiile art.12 al Legii nr. 133/2016, precum și a solicitat Autorității Naționale de Integritate decizia de soluționare a conflictului de interese în temeiul art.14 al Legii sus-citate. Pentru fiecare caz în parte Ministrul a primit o decizie din partea Autorității, fie cu recomandarea de a emite/ aproba actul administrativ sau cu delegarea atribuțiilor către o altă persoană cu funcție de decizie.

Pe unele cazuri, subiecții declarațiilor au solicitat abținerea de la exercitarea atribuțiilor în calitate de membru al comisiei (marea majoritate a cazurilor) în care aceștia aveau dreptul de vot, reieșind din considerentele că urma să fie discutată în cadrul ședințelor respective și candidatura acestora. Declarațiile menționate, prezentate în formă scrisă, au fost soluționate, precum și înregistrate în Registrul declarațiilor privind conflictul de interese în MA și AN. Subsecvent, s-a făcut un demers în adresa ANI în vederea soluționării unui caz de conflict de interese real.

În perioada 2020-2022 au fost declarate **24 situații de conflict de interese real**, cum ar fi: în 8 cazuri au fost redistribuite atribuțiile de semnarea ordinului altei persoane pentru acordarea sporului lunar pentru performanță; în 14 cazuri – solicitarea de abținere de la exercitarea atribuțiilor în calitate de membru al comisiei în care aceștia aveau dreptul de vot, reieșind din considerentele că urma să fie discutată în cadrul ședințelor respective și candidatura acestora, respectiv a avut loc înlăturarea de la vot; 1 caz – semnarea contractului individual de muncă cu rudă prin afinitate a unui rectorului Academiei Militare (prin decizia Ministrului s-a decis delegarea atribuțiilor prorectorului de a semna

contractul); 1 caz - decizia șefului MStM de redistribuirea atribuțiilor de semnarea ordinului loțiitorului comandantului Centrului militar Căușeni în legătură cu acordarea sporului pentru performanță soției comandantului Centrului militar Căușeni, funcționar public din cadrul Centrului.

Cu privire la instruire pe aspecte de respectare a regimului conflictelor de interese, aceasta face parte din campaniile anuale pe care le desfășoară IMMA în colaborare cu CNA și ANI. Adicional, în cadrul verificărilor care se desfășoară în cadrul unităților, conform unui plan aprobat, de fiecare dată, la solicitare se discută și acolo unde se observă lacune pe domeniu se mai dispun măsuri pentru a aduce repetat la cunoștința efectivului cadrul departamental privind măsurile de integritate.

Riscuri identificate:

- riscul nedeclarării situațiilor de conflict de interese real, cu compromiterea îndeplinirii corecte a atribuțiilor de serviciu;
- riscul avantajării, protejării anumitor persoane fizice ori juridice;
- riscul abuzului de serviciu.

Concluzii și recomandări: *Măsura a fost implementată parțial.*

În situațiile expuse *supra*, considerăm că în cadrul MA funcționează mecanismul de identificare, declarare și tratare a conflictelor de interese, care ar putea genera riscul nedeclarării conflictului de interese în exercitarea atribuțiilor de serviciu, dar și lipsa de imparțialitate și obiectivitate la exercitarea atribuțiilor de serviciu.

Luând în considerare cazurile de declarare a conflictelor de interese, fapt ce denotă existența în cadrul MA a asemenea conflicte, se recomandă instruirea în continuarea a personalului MA, referitor la declararea conflictului de interese, inclusiv despre sancțiunile prevăzute de legislație.

De asemenea, se constată necesitatea adoptării unui **Cod de Conduită și Etică pentru personalul civil și militar**, care ar stabili regulile de comportament și de etică al întregului efectiv al MA care ar contribui la prevenirea cazurilor de corupție și crearea unui climat de încredere în cadrul MA.

Practici internaționale:

LETONIA

În Letonia, încălcarea normelor privind conflictul de interese poate duce fie la sancțiuni administrative, fie la sancțiuni penale. Sancțiunile administrative variază de la o amendă (până la un maximum de 355 de euro) până la suspendarea din funcție sau interdicția de a deține o funcție. Nedepunerea în termen a declarației de avere și de interese se sancționează cu amendă administrativă, iar nedepunerea declarației nici după primirea avertismentului privind nedepunerea în termenul legal este o infracțiune, pedepsită cu amendă de până la 60 de ori salariul lunar minim pe economie sau cu închisoare pe un termen de cel mult doi ani.

Sancțiunile sunt puse în aplicare de *autoritatea fiscală (SRS)*. În cazul unui conflict de interese ce a generat un câștig financiar, recuperarea prejudiciilor se realizează prin procedura civilă, putând fi aplicate amenzi suplimentare. În cazul falsului în declarațiile de avere și de interese, funcționarul public responsabil este tras la răspundere penală, iar sancțiunea variază de la amendă în quantum de până la de 100 de ori minimul salariului lunar pe economie, la muncă în folosul comunității sau până la 4 ani de închisoare. Imposibilitatea de a justifica originea atunci când se solicită astfel de informații este o infracțiune și poate duce la o amendă nu mai mare de 150 de ori salariul lunar minim sau până la 6 ani de închisoare și confiscarea bunurilor sau a veniturilor în cauză.

ROMÂNIA

În România, activitatea de evaluare a conflictelor de interese și a incompatibilităților este realizată de Agenția Națională de Integritate, în baza *Legii nr. 176/2010¹*, *Legii nr. 144/2007¹*. *Agenția Națională de Integritate (ANI)* realizează rapoarte trimestriale din care se desprinde o activitate intensă în materia incompatibilităților și a conflictelor de interese.

Un oficial public este în conflict de interese atunci când, în virtutea funcției publice pe care o ocupă, ia o decizie sau participă la luarea unei decizii cu privire la care are și un interes personal.

Situațiile în care un funcționar public se află în conflict de interese sunt specificate în articolul 79, cartea I, titlul IV, capitolul I din *Legea nr. 161/2003*. Acesta apare atunci când:

- este chemat să rezolve cereri, să ia decizii sau să participe la luarea deciziilor cu privire la persoane fizice și juridice cu care are relații cu caracter patrimonial;
- participă în cadrul aceleiași comisii, constituite conform legii, cu funcționari publici care au calitatea de soț sau rudă de gradul I;
- interesele sale patrimoniale, ale soțului sau rudelor sale de gradul I pot influența deciziile pe care trebuie să le ia în exercitarea funcției publice.

În situația în care există un conflict de interese, funcționarul este obligat să se abțină de la rezolvarea cererii, luarea deciziei sau participarea la luarea unei decizii și să-l informeze de îndată pe șeful ierarhic căruia îi este subordonat direct. Acesta este obligat să ia măsurile care se impun pentru exercitarea cu imparțialitate a funcției publice, în termen de cel mult 3 zile de la data luării la cunoștință. Încălcarea dispozițiilor poate atrage, după caz, răspunderea disciplinară, administrativă, civilă ori penală, potrivit legii.

În cazurile menționate anterior, conducătorul autorității sau instituției publice, la propunerea șefului ierarhic căruia îi este subordonat direct funcționarul public în cauză, va desemna un alt funcționar public, care are aceeași pregătire și nivel de experiență.

Consiliului Europei

Recomandarea 10/2000 a Comitetului de Miniștri al Consiliului Europei¹ include unele reglementări, cum ar fi:

- în art. 8, se menționează că funcționarul public trebuie să evite ca interesele sale personale să intre în conflict cu funcțiile sale publice. Cade în responsabilitatea sa să evite asemenea conflicte, indiferent dacă sunt reale, potențiale sau aparente. În nici un caz, funcționarul public nu va accepta avantaje necuvenite prin poziția sa oficială, în interesul său personal.
- în articolul 13, se stipulează că Conflictul de interese se naște în situația în care un funcționar public are un interes personal de natura sa influențeze sau să pară a influența exercitarea imparțială și obiectivă a funcțiilor sale oficiale.
- Interesul personal al funcționarului public cuprinde orice avantaj pentru el însuși sau ea însăși sau în favoarea familiei sale, a părinților, prietenilor sau persoanelor apropiate, sau a persoanelor sau organizațiilor cu care el sau ea au avut relații de afaceri sau politice. El cuprinde de asemenea orice obligație financiară sau civilă la care este constrâns funcționarul public.

Ținând cont ca funcționarul este singurul care poate să știe dacă el sau ea se află în această situație, există obligația personală: - să fie atent la orice conflict de interese real sau potențial; să ia măsuri pentru a evita un asemenea conflict; să informeze superiorul său ierarhic despre orice conflict de interese din momentul în care a luat cunoștință de acesta; de a se conforma la orice decizie finală care îi pretinde să se retragă din situația în care el sau ea se găsesc sau să renunțe la avantajul care afla la originea conflictului.

Atunci când i se cere, funcționarul public trebuie să declare dacă el sau ea au sau nu au un conflict de interese. Orice conflict de interese declarat de către un candidat la administrație sau la un nou post în funcția publică trebuie rezolvat înainte de numire.

Articolul 14 prevede declararea intereselor, și anume că funcționarul public care ocupă o poziție în care interesele sale personale sau private ar putea fi afectate de către îndatoririle sale oficiale, trebuie să declare conform legii, din momentul numirii sale, apoi la intervale regulate și atunci când are loc orice schimbare a situației, care este natura și dimensiunea acestor interese.

OECD

Conform OECD¹, conflictul de interese implică un conflict între datoria față de public și interesele personale ale unui oficial public. Conflictul de interese apare atunci când interesele oficialului public ca persoană privată influențează sau ar putea influența necorespunzător îndeplinirea obligațiilor și responsabilităților oficiale.

OECD definește generic conflictul de interese astfel: *”un conflict de interese implică un conflict dintre datoria publică și interesul privat al unui funcționar public, unde interesul personal al funcționarului ar putea influența în mod necorespunzător îndeplinirea îndatoririlor și responsabilităților sale oficiale.”* Termenul de „titular al funcției publice” este folosit generic pentru a se referi la funcționari publici, angajați, persoane alese sau orice alt fel de funcționar care îndeplinește funcții sau îndatoriri publice în numele statului, Guvernului sau a unei organizații guvernamentale, unde este implicată exercitarea puterii legale.¹

OECD face deosebirea dintre: *conflictul real de interese*, care poate fi actual sau poate să fi existat cândva în trecut; *conflictul de interese aparent*, atunci când se pare că interesele unui funcționar public ar putea influența în mod necorespunzător îndeplinirea sarcinilor, dar în realitate situația nu este așa; *conflictul potențial* apare atunci când un funcționar public are interese personale care sunt de o asemenea natură încât s-ar produce un conflict de interese dacă funcționarul ar avea atribuții oficiale în acea privință (conflictuale) în viitor (art. 11 și art. 12).¹

LITUANIA

Legea privind adaptarea intereselor publice și private în serviciul public cuprinde o clauză generală privind evitarea conflictelor de interese pentru toți funcționarii publici din Lituania, potrivit căreia *”conflict de interese reprezintă o situație în care o persoană din serviciul public în momentul îndeplinirii atribuțiilor sau a instrucțiunilor, este obligată să ia o decizie sau să participe la luarea deciziilor sau să execute instrucțiuni referitoare la interesele sale private”*.¹

Potrivit art. 19, alin. 1,2 din Legea cu privire la serviciul public, un funcționar public nu se poate angaja în nicio activitate care are ca rezultat un conflict de interese în serviciul public, să ocupe mai mult de un post de serviciu public, să activeze în baza unui contract de muncă într-o instituție sau agenție de stat sau municipală în care să poată ocupa un post de funcție publică, să primească de la instituția sau agenția de stat sau municipală în care ocupă postul de serviciu public venituri, altele decât remunerația sa și beneficii, plăți compensatorii și indemnizații specificate în lege. Un consilier al unui deputat al Parlamentului (Seimas) și un asistent al unui deputat al Parlamentului pot ocupa mai mult de un post de funcționar public de încredere politică (personală) al unui deputat al Parlamentului pentru diferiți deputați ai Parlamentului aparținând aceluiași grup parlamentar sau să ocupe postul de consilier al unui grup parlamentar din Parlament din care face parte deputatul.¹

Deși nu există vreun organ de monitorizare în cazul șefului de stat, miniștrilor și funcționarilor publici, legislația privind conflictele de interese în privința acestora, este aplicată de către Comisia Principală de Etică pentru funcționarii publici. În plus, Comisia pentru Etică și Proceduri a Parlamentului oferă deputaților îndrumări cu privire la modul de respectare a prevederilor legale privind conflictele de

interese. De asemenea, aceasta este responsabilă pentru investigarea și punerea în aplicare a acestor prevederi în rândul deputaților Parlamentului.¹

SLOVACIA

Legea Constituțională nr. 357/2004 privind protecția interesului public în exercitarea de funcții de către funcționarii publici, definește conflictul de interese după cum urmează: „*în sensul prezentului act, conflict de interese reprezintă o situație în care un funcționar public în exercitarea funcției sale preferă interesul personal în locul interesului public*”. În acest act normativ se mai menționează lista funcționarilor publici (deputați, miniștri, judecători ai Curții Constituționale, ombudsman, primari etc.). De asemenea, este precizată și lista atribuțiilor (declararea de avere, imparțialitate etc.), restricții (incompatibilitatea posturilor și incompatibilitatea intereselor financiare, restricții ca urmare a plecării din funcție) și eventualele sancțiuni.¹

În 2019, noul Cod de Etică al Funcționarilor Publici a fost adoptat ca parte a legislației secundare (Decretul Guvernului nr. 400/2019.). Codul conține, de exemplu definiția conflictului de interese și stabilește standardele de bază pentru comportamentul unui funcționar public, astfel încât să fie evitat conflictul de interese.¹

Problema respectării legislației referitoare la cazurile de conflict de interese este o chestiune de îndeplinire a atribuțiilor de serviciu conform legii. Nerespectarea acestor reglementări poate duce la proceduri disciplinare și, eventual, la încetarea funcției de serviciu public. Potrivit Legii serviciului public, un funcționar public nu poate desfășura activități comerciale în nume propriu. În plus, acesta nu poate răspunde de managementul, controlul sau supravegherea unei persoane juridice care conduce o afacere (activități de afaceri). Potrivit Legii, un funcționar public este obligat să anunțe imediat Departamentul pentru Prevenirea Corupției a Guvernului în cazul în care apare un conflict de interese real sau posibil. În prezent, nu există un cod de etică dedicat exclusiv angajaților publici. Cu toate acestea, unele ministere și alte organe administrative și-au adoptat propriile coduri de etică ca parte a politicii lor interne. Integritatea (în domeniul verificării antecedentelor penale a unei persoane) este una dintre condițiile de bază pentru admiterea în serviciul public.¹

10. NEADMITEREA FAVORITISMULUI

Cu înțâietate precizăm că Legea integrității nr. 82 din 25.05.2017 reglementează domeniul integrității în sectorul public la nivel politic, instituțional și profesional, responsabilitățile entităților publice, ale autorităților anticorupție și ale altor autorități competente pentru cultivarea, consolidarea și controlul integrității în sectorul public, domeniile importante pentru cultivarea integrității în sectorul privat în procesul de interacțiune cu sectorul public și pentru sancționarea lipsei de integritate în sectoarele public și privat.

Conform prevederilor art. 10 alin. (1) lit. e) din Legea integrității nr. 82 din 25.05.2017, climatul de integritate instituțională se cultivă inclusiv prin neadmiterea favoritismului.

Prin favoritism se are în vedere sprijinul acordat în exercițiul funcțiunii de către agentul public persoanelor fizice sau juridice la soluționarea problemelor acestora, indiferent de motive, care nu este prevăzut de actele normative și care nu întrunește elementele unui conflict de interese sau elementele unei infracțiuni.

În acest sens, conform prevederilor art. 15 alineatele (1)-(3) din Legea integrității nr. 82 din 25.05.2017, în vederea asigurării servirii interesului public cu imparțialitate și obiectivitate, practicile de favoritism în cadrul entităților publice sunt inadmisibile.

Astfel, agentul public are obligația să nu admită favoritism în activitatea sa profesională.

Totodată, conducătorul entității publice este obligat:

- a) să nu admită cu bună știință practici de favoritism în activitatea profesională a agenților publici din entitatea pe care o conduce;
- b) să denunțe cazurile de favoritism la Centrul Național Anticorupție.

De asemenea, conform prevederilor art. 13 alin. (2) lit. b) din Legea privind Codul de conduită a funcționarului public nr. 25 din 22.02.2008, în exercitarea atribuțiilor specifice funcțiilor publice de conducere, funcționarul public are obligația să examineze și să aplice cu obiectivitate criteriile de evaluare a competenței profesionale pentru personalul din subordine, în cazul în care propune sau aprobă promovări, transferuri, numiri sau eliberări din funcții ori acordă stimulente materiale sau morale, excluzând orice formă de favoritism sau discriminare.

La compartimentul respectiv, se remarcă că Ministerul Apărării a comunicat despre elaborarea Telegrammei Secretarului general de Stat nr. 11/310 din 12.03.2018, în temeiul Legii integrității nr. 82 din 25.05.2017, prin care s-au dispus măsurile de aducere la cunoștință a măsurilor de integritate și neadmiterea implicării efectivului în incidente de integritate.

Totuși, Ministerul Apărării nu a raportat despre existența unor regulamente sau instrucțiuni interne distincte care să reglementează neadmiterea favoritismului.

Având în vedere specificul activităților și numărul mare a angajaților Ministerului Apărării și subdiviziunilor sale, este dificil de prezumat o lipsă totală de posibile cazuri de favoritism pe parcursul perioadei supuse raportării, ceea ce nu poate exclude că astfel de cazuri nu au existat și poate sugera un mediu favorabil de admitere a favoritismului.

Recomandări:

- Elaborarea și aprobarea, prin acte normative departamentale, a normelor specifice domeniului de activitate al Ministerului Apărării și subdiviziunilor sale sub aspectul reglementării mecanismului de neadmitere și declarare a favoritismului;
- Instruirea personalului cu privire la neadmiterea și declararea favoritismului.

11. RESPECTAREA REGIMUL JURIDIC AL CADOURILOR

Regimul juridic al cadourilor este reglementat de prevederile art. 16 alineatele (1)-(5) din Legea integrității nr. 82 din 25.05.2017, conform căroră, pentru a evita apariția manifestărilor de corupție în activitatea entităților publice, conducătorilor acestora și agenților publici le este interzis să solicite sau să accepte cadouri (bunuri, servicii, favoruri, invitații sau orice alt avantaj) care le sunt destinate personal sau familiei lor, dacă oferirea sau acordarea lor este legată direct sau indirect de desfășurarea activității lor profesionale (cadouri inadmisibile). Solicitarea sau acceptarea cadourilor inadmisibile constituie acte de corupție în sensul legislației penale și al prevederilor cap. VI din prezenta lege.

Interdicția prevăzută la alin. (1) nu se aplică în privința cadourilor oferite din politețe sau primite cu prilejul acțiunilor de protocol (cadouri admisibile). Bani afluți în circulație, în monedă națională sau străină, cu excepția monedelor metalice jubiliare și comemorative, mijloacele și instrumentele financiare de plată nu sunt considerate cadouri admisibile. Toate cadourile admisibile se declară și se înscriu într-un registru public, ținut de fiecare entitate publică. Cadourile admisibile a căror valoare nu depășește limitele stabilite de Guvern pot fi păstrate de către persoana care le-a primit sau pot fi transmise în gestiunea entității publice, în ambele cazuri, după declarare. Cadourile admisibile a căror valoare depășește limita stabilită se transmit în gestiunea entității publice după ce sunt declarate. În cazul în care persoana își anunță intenția de a păstra cadoul admisibil a cărui valoare depășește limita stabilită, aceasta este în drept să-l răscumpere, achitând în bugetul entității publice diferența dintre valoarea cadoului și limita stabilită. Categoriile de cadouri admisibile, modul de declarare, evidență, păstrare, utilizare și răscumpărare a acestora sunt reglementate de Guvern.

Dacă agentului public i se propune un cadou inadmisibil în condițiile alin. (1), acesta are următoarele obligații:

- a) să refuze cadoul;
- b) să se asigure cu martori, inclusiv dintre colegii de serviciu, după posibilitate;
- c) să raporteze imediat această tentativă autorității anticorupție responsabile;
- d) să anunțe conducătorul entității publice;
- e) să transmită cadoul conducătorului entității publice în cazul oferirii cadoului fără știrea sa (lăsat în birou, în anticameră etc.), concomitent cu întreprinderea acțiunii prevăzute la lit. d);
- f) să își exercite activitatea profesională în mod corespunzător, în special cea pentru care i s-a oferit cadoul.

Dacă agentului public i se oferă un cadou admisibil, acesta are următoarele obligații:

- a) să predea cadoul comisiei de evidență și evaluare a cadourilor din cadrul entității publice în termen de 3 zile din momentul primirii sau din momentul revenirii din deplasarea de serviciu în timpul căreia l-a primit;
- b) să declare împrejurările în care i-a fost oferit cadoul, cu precizarea intenției de a-l păstra sau de a-l transmite în gestiunea entității publice;
- c) să răscumpere cadoul dacă a decis să-l păstreze, achitând în bugetul entității publice diferența dintre valoarea cadoului, estimată de către comisia de evidență și evaluare a cadourilor, și limita stabilită.

Conducătorul entității publice are următoarele obligații în legătură cu asigurarea respectării regimului juridic al cadourilor:

- a) să adopte actele administrative de stabilire a regulilor de organizare a activităților aferente respectării regimului juridic al cadourilor în cadrul entității publice;
- b) să desemneze membrii comisiei de evidență și evaluare a cadourilor și să asigure condițiile necesare activității lor;

- c) să asigure evidența, într-un registru special, inclusiv electronic, a tuturor cadourilor primite de către agenții publici, cu descrierea lor, specificarea dacă sunt cadouri admisibile sau inadmisibile, a circumstanțelor în care au fost transmise. În cazul cadourilor admisibile se indică, de asemenea, valoarea estimată de către comisia de evaluare și se face mențiunea despre transmiterea acestora în gestiunea entității sau, după caz, restituirea lor agenților publici, specificându-se date despre răscumpărarea lor. În cazul cadourilor inadmisibile se indică date despre transmiterea lor, în calitate de probă, autorității anticorupție responsabile, sesizate asupra acestui fapt conform alin. (3) lit. c);
- d) să asigure încasarea în bugetul entității publice a sumelor ce rezultă din răscumpărarea, în condițiile alin. (4) lit. c), a cadourilor admisibile;
- e) să predea autorității anticorupție responsabile cadoul inadmisibil care i-a fost transmis în condițiile alin. (3) lit. e);
- f) să asigure desfășurarea corespunzătoare a activității profesionale a agenților publici cărora le-au fost oferite cadouri inadmisibile;
- g) să asigure publicarea pe pagina web a entității publice a registrului special de evidență a cadourilor;
- h) să tragă la răspundere disciplinară agenții publici care încalcă regimul juridic al cadourilor în entitatea pe care o conduce.
- d) să răscumpere cadoul dacă a decis să-l păstreze, achitând în bugetul entității publice diferența dintre valoarea cadoului, estimată de către comisia de evidență și evaluare a cadourilor, și limita stabilită.

De asemenea art. 24 alin. (2) din Legea cu privire la funcția publică și statutul funcționarului public nr. 158 din 04.07.2008 prevede că funcționarul public este obligat să respecte întocmai regimul juridic al conflictului de interese, al incompatibilităților, restricțiilor și cadourilor.

Contextual, conform prevederilor art. 11 din Legea privind Codul de conduită a funcționarului public nr. 25 din 22.02.2008, funcționarului public îi este interzis să solicite sau să accepte cadouri, servicii, favoruri, invitații sau orice alt avantaj, destinate lui personal sau familiei lui, dacă oferirea sau acordarea lor este legată, în mod direct sau indirect, de îndeplinirea atribuțiilor de serviciu.

În temeiul art. 16 din Legea integrității nr. 82 din 25.05.2017 și art. 11 din Legea privind Codul de conduită a funcționarului public nr. 25 din 22.02.2008, prin Hotărârea Guvernului Republicii Moldova privind regimul juridic al cadourilor nr. 116 din 26.02.2020, s-a stabilit în calitate de valoare totală admisă a cadourilor oferite din politețe sau cu prilejul acțiunilor de protocol suma maximă de 1000 de lei în decursul unui an calendaristic și s-a aprobat Regulamentul cu privire la regimul juridic al cadourilor.

Prevederile Regulamentului privind regimul juridic al cadourilor determină modul de activitate a Comisiei de evaluare și evidență a cadourilor, precum și modul de evidență, evaluare, păstrare, utilizare și răscumpărare a cadourilor oferite din politețe sau cu prilejul acțiunilor de protocol (cadouri admisibile) și a cadourilor inadmisibile oferite agenților publici în sensul art. 3 din Legea integrității nr. 82 din 25.05.2017.

Regulamentului privind regimul juridic al cadourilor definește noțiunile de cadouri, cadouri inadmisibile, cadouri oferite din politețe, cadouri oferite cu prilejul acțiunilor de protocol.

Astfel, cadourile reprezintă bunurile (corporale și incorporale), serviciile, favorurile, invitațiile sau orice alt avantaj oferit unui agent public în legătură cu exercitarea funcțiilor sale profesionale.

Cadouri admisibile reprezintă cadouri oferite din politețe sau cu prilejul acțiunilor de protocol, inclusiv monede metalice jubiliare și comemorative.

Cadouri inadmisibile reprezintă bunuri, servicii, favoruri, invitații sau orice alt avantaj care le sunt destinate personal agenților publici sau familiei lor, dacă oferirea sau acordarea lor este legată direct sau indirect de desfășurarea activității lor profesionale.

Cadouri oferite din politețe reprezintă cadouri oferite în contextul unor sărbători/evenimente personale/profesionale/naționale în semn de înaltă apreciere, care nu influențează și nu sunt susceptibile de a fi percepute ca influențând îndeplinirea imparțială a atribuțiilor de serviciu.

Cadouri oferite cu prilejul acțiunilor de protocol reprezintă bunuri, inclusiv produse perisabile, oferite, de obicei, în cadrul delegațiilor oficiale sau oferite reprezentanților unei alte entități publice, comunități sau guvern străin.

La compartimentul respectiv, prin Ordinul Ministrului Apărării cu privire la regimul juridic al cadourilor nr. 240 din 15.05.2020, a fost instituită Comisia de evaluare și evidență a cadourilor din cadrul Ministerului Apărării pentru cadourile declarate de către efectivul aparatului central al Ministerului Apărării, autoritățile administrative și instituțiile din subordinea Ministerului Apărării, fiind abrogat Ordinul Ministerului Apărării cu privire la regimul juridic al cadourilor nr. 120 din 2017.

De asemenea, conform prevederilor Ordinului Ministrului Apărării cu privire la regimul juridic al cadourilor nr. 240 din 15.05.2020, s-a stabilit că Comisia de evaluare și evidență a cadourilor este responsabilă de perfectarea Registrelor de evidență a cadourilor admisibile/inadmisibile ale Ministerului Apărării, ținute manual și electronic, precum și de menținerea și actualizarea trimestrială pe pagina web oficială a entității publice a Registrelor de evidență a cadourilor admisibile/inadmisibile ale Ministerului Apărării și Armatei Naționale.

Conform pct. 1 din Ordinul specificat, *inter alia* au fost desemnați 3 membri supleanți ai Comisiei de evaluare și evidență a cadourilor.

În acest sens, notăm că pct. 9 din Regulamentul cu privire la regimul juridic al cadourilor aprobat prin Hotărârea Guvernului Republicii Moldova nr. 116 din 26.02.2020, prevede că Comisia de evidență și evaluare a cadourilor este compusă din 3 membri, din care fac parte președintele și secretarul. Din componența Comisiei face parte, în mod obligatoriu, un angajat al serviciului economico-financiar din cadrul entității publice, care, de regulă, are calitatea de secretar.

Astfel, observăm că din componența membrilor supleanți ai Comisiei de evaluare și evidență a cadourilor nu face parte nici un angajat al serviciului economico-financiar din cadrul entității publice, or, în cazul survenirii unui impediment al membrului permanent al Comisiei de evaluare și evidență a cadourilor, care este și angajat al serviciului economico-financiar din cadrul entității publice, acesta nu va putea fi înlocuit cu un alt membru supleant, care la fel ar trebui să fie un angajat al serviciului economico-financiar din cadrul entității publice.

La acest capitol, observăm că nu au fost furnizate informații despre regulile de organizare a activităților Comisiei de evaluare și evidență a cadourilor aferente respectării regimului juridic al cadourilor în cadrul entității publice, or, prin Ordinul Ministrului Apărării cu privire la regimul juridic al cadourilor nr. 240 din 15.05.2020 sunt stabilite niște reguli organizatorice generale.

Subsecvent, prin Ordinul șefului Marelui Stat Major al Armatei Naționale, comandant al Armatei Naționale, nr. 49 din 11.06.2020, a fost instituită Comisia de evaluare și evidență a cadourilor din cadrul Marelui Stat Major al Armatei Naționale

Cu toate acestea, observăm că nu au fost furnizate informații despre actele administrative de instituire a Registrului de evidență a cadourilor admisibile și Registrul de evidență a cadourilor inadmisibile, despre procedura de înscriere în registre, persoana concretă responsabilă de ținerea registrelor.

De asemenea, pct. 58 din Regulamentul cu privire la regimul juridic al cadourilor aprobat prin Hotărârea Guvernului Republicii Moldova nr. 116 din 26.02.2020, prevede că conducătorul entității publice

numește prin act administrativ persoana responsabilă pentru păstrarea cadourilor admisibile trecute în proprietatea entității publice în încăperile și spațiile destinate în acest scop.

În acest sens, observăm că nu au fost furnizate informații despre persoana responsabilă pentru păstrarea cadourilor admisibile trecute în proprietatea entității publice în încăperile și spațiile destinate în acest scop.

În perioada de referință, în Registrul de evidență a cadourilor admisibile a Ministerului Apărării și Armatei Naționale au fost înscrise 41 cadouri admisibile. Registrul de evidență a cadourilor admisibile este publicat pagina web oficială a Ministerului Apărării la compartimentul "Infocentru – Prevenirea corupției – Evidența cadourilor admisibile și inadmisibile".

Totodată, pe pagina web oficială a Ministerului Apărării se face mențiunea despre Registrul de evidență a cadourilor inadmisibile a Ministerului Apărării și Armatei Naționale, dar conținutul acestuia nu este publicat. Astfel, se prezumă că cadouri inadmisibile nu au fost înregistrate. Totuși, situația evidențiată poate crea confuzii și interpretări privind existența Registrului de evidență a cadourilor inadmisibile, persistând riscul ca acesta să nu existe într-un final.

Recomandări:

- Desemnarea, prin act administrativ al conducătorului, în calitate de membru supleant al Comisiei de evaluare și evidență a cadourilor, a unui angajat al serviciului economico-financiar din cadrul entității publice;
- Adoptarea și stabilirea, prin act administrativ al conducătorului, a regulilor de organizare a activităților Comisiei de evaluare și evidență a cadourilor aferente respectării regimului juridic al cadourilor în cadrul entității publice;
- Instituirea și desemnarea, prin act administrativ al conducătorului, a Registrului de evidență a cadourilor admisibile și Registrul de evidență a cadourilor inadmisibile, procedura de înscriere în registre și a persoanei concrete responsabile de ținerea registrelor;
- Desemnarea, prin act administrativ al conducătorului, a persoanei responsabile pentru păstrarea cadourilor admisibile trecute în proprietatea entității publice în încăperile și spațiile destinate în acest scop;
- Publicarea pe pagina oficială a Ministerului Apărării a Registrului de evidență a cadourilor inadmisibile a Ministerului Apărării și Armatei Naționale.

12. NEADMITEREA, DENUNȚAREA ȘI TRATAREA INFLUENȚELOR NECORESPUNZĂTOARE ÎN CADRUL MINISTERULUI APĂRĂRII ȘI SUBDIVIZIUNILE SALE

Conform prevederilor art. 17 alin. (1) din Legea integrității nr. 82 din 25.05.2017, în vederea asigurării servirii interesului public cu imparțialitate și obiectivitate, activitatea profesională a agentului public trebuie să se desfășoare în afara oricăror influențe necorespunzătoare.

Contextual, conform prevederilor art. 7 alin. (2) lit. c) din Legea privind testarea integrității profesionale nr. 325 din 23.12.2013, agenții publici au obligația să denunțe imediat influențele necorespunzătoare în conformitate cu legislația.

Prin Hotărârea Guvernului Republicii Moldova 767 din 19.09.2014 pentru implementarea Legii privind testarea integrității profesionale nr. 325 din 23.12.2013, a fost aprobat Regulament cadru cu privire la evidența cazurilor de influență necorespunzătoare.

Astfel, mecanismul de denunțare și tratare a influențelor necorespunzătoare este reglementat de art.17 din Legea integrității nr. 82 din 25.05.2017 și Hotărârea Guvernului Republicii Moldova 767 din 19.09.2014 pentru implementarea Legii privind testarea integrității profesionale nr. 325 din 23.12.2013.

Conform prevederilor art. 17 alineatele (2) și (3) din Legea integrității nr. 82 din 25.05.2017, conducătorul entității publice are următoarele obligații în legătură cu neadmiterea, denunțarea și tratarea influențelor necorespunzătoare:

- a) să adopte actele administrative de stabilire a regulilor de organizare a activităților de denunțare și tratare a influențelor necorespunzătoare de către agenții publici;
- b) să asigure evidența, într-un registru special, a cazurilor de influență necorespunzătoare exercitată asupra agenților publici;
- c) să asigure posibilitatea denunțării în condiții de confidențialitate a cazurilor de influență necorespunzătoare;
- d) să asigure condițiile necesare pentru desfășurarea legală a activității de către agentul public și să verifice modul de executare a atribuțiilor pentru care a survenit influența necorespunzătoare;
- e) să întreprindă măsuri de prevenire a cazurilor de influență necorespunzătoare prin implicarea nemijlocită în soluționarea acestora;
- f) să tragă la răspundere disciplinară agenții publici care își desfășoară activitatea profesională fără a respinge influențele necorespunzătoare la care sunt supuși sau fără a denunța influențele necorespunzătoare pe care nu le pot respinge de sine stătător.

Totodată, agentul public supus influenței necorespunzătoare este obligat:

- a) să respingă expres influența necorespunzătoare;
- b) să desfășoare în mod legal activitatea pentru care a intervenit influența necorespunzătoare;
- c) în cazul imposibilității de a respinge expres influența necorespunzătoare și al afectării activității sale profesionale drept urmare a acesteia, să depună un denunț scris, în termen de 3 zile lucrătoare, la persoana responsabilă din cadrul entității publice, desemnată de conducător, despre exercitarea influenței necorespunzătoare;
- d) să depună un denunț despre exercitarea influenței necorespunzătoare la Centrul Național Anticorupție dacă sursa influenței necorespunzătoare este conducătorul entității publice sau dacă, după ce a depus un denunț în modul prevăzut la lit. c), conducătorul nu-și onorează obligațiile prevăzute *supra*.

La compartimentul respectiv, regulile de organizare a activităților de denunțare și tratare a influențelor necorespunzătoare sunt reglementate de Regulamentul cu privire la evidența cazurilor de influență necorespunzătoare în Armata Națională, aprobat prin Ordinul Ministrului Apărării nr. 533 din 17.11.2014.

Totuși, pe parcursul timpului, din momentul aprobării Ordinul Ministrului Apărării nr. 533 din 17.11.2014 și până în prezent, au survenit mai multe modificări ale actelor normative care reglementează atât domeniul distinct cu privire la neadmiterea, denunțarea și tratarea influențelor necorespunzătoare de către agenții publici, cât și cu privire la organizarea și funcționarea Ministerului Apărării, din care considerente, pentru aplicarea uniformă și constantă a prevederilor normative cu privire la regulile de organizare a activităților de denunțare și tratare a influențelor necorespunzătoare de către agenții publici, se recomandă Ministerul Apărării ajustarea acestora.

Totodată, se recomandă adoptarea actelor administrative de stabilire a regulilor de organizare a activităților de denunțare și tratare a influențelor necorespunzătoare de către agenții publici aplicabile pentru Ministerul Apărării și toate subdiviziunile sale, nu doar pentru Armata Națională, după cum reiese din Ordinul Ministrului Apărării nr. 533 din 17.11.2014; a actelor administrative de instituire a Registrului de evidență a influențelor necorespunzătoare și de desemnare a persoanei/subdiviziunii responsabile de ținerea Registrului de evidență a influențelor necorespunzătoare.

În perioada de referință, în cadrul Ministerului Apărării au fost înregistrate 3 cazuri de influențe necorespunzătoare, care au fost denunțate la Centrul Național Anticorupție, ceea ce denotă o vulnerabilitate a segmentului în cauză, din care considerente se recomandă Ministerului Apărării intensificarea controlului managerial asupra neadmiterii și tolerării unor influențe necorespunzătoare, inclusiv tragerea la răspundere disciplinară a agenților publici care își desfășoară activitatea profesională fără a respinge influențele necorespunzătoare la care sunt supuși sau fără a denunța influențele necorespunzătoare pe care nu le pot respinge de sine stătător.

Recomandări:

- Ajustarea și adoptarea, prin act administrativ al conducătorului, a regulilor de organizare a activităților de denunțare și tratare a influențelor necorespunzătoare de către agenții publici, care să fie aplicabile pentru Ministerul Apărării și toate subdiviziunile sale;
- Instituirea și desemnarea, prin act administrativ al conducătorului, a Registrului de evidență a influențelor necorespunzătoare, procedura de înscriere în registre și a persoanei/subdiviziunii concrete responsabile de ținerea registrului;
- Intensificarea controlului managerial asupra neadmiterii și tolerării unor influențe necorespunzătoare, inclusiv tragerea la răspundere disciplinară a agenților publici care își desfășoară activitatea profesională fără a respinge influențele necorespunzătoare la care sunt supuși sau fără a denunța influențele necorespunzătoare pe care nu le pot respinge de sine stătător.

13. NEADMITEREA, DENUNȚAREA MANIFESTĂRILOR DE CORUPȚIE ȘI PROTECȚIA AVERTIZORILOR DE INTEGRITATE ÎN CADRUL MINISTERULUI APĂRĂRII ȘI SUBDIVIZIUNILE SALE

Conform prevederilor art. 10 alin. (1) lit. h) din Legea integrității nr. 82 din 25.05.2017, climatul de integritate instituțională se cultivă inclusiv prin neadmiterea, denunțarea manifestărilor de corupție și protecția avertizorilor de integritate.

În acest sens, conform prevederilor art. 18 alineatele (1)-(6) din Legea integrității nr. 82 din 25.05.2017, pentru buna funcționare a entității publice în conformitate cu mandatul său legal de servire a interesului public și pentru asigurarea neafectării drepturilor omului, a imaginii și reputației entității publice, conducătorul acesteia și agenții publici trebuie să nu admită și să denunțe neîntârziat încercările de implicare a lor în manifestări de corupție. Agenții publici care cunosc cazuri de manifestări de corupție, de practici ilegale și lipsite de etică ce amenință interesul public, care au loc în cadrul entităților publice din care fac parte și/sau în cadrul entităților private cu care se află în raporturi de serviciu, dar în care nu sunt atrași nemijlocit, sunt în drept să depună o sesizare la conducătorul entității publice sau, după caz, la autoritatea anticorupție responsabilă, la alte autorități publice competente.

Conducătorul entității publice are următoarele obligații în vederea neadmiterii manifestărilor de corupție și în vederea asigurării denunțării acestora:

- a) să transmită neîntârziat Centrului Național Anticorupție informațiile care i-au fost comunicate de către agenții publici cu privire la manifestările de corupție în care s-a încercat implicarea lor dacă acestea întrunesc elementele unei infracțiuni sau contravenții și dacă aceste informații nu au fost comunicate Centrului nemijlocit de către agenții publici respectivi;
- b) să asigure desfășurarea corespunzătoare a activității profesionale a agenților publici în privința cărora au fost întreprinse încercări de implicare în manifestări de corupție;
- c) să asigure luarea măsurilor administrative în vederea prevenirii altor încercări de implicare a agenților publici în manifestări de corupție, similare celor care au fost denunțate;
- d) să tragă la răspundere disciplinară agenții publici care au omis să denunțe încercările de implicare a lor în manifestări de corupție;
- e) să ofere Centrului Național Anticorupție, la solicitarea acestuia, informații cu privire la denunțarea manifestărilor de corupție de către agenții publici.

Conducătorul entității publice are următoarele obligații în vederea asigurării protecției avertizorilor de integritate:

- a) să adopte actele administrative de stabilire a regulilor de organizare a activităților de denunțare a manifestărilor de corupție, de depunere a avertizărilor de integritate și de asigurare a protecției agenților publici;
- b) să desemneze structura specializată responsabilă de înregistrarea avertizărilor de integritate;
- c) să asigure, personal sau, după caz, prin intermediul structurii specializate, înregistrarea în condiții de confidențialitate a avertizărilor de integritate depuse de către agenții publici în registrul avertizărilor de integritate al entității publice;
- d) să asigure examinarea avertizării de integritate și comunicarea rezultatelor examinării în termen de cel mult 30 de zile din momentul înregistrării ei conform lit. c);
- e) să transmită Centrului Național Anticorupție sau, după caz, unei alte autorități anticorupție responsabile ori autorități publice competente informația, cuprinsă în avertizarea de integritate, cu privire la manifestările de corupție și/sau practicile ilegale și lipsite de etică ce amenință interesul public, care au loc în cadrul entităților publice și/sau al entităților private cu

- care agentul public avertizor de integritate se află în raporturi de serviciu, dacă acestea întrunesc elementele unei infracțiuni sau contravenții;
- f) să asigure măsurile de protecție a avertizorului de integritate care invocă riscuri reale de întreprindere a acțiunilor de răzbunare împotriva sa din partea persoanei ale cărei acțiuni sau omisiuni le denunță în avertizare, și anume: tratarea avertizării ca fiind depusă cu bună-credință de către agentul public, până la proba contrarie; protecția datelor cu caracter personal ale avertizorului de integritate, sub rezerva garantării unui proces echitabil, în condițiile legislației speciale în domeniu; asigurarea transferului la un alt loc de muncă, cu acordul avertizorului de integritate; neaplicarea sancțiunilor disciplinare în legătură cu avertizarea de integritate depusă cu bună-credință;
  - g) să tragă la răspundere disciplinară persoanele responsabile din cadrul structurii specializate pentru neasigurarea înregistrării și examinării avertizărilor de integritate ale agenților publici, pentru necomunicarea rezultatului examinării avertizării de integritate în termenul legal, precum și pentru neasigurarea protecției datelor cu caracter personal ale avertizorului de integritate;
  - h) să tragă la răspundere disciplinară agenții publici în privința cărora a fost demonstrată rea-credința în depunerea avertizărilor de integritate ce conțin informații neveridice;
  - i) să suporte consecințele tragerii la răspundere disciplinară, contravențională sau, după caz, penală în cazul neasigurării măsurilor de protecție și admiterii cu bună știință a acțiunilor de răzbunare împotriva agentului public care a depus o avertizare de integritate.

Totodată, agentul public are următoarele obligații:

- a) să refuze expres încercarea de implicare a sa în manifestări de corupție și să atenționeze, după posibilitate, persoana asupra caracterului ilegal al acestei încercări;
- b) să se asigure cu martori, inclusiv dintre colegii de serviciu, după posibilitate;
- c) să informeze neîntârziat Centrul Național Anticorupție despre încercările de implicare a sa în manifestări de corupție dacă acestea întrunesc elementele unei infracțiuni sau contravenții;
- d) să informeze neîntârziat conducătorul entității publice despre încercările de implicare a sa în manifestări de corupție în cazul în care acestea reprezintă alte tipuri de încălcări decât de ordin penal ori contravențional;
- e) să își exercite activitatea profesională în mod corespunzător, în special cea pentru care s-a încercat implicarea sa în manifestarea de corupție.

Agentul public are dreptul să depună cu bună-credință o avertizare de integritate, inclusiv cu privire la încălcarea obligațiilor ce revin conducătorului entității publice, în condițiile prevăzute la alin. (1), fiind obligat să suporte consecințele prevăzute la alin. (3) lit. h) atunci când se demonstrează cu probe că a inclus cu rea-credință informații neveridice în avertizarea depusă. Dacă avertizarea a fost depusă cu bună-credință, agentul public are dreptul să-i fie asigurate, la solicitare, măsurile de protecție prevăzute la alin. (3) lit. f), să conteste neaplicarea acestor măsuri și să solicite autorității anticorupție responsabile sau, după caz, altor autorități publice competente tragerea la răspundere, conform alin. (3) lit. i), a conducătorului entității publice care a întreprins acțiuni de răzbunare în privința sa.

Procedura de depunere, examinare, păstrare a avertizărilor de integritate și de sancționare a conducătorilor entităților publice pentru neluarea măsurilor de protecție, pentru întreprinderea acțiunilor de răzbunare împotriva avertizorilor de integritate de bună-credință, precum și procedura de sancționare a agenților publici de rea-credință, care depun cu bună știință avertizări de integritate ce conțin informații neveridice, se reglementează de legislația privind protecția avertizorilor de integritate, privind evaluarea integrității instituționale, privind protecția datelor cu caracter personal, de legile speciale ce reglementează activitatea entităților publice, de Codul muncii, Codul contravențional și Codul penal.

Totodată, în scopul sporirii cazurilor de dezvăluire a practicilor ilegale și a altor dezvăluiri de interes public prin promovarea climatului de integritate în sectoarele public și privat, asigurarea protecției avertizorilor de integritate împotriva răzbunării în contextul examinării dezvăluirilor de interes public ale practicilor ilegale și prevenirea și sancționarea răzbunărilor împotriva avertizorilor de integritate, a fost adoptată Legea privind avertizorii de integritate nr. 122 din 12.07.2018, care reglementează dezvăluirile practicilor ilegale din cadrul entităților publice și private, procedura de examinare a acestor dezvăluiri, drepturile avertizorilor de integritate și măsurile de protecție a lor, obligațiile angajatorilor, competențele autorităților responsabile de examinarea unor asemenea dezvăluiri și ale autorităților de protecție a avertizorilor de integritate.

Astfel, conform prevederilor art. 3 din Legea privind avertizorii de integritate nr. 122 din 12.07.2018, avertizare de integritate este definită ca fiind dezvăluirea cu bună-credință de către un angajat a unei practici ilegale ce constituie o amenințare sau un prejudiciu adus interesului public, iar avertizorul de integritate este angajatul care face o asemenea avertizare.

Prin dezvăluirea practicilor ilegale se înțelege dezvăluirea manifestărilor de corupție, după cum sunt definite și enumerate în Legea integrității nr. 82 din 25.05.2017, a încălcărilor de mediu, a încălcărilor drepturilor și libertăților fundamentale ale persoanei, a celor ce țin de securitatea națională, precum și a altor încălcări, acțiuni sau inacțiuni care amenință sau prejudiciază interesul public.

La compatimentul respectiv, prin Ordinul Ministrului Apărării nr. 888 din 31.12.2019 a fost aprobat Regulamentul privind avertizorii de integritate în Ministerul Apărării, fiind abrogat Ordinul Ministrului Apărării nr. 285 din 08.07.2014 despre aprobarea Regulamentului privind avertizorii de integritate în Armata Națională.

Inter alia a fost desemnat Șeful Inspectoratului Militar al Ministerului Apărării - inspector general, să asigure ținerea evidenței dezvăluirilor practicilor ilegale și al avertizărilor de integritate în Ministerul Apărării și examinarea avertizărilor în condițiile prevăzute de Regulamentul privind avertizorii de integritate în Ministerul Apărării.

Entitatea publică a raportat, conform informațiilor din Registrul dezvăluirilor practicilor ilegale și al avertizărilor de integritate în Ministerul Apărării, despre înregistrarea unei dezvăluiri a practicii ilegale despre salarizarea presupusă neîntemeiată (majorată) a unui militar prin contract, persoana fiind recunoscută în calitate de avertizor de integritate.

În acest sens, se recomandă Ministerului Apărării menținerea unui climat favorabil pentru promovarea și asigurarea politicii date, motivarea agenților publici de a dezvălui practici ilegale cunoscute, inclusiv asigurarea protecției avertizorilor de integritate împotriva răzbunării în contextul examinării dezvăluirilor de interes public și garantarea confidențialității identității angajatului care dezvăluie practici ilegale, precum și aplicarea unor măsuri administrative pentru nedeunțarea încercării de implicare în manifestări de corupție și descurajatorii de implicare ulterioară a agenților publici în manifestări de corupție.

14. REFERINȚE, NOTE, ANEXE

ⁱ⁷ Funcțiile de bază ale Ministerului sînt: 1) elaborarea analizelor ex ante, documentelor de politici, a proiectelor de acte normative în domeniile prevăzute la pct.6, inclusiv a celor pentru asigurarea executării actelor normative și decretelor Președintelui ...în colaborare cu reprezentanți relevanți ai societății civile și comunității de afaceri; ... 2²) monitorizarea percepției cetățenilor și agenților economici cu privire la politicile publice, actele normative și activitatea statului în domeniile de activitate specifice Ministerului și elaborarea propunerilor de îmbunătățire a acestora; 2³) monitorizarea calității politicilor publice și actelor normative în domeniile de activitate specifice Ministerului, inclusiv în colaborare cu societatea civilă și sectorul privat; 3) realizarea actelor normative și implementarea tratatelor internaționale ...în domeniile prevăzute la pct.6, întocmirea rapoartelor privind executarea acestora; 4) examinarea și avizarea proiectelor de acte normative elaborate de alte autorități ale administrației publice și remise spre examinare; 5) elaborarea și prezentarea propunerilor de buget în domeniile prevăzute la pct.6, elaborarea planului anual de activitate, precum și monitorizarea anuală a gradului de implementare prin elaborarea și publicarea rapoartelor respective; 6) organizarea sistemelor de planificare, executare, evidență contabilă și raportare a bugetului în cadrul Ministerului și, după caz, în cadrul autorităților/instituțiilor bugetare din subordine; 7) coordonarea și monitorizarea activității autorităților administrative, a serviciilor publice desconcentrate din subordine și a instituțiilor publice în care are calitatea de fondator;

ⁱⁱ HG 386/2020 Strategia (un document de politici publice care definește și planifică politica publică a Guvernului pe termen lung (6-10 ani) în unul sau câteva domenii de activitate a Guvernului), Programul (document de politici publice pe termen mediu (3-5 ani), care derivă din strategie și, respectiv, contribuie la implementarea acesteia prin detalierea și concretizarea acțiunilor ce urmează a fi realizate într-un domeniu sau subdomeniu de activitate), Planul de acțiuni (parte componentă a programului). https://www.legis.md/cautare/getResults?doc_id=121921&lang=ro

ⁱⁱⁱ Acutizarea securității militare în regiune odată cu invadarea militară a Ucrainei de către Federația Rusă, din 24 februarie 2022, a devenit clar că securitatea militară trebuie să rămână o prioritate strategică pentru Republica Moldova, cel puțin din considerentul proximității față de acțiunile militare, dar și al existenței problemei regiunii transnistrene, care este percepută drept o sursă de instabilitate pentru țară și pentru regiune. Evenimentul respectiv a disipat definitiv percepția potrivit căreia invaziile militare nu mai pot fi utilizate drept instrument de presiune în relațiile internaționale. Astfel, până în 2030, Republica Moldova urmează să-și restructureze sistemul de apărare națională, precum și sistemul de securitate per ansamblu, prin sporirea investițiilor publice în dotarea armatei naționale, prin participarea la misiuni și operații internaționale, prin intensificarea cooperării și a schimbului de experiență pe filiera de apărare cu partenerii strategici, prin fortificarea sistemului de protecție civilă și prin alte acțiuni conexe acestora, care urmează să fie definite în viitoarea strategie a securității naționale ce va fi elaborată în scurt timp și ancorată în SND.

^{iv} Include: planificare strategică; managementul resurselor umane; dezvoltarea profesională a personalului civil; Dezvoltarea corpului subofițerilor; standardizarea instruirii; standardizarea logisticii; managementul resurselor de apărare; dezvoltarea forțelor de operațiuni speciale; schimbul de informații și comunicații; securitatea fizică a munițiilor și gestionarea stocurilor; și pregătirea civilă, sprijinul în domeniul apărării cibernetice; educație pentru apărare; construirea integrității; și punerea în aplicare a Rezoluției 1325 a Consiliului de Securitate al Națiunilor Unite privind femeile, pacea și securitatea <https://www.army.md/?lng=2&action=show&cat=122&obj=6397>

^v Programul de activitate a Guvernului. 1. Accelerarea procesului de creștere a capacității de apărare prin dezvoltarea capabilităților militare; 2. Intensificarea contribuției Republicii Moldova la asigurarea păcii și creșterea credibilității statului față de partenerii externi ca furnizor de securitate; 3. Dezvoltarea capacităților profesionale ale funcționarilor publici în domeniul apărării; 4. Perfecționarea sistemului de management al resurselor de apărare. II. Prioritățile sectorului 1. Sporirea atractivității serviciului militar prin creșterea calității vieții și îmbunătățirea condițiilor de serviciu militar; 2. Asigurarea funcționalității Armatei Naționale și creșterea capacității de apărare prin continuarea procesului de profesionalizare graduală, consolidare, transformare și dezvoltare a capabilităților militar; 3. Consolidarea relațiilor internaționale, asigurarea participării și creșterii contribuției în operații și misiuni internaționale de menținere a păcii. III. Indicatori cheie de performanță pe sector 1. Documente de politici în domeniul apărării revizuite și promovate spre aprobare; 2. Actele normative pentru dezvoltarea corpului de soldați și sergenți, forțelor pentru operații speciale, securității aeronautice și asigurarea pazei frontierei de stat, inițierea parteneriatelor publice-private ajustate, elaborate și promovate spre aprobare; 3. Detașarea unui contingent militar pentru misiunea internațională sub egida ONU și asigurarea primei rotații a contingentului; 4. Program național de dezvoltare profesională în domeniul securității și apărării lansat; 5. Modificarea componenței nominale a unităților militare din structura generală a Armatei Naționale și a instituțiilor Ministerului Apărării.

^{vi} 16. Ministerul Apărării: elaborarea politicii de apărare, conducerea și coordonarea procesului de construcție și dezvoltare a Armatei Naționale, determinarea în timp util a riscurilor și amenințărilor cu caracter militar, precum și a necesităților privind pregătirea sistemului național de apărare pentru asigurarea securității militare a statului.

^{vii} Viziune: Considerând faptul amplasării R.Moldova într-o zonă marcată de instabilitate și de existență a pericolelor active de securitate, Guvernul va consolida capacitățile naționale de apărare în scopul asigurării unui potențial operativ de

descurajare a creșterii riscului astfel de amenințări în proximitatea sa geografică și corespunzător asigurării apărării statului. Concomitent, efortul sectorului de apărare va fi direcționat spre sporirea capacității gestionării diferitelor tipuri de crize, în cooperare cu instituțiile abilitate din domeniul securității naționale și autoritățile publice, prin avertizare timpurie, reacție rapidă și gestionare efectivă cu reabilitare post-criză.

^{viii} Acțiuni prioritare (relevante): -Reformarea și modernizarea sectorului de apărare în contextul noilor provocări la adresa securității naționale, regionale și globale;

-Dezvoltarea capabilităților militare și creșterea capacității operaționale necesare asigurării apărării naționale;

-Consolidarea capacităților forțelor sistemului național de apărare în gestionarea situațiilor de criză, dezvoltarea și perfecționarea interacțiunii și cooperării dintre ele;

-Ajustarea documentelor de politici în domeniul securității și apărării naționale pentru a face față noilor amenințări și provocări la securitatea națională;

-Eficientizarea procesului decizional în cadrul guvernării sistemului de securitate și apărare națională, asigurarea transparenței decizionale și financiare a instituțiilor din sectorul de securitate și apărare;

-Consolidarea parteneriatelor bilaterale și multilaterale în domeniul apărării și securității naționale cu partenerii strategici;

-Contribuirea la Politica de Securitate și Apărare Comună a Uniunii Europene și continuarea cooperării cu Alianța Nord-Atlantică în cadrul Planului Individual de Acțiuni al Parteneriatului (IPAP), Inițiativei de Consolidare a Capacităților de Apărare (DCBI) și altor programe benefice pentru modernizarea sectorului de apărare a Republicii Moldova;

-Dezvoltarea capacităților de informații, contrainformații și securitate reieșind din contextul pericolelor noilor tehnologii informaționale.

-Eficientizarea utilizării capacităților comune regionale de control și apărare a spațiului aerian național; ajustarea cadrului legal privind controlul și apărarea spațiului aerian național;

-Intensificarea contribuției Armatei Naționale la asigurarea păcii prin participarea în cadrul misiunilor internaționale;

-Continuarea procesului de profesionalizarea graduală a Armatei Naționale, inclusiv prin creșterea ponderii militarilor prin contract și a atractivității profesiei militare;

-Ajustarea cadrului legal privind protecția socială a militarilor și familiilor acestora, a veteranilor Forțelor Armate și a participanților la conflictele militare. Asigurarea măsurilor de creștere a calității și de îmbunătățire a condițiilor de serviciu în cadrul sistemului de securitate și apărare națională.

^{ix} 23.14. Promovarea și aprofundarea dialogului strategic consistent și eficient cu SUA și extinderea domeniilor de cooperare bilaterală. 23.14.2. Asigurarea și impulsionearea activității grupurilor comune de lucru privind consolidarea statului de drept, cooperarea comercial-economică, precum și securitatea și apărarea, securitatea energetică. p.170 XXV. SECURITATE ȘI APĂRARE Obiectivul-cheie: în conformitate cu documentele de politici naționale în domeniul securității și apărării, actualul context de securitate, extrem de dinamic și complicat, cu o combinație de riscuri și amenințări tot mai complexe, impune accelerarea procesului de creștere a capacității de apărare prin dezvoltarea capabilităților militare robuste și reziliente, credibile, interoperabile, flexibile și eficiente, destinate atât descurajării unei agresiuni inclusiv în spectrul neconvențional sau hibrid, cât și îndeplinirii angajamentelor internaționale asumate. Eforturile pe termen scurt vor fi orientate spre dezvoltarea și transformarea cantitativă și calitativă a capacității de apărare în relație de interdependență cu procesele de dezvoltare a statului, pe dimensiunea politică, socială, economică, tehnologică, informațională. În acest scop, vor fi implementate constant măsuri în următoarele domenii fundamentale.

^x **Art. 7.** Informațiile atribuite la secret de stat. (1) În modul stabilit de prezenta lege sînt atribuite la secret de stat informațiile: 1) din domeniul apărării naționale privind: a) conținutul planurilor strategice și operative, al documentelor ce țin de conducerea operațiunilor de luptă privind pregătirea și derularea operațiunilor, desfășurarea strategică, operativă și de mobilizare a trupelor, alți indicatori importanți ce caracterizează organizarea, efectivul, dislocarea, pregătirea de luptă și de mobilizare, armamentul și asigurarea tehnico-materială a Forțelor Armate; b) direcțiile de dezvoltare a unor tipuri de armament, de tehnică militară și specială, cantitatea și caracteristicile lor tehnico-tactice, organizarea și tehnologiile de producere, lucrările științifice teoretice și experimentale legate de crearea modelelor noi de armament, tehnică militară și specială sau modernizarea acestora, alte lucrări planificate sau efectuate în interesele apărării naționale; c) forțele și mijloacele protecției civile, capacitățile de care dispun localitățile și unele obiective separate pentru protecția, evacuarea și dispersarea populației, asigurarea activităților sociale vitale ale populației și a activității de producere a persoanelor juridice în perioada de război, de asediu sau de urgență, precum și în cazul situațiilor excepționale; d) dislocarea, destinația, gradul de pregătire și de securitate a obiectivelor cu regim special, proiectarea, construirea și exploatarea acestora, repartizarea terenului, subsolului și acvatoriului pentru asemenea obiective; e) datele și caracteristicile geodezice, gravimetrice, cartografice și hidrometeorologice care prezintă importanță pentru apărarea statului; https://www.legis.md/cautare/getResults?doc_id=112337&lang=ro

^{xi} 42. Desfășurarea ședinței publice, data, ora și adresa unde aceasta va avea loc, ordinea de zi a ședinței sînt anunțate de autoritatea publică în prealabil, de regulă, cu cel puțin 3 zile lucrătoare, conform pct.15 din prezentul Regulament.